

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β'
Τεύχος 842
Παρασκευή
6 Μαΐου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

Κατεχόμενα: Βανδαλισμοί σε νεκροταφεία και μνημεία

- Κύπρος: Αδρανής κινητικότητα
- Η Δικαιοσύνη θάβει την υπόθεση Κόκκαλη
- Τουρκία: Θηρίο στο κλουβί
- Το καθεστώς των προσκυνημάτων στους Αγίους Τόπους

ISSN 1108-9822

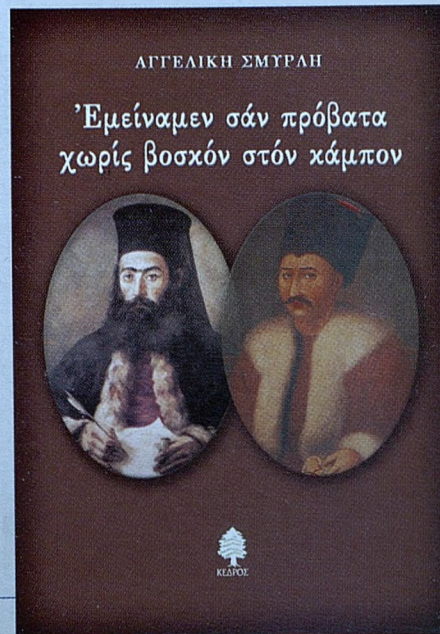
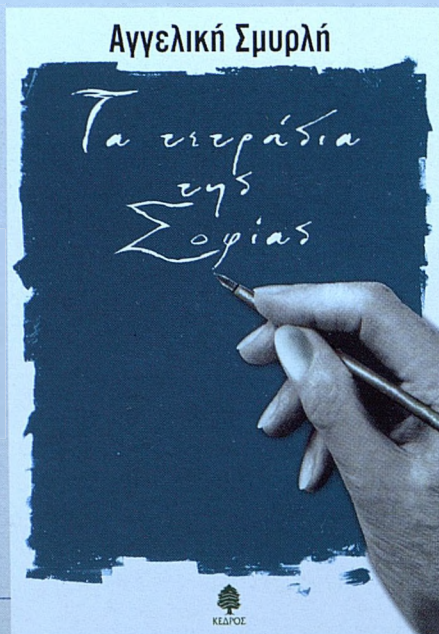

9 771108 982000

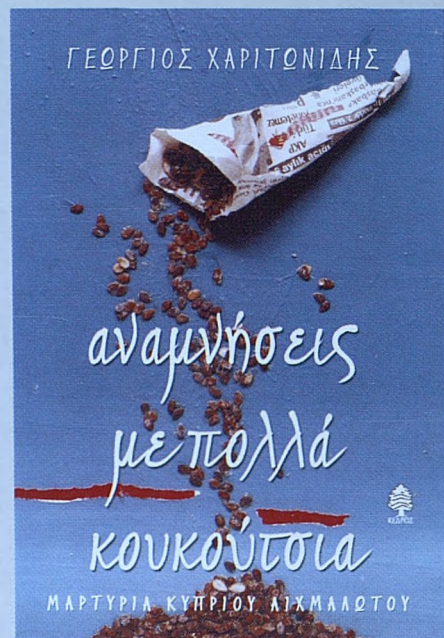
18>

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

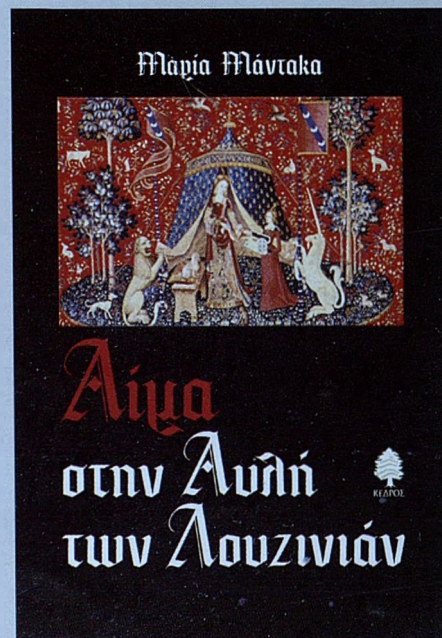
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

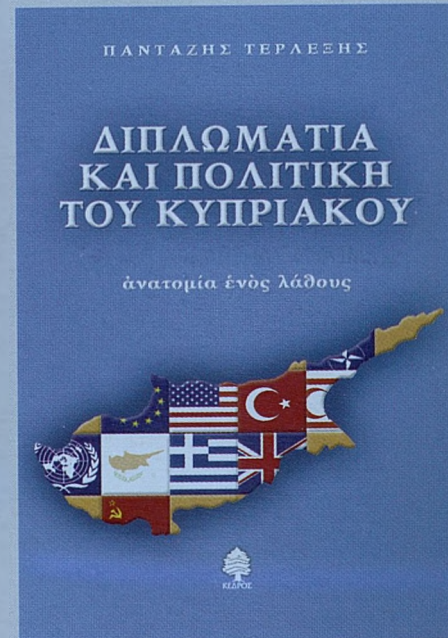
ΤΡΙΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ
ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΚΡΑΤΙΚΟ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
ΚΥΠΡΟΥ 2004

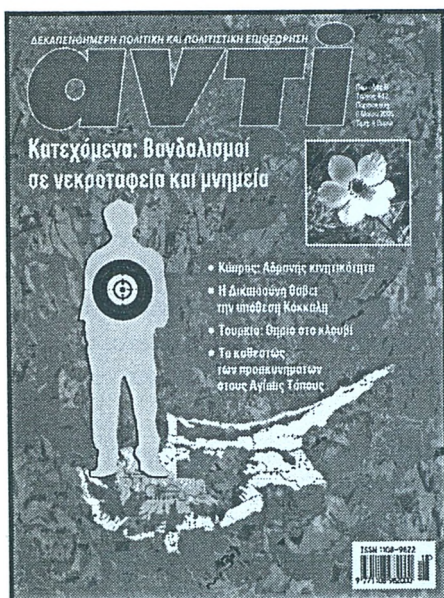
ΚΥΠΡΟΣ 14ος ΑΙΩΝΑΣ
Ένα σπουδαίο ιστορικό
μυθιστόρημα

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ:
Η ανατομία ενός λάδους

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ, Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΤΗΛ.: 210 3809712, FAX: 210 3302655
www.kedros.gr, e-mail: books@kedros.gr

Περίοδος Β' Έτος 32ο • Τεύχος 842

Παρασκευή 6 Μαΐου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrprou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξ.μ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξ.μ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξ.μ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Πολιτισμός και βαρβαρότητα	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Καραμανλής και πλανητάρχης	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Πάνος Καζάκος: Κοινωνικό κεφάλαιο και συλλογική δράση εναντίον μεταρρυθμίσεων	14
• Κ. Παπαστάθης: Το status quo των Ιερών Προσκυνημάτων της Παλαιστίνης	16
• Ρεπόρτερ: Πώς επιτυγχάνεται η παραγραφή στις υποθέσεις Κόκκαλη	19
• Μάνος Στεφανίδης: Τέρμα Ακαδημίας	22
• Στρατής Μοσχονήσιος: Κύπρος: Αδρανής κινητικότητα	24
• Στρατής Μοσχονήσιος: Τουρκία: Το «θηρίο» μπήκε στο κλουβί	26
• Giovanni Meli: Ες γην εναλίαν Κύπρον	27
• Μύρνα Νικολαΐδου: Ο Ανάν αντιμετώπισε με τον εαυτό του	40
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	42
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	44
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Τι έκαναν στους Αμπελόκηπους...	46
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Δημήτρης Χαρίτος: Ο κινηματογράφος «καθρέφτης»	50
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Η ύλη της ιστορίας	52
• Αρίων ο Ευπαλίνος: «Αρίων»... και στην Αρχιτεκτονική	53
• Μάνος Στεφανίδης: Χωρίς τίτλο	54
• Κώστας Θ. Καλφόπουλος: Ιστορία της τέχνης και της τρομοκρατίας	56
• Νίκος Γουλανδρής: Για τον Ερρίκο τον μέγα, κωμικό ηθοποιό...	58
• ΒΙΒΛΙΟ	60

Εξώφυλλο: Γιάννης Ασημακόπουλος

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ

«Η μνήμη όπου και νὰ τὴν ἀγγίξεις πονεῖ»

Γ. Σεφέρης

ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ τεύχος, το ένθετο με τις φωτογραφίες από τα Κατεχόμενα μας πάει πίσω στη Μεγάλη Παρασκευή. Φίλος Ιταλός επισκέφθηκε πριν από ένα μήνα την κατεχόμενη Κύπρο και με το φωτογραφικό φακό αποτύπωσε την αδιάψευστη εικόνα που παρουσιάζουν σήμερα νεκροταφεία, σχολεία, βυζαντινά μνημεία και οι ξακουστές αρχαιότητες στην Έγκωμη.

ΕΧΟΥΝ ΠΕΡΑΣΕΙ περισσότερο από τριάντα χρόνια από τις μέρες του πραξικοπήματος και του Αττίλα και τα Ηνωμένα Έθνη έχουν εγκατασταθεί στην Κύπρο, όπου ανάμεσα στ' άλλα έργο τους υποτίθεται πως είναι να φυλάσσουν και τις περιουσίες και τα μνημεία του νησιού. Η Κύπρος είναι μια από τις συνιστώσες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της οποίας υποψήφιο μέλος είναι και η Τουρκία. Η Τουρκία, η οποία κατέχει με στρατεύματα μεγάλο μέρος του νησιού, το έχει εποίκησει με Τούρκους και Κούρδους από την Ανατολία και έχει αποφασιστικό λόγο για τη ρύθμιση του μέλλοντός του.

ΠΟΛΛΑ είναι εκείνα για τα οποία θα έπρεπε και εμείς εδώ στην Ελλάδα να ντρεπόμαστε. Η σχέση μας με τον πολιτισμό δεν είναι και η καλύτερη. Έχουμε παραμελήσει στην τύχη τους πολλά μνημεία από το παρελθόν του τόπου. Οι λαθρονασκαφείς είναι επάγγελμα. Τα τζαμιά ή τα βενετσιάνικα κάστρα και οι πύργοι έχουν ρημάξει και σε πολλές περιπτώσεις έχουν καταστραφεί, αφού σύμφωνα με κάποιες απόψεις είναι δείγματα από περιόδους «κατοχής» και δηλώσεων. Πολιτισμός όμως σημαίνει κυρίως σεβασμός στο διαφορετικό.

ΟΙ ΕΙΚΟΝΕΣ που καταγράφονται από τη φωτογραφική κάμερα στα Κατεχόμενα της Κύπρου είναι δείγματα όχι απλώς αδιαφορίας αλλά μιας συνειδητής επιχείρησης καταστροφής, ενός είδους εθνοκάθαρσης που προασπαθεί να εξαλείψει –στις σημερινές ημέρες– την ιστορία, την παρουσία ενός πολιτισμού διαφορετικού, την ίδια τη μνήμη.

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ της Έγκωμης είναι κομμάτι από την ιστορία του πολιτισμού και όποιοι κι αν κατοικούν στην περιοχή οφείλουν να τις διαφυλάσσουν στο όνομα ολόκληρης της ανθρωπότητας. Τα βυζαντινά εκκλησάκια, τα ψηφιδωτά, οι τοιχογραφίες, τα σωζόμενα βιβλία και έγγραφα από το παρελθόν είναι χρήσιμα για όλους, γιατί αποτελούν κομμάτι από την ιστορία της ανθρωπότητας ολόκληρης. Στο Αφγανιστάν οι Ταλιμπάν κατέστρεψαν γιγαντιαία βουδιστικά μνημεία, σκαλισμένα στους βράχους. Οι Αμερικανοί βομβάρδισαν τη Βαβυλώνα και κατέκλεψαν το μοναδικό μουσείο στη Βαγδάτη. Σήμερα η ιερή πόλη των Σιτών, η Καρμπάλα, με τα μοναδικά της μνημεία, είναι αγνώριστη από τις συνεχιζόμενες εχθροπραξίες. Οι εκπολιτιστές πρωτίστως καταστρέφουν ό,τι δεν κατανοούν. Στο Κοσσυφοπέδιο οι Ουτσεκάδες έκαψαν τα ορθόδοξα μοναστήρια και κατέστρεψαν μοναδικά μνημεία όχι μόνο της σερβικής ιστορίας αλλά όλης της ανθρωπότητας. Οι βαρβαρότητες αυτές στηλιτεύθηκαν σε όλες τις χώρες. Το κατηγορώ δεν είναι μόνο για τον πόλεμο που στερεί τη ζωή σε χιλιάδες πολίτες. Το κατηγορώ είναι και για τις δηώσεις και τις καταστροφές των μνημείων που άφησαν σε μας οι περασμένες γενιές. Τα μνημεία είναι η αποτύπωση της μνήμης των περασμένων εποχών και μαρτυρούν το μόχθο· είναι σημάδια της δημιουργικής έμπνευσης των ανθρώπων ενάντια στο σκοταδισμό και την ιστορική αμνησία.

ΑΛΛΑ οι καταστροφές στα νεκροταφεία, το σπάσιμο των μαρμάρων, το ξεθάψιμο των νεκρών αποτελεί τη μέγιστη βαρβαρότητα και ασέβεια. Εμείς που ακόμα ζούμε δεν έχουμε να μοιράσουμε τίποτε με τους νεκρούς που έφυγαν πριν από μας. Οι επίγονοι κατασκευάζουμε τους τάφους και αποτίουμε τιμές στους οικείους νεκρούς για παρηγοριά αλλά και για διατήρηση της μνήμης τους. Η βαρβαρότητα μιας προγραμματισμένης καταστροφής ταφικών μνημείων είναι ίσως το πιο ακατανόητο, το ειδεχθέστερο έγκλημα. Έγινε και άλλες φορές. Το 1955, όταν στα «Σεπτεμβριανά» ορδές ανέσκαψαν τα χριστιανικά νεκροταφεία στην Κωσταντινούπολη. Τα ίδια επαναλήφθηκαν και κατά τη διάρκεια του Αττίλα, όπως μαρτυρούν οι φωτογραφίες που δημοσιεύονται στις σελίδες του περιοδικού. Η Τουρκία θα πρέπει όχι απλώς να απολογηθεί για τις εσκεμμένες βαρβαρότητες αλλά και να διαλογισθεί σοβαρά ως κοινωνία. Με ποιον πολιτισμό θα οδηγηθεί προς την Ευρώπη μεθαύριο;

αντί

ΛΕΜΕ ΝΑ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΟΥΜΕ
ΤΑ ΜΠΑΖΑ ... ΚΑΙ ΝΑ ΧΤΙΣΟΥΜΕ
ΕΝΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΗΣ
ΑΛΥΣΙΔΑΣ ΑΝΑΝ...

Κ. ΚΟΚΦΟΤΟΡΤΟΣ 55

Καραμανλής και πλανητάρχης

Ποιο το «υπ. αρ. 1 εθνικό θέμα»;

ΩΡΑΙΑ κύλησε, φέτος, το Πάσχα στην Ιερουσαλήμ, με τον Ειρηναίο να διαβεβαιώνει πως όσοι αμφισβητούν την αγιοσύνη του είναι «σκουλήκια και σκουπίδια», ενώ, στην Αθήνα, ο αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος απεφάνθη ότι, για τις «δυνάμεις του σκότους», ένας είναι ο εχθρός: η Ελλάδα και η Ορθοδοξία!

ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ, όμως, βρέθηκε, τις ημέρες του Πάσχα, και ο Βλαντιμίρ Πούτιν, για συνομιλίες με τον ισραηλινό ομόλογό του Αριέλ Σαρόν. Τα πράγματα, όμως, δεν πήγαν καλά, αφού ο Σαρόν, σε αντίθεση με τον Αιγύπτιο Χόσι Μουμπάρακ και τον Παλαιστίνιο Μαχμούντ Αμπάς, δεν αποδέχθηκε την ρωσική πρόταση για σύγκληση διεθνούς διάσκεψης, στη Μόσχα, για την προώθηση-επίλυση του Παλαιστινιακού. Άλλωστε, τη διάσκεψη δεν την ήθελαν ούτε οι Αμερικανοί, οι οποίοι ναι μεν δέχθηκαν τη Ρωσία ως μέλος του περιήφημου «Κουαρτέτου» (τα άλλα τρία μέλη είναι ο ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι ΗΠΑ), αλλά όχι και να αναλαμβάνει συναφείς πρωτοβουλίες!

[Κατά τα άλλα, ο ρώσος πρόεδρος επισκέφθη μεν τον ναό της Αναστάσεως και προσκύνησε τον Πανάγιο Τάφο, αλλά δεν παρέτεινε την παραμονή του στα Ιεροσόλυμα «προκειμένου να παραλάβει το Άγιο Φως και να το μεταφέρει στη Μόσχα» – όπως διέδιδαν, μετ' επιτάσεως, ελληνορθόδοξοι εκκλησιαστικοί κύκλοι... Ο Πούτιν το παίζει και αυτός, βέβαια, «ευσεβής χριστιανός» (όπως το παίζουν, τώρα, όλοι σχεδόν οι άλλοτε αξιωματούχοι του πρώην «υπαρκτού»...), αλλά φαίνεται ότι κάπου συνειδητοποιεί ότι όλα τα πράγματα έχουν κάποιο όριο. Ακόμα και η υποκρισία!]

Η ΚΟΜΙΣΙΟΝ ΑΠΟΦΑΙΝΕΤΑΙ: ΠΡΟΘΕΣΜΙΑ 3 ΕΒΔΟΜΑΔΩΝ. ΑΛΛΩΣ...

Η ΠΑΣΧΑΛΙΝΗ αργία δεν εμπόδισε, βέβαια, την Κομισιόν ν' αποστείλει στην ελληνική κυβέρνηση την «αιτιολογημένη γνώμη της» για τον «βασικό μέτοχο». Κύριο στοιχείο του κειμένου: Τόσο ο νόμος 3310/2005 (της ΝΔ), όσο και ο νόμος 3021 (του ΠΑΣΟΚ) πρέπει να δώσουν τη θέση τους σε ένα νέο νόμο, ο οποίος δεν θα

παραβιάζει το κοινοτικό δίκαιο, «τόσο το δευτερογενές (κοινοτικές οδηγίες), όσο και το πρωτογενές (Συνθήκη Ε.Κ.), το εφαρμοζόμενο στις δημόσιες συμβάσεις». Η Κομισιόν δίνει στην κυβέρνηση περιθώριο τριών εβδομάδων για να καταστήσει σαφείς τις προθέσεις της ως προς το θέμα που έχει δημιουργηθεί. Άλλως...

ΠΛΗΝ, όλες οι πληροφορίες επιβεβαιώνουν ότι δεν θα χρειασθεί η παραπομπή της Ελλάδας στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή η διακοπή της ροής των κοινοτικών κονδυλίων προς τη χώρα μας. Άλλωστε, ο υπουργός Επικρατείας Θ. Ρουσόπουλος έσπευσε να διευκρινίσει ότι «η κυβέρνηση θα συνεργασθεί με τις αρμόδιες κοινοτικές αρχές, για την εξεύρεση κοινού τόπου». Περιέργως, τη δήλωση Ρουσόπουλου επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ έσπευσαν να χαρακτηρίσουν ως «δικαίωση» της πολιτικής τους («δικαίωση Σημίτη» ή «δικαίωση Βενιζέλου» ή «δικαίωση Γ.Α. Παπανδρέου»...), ενώ όλοι αντιλαμβάνονται –όπως σημειώνει και η *Ελευθεροτυπία*– ότι η γνώμη της Κομισιόν για τα ζητήματα του βασικού μετόχου «είναι καταπέλτης για τους δυο νόμους που είχαν ψηφίσει το ΠΑΣΟΚ και η Νέα Δημοκρατία». Πάντως, ο εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ, Νίκος Αθανασάκης, επανέφερε (με την ευκαιρία) την πρόταση του Γ. Παπανδρέου (γνωστή και ως «πρόταση των οκτώ σημείων») για την καταπολέμηση της διαφθοράς «μέσα από μια διακομματική συνεννόηση».

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τείχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

ΚΑΙ Ο ΕΡΝΤΟΓΑΝ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ: «ΕΔΩ ΟΙ "ΚΑΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ"»...

ΠΑΝΤΩΣ, και για να επανέλθουμε στα Ιεροσόλυμα, δεύτερος επιφανής επισκέπτης (μετά τον Πούτιν) ήταν ο τούρκος πρωθυπουργός Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος πρότεινε στον ισραηλινό συνάδελφό του, Αριέλ Σαρόν, τις «καλές υπηρεσίες της Τουρκίας, για μεσολάβηση στο Παλαιστινιακό». Πλην η τουρκική πρόταση δεν βρήκε ευήκοον ους. Η ισραηλινή απάντηση ήταν περλίτου: *Τι χρειάζονται οι μεσολαβήσεις, όταν, για να πάει κανείς από την Ιερουσαλήμ στη Ραμάλα, χρειάζονται λιγότερο από 30 λεπτά; Άρα μπορούμε να τα βρούμε «και μόνοι μας», εκτός αν μεσολαβητές είναι οι μεγάλοι φίλοι μας, οι Αμερικανοί, οι οποίοι μας κατανοούν και μας βοηθούν... Το κακό είναι ότι ούτε με τους Αμερικανούς γίνεται τίποτε, αφού ο περίφημος «οδικός χάρτης» παραμένει –μέχρι στιγμής– μόνον χάρτης...*

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, η Άγκυρα διακατέχεται από ένα αίσθημα αδημονίας, καθώς η χώρα βαδίζει προς την 3η Οκτωβρίου – ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Από την άλλη, εξοργίζεται κάθε φορά που ευρωπαίοι ηγέτες (την εβδομάδα αυτή, ήταν ο γερμανός καγκελάριος Γκέρχαρντ Σρέντερ) της θυμίζουν ότι η έναρξη συνεπάγεται και ορισμένες υποχρεώσεις, από την αλλαγή νοοτροπίας, ως τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την ισότητα των μειονοτήτων ή την εγγύηση ότι η διαδικασία των μεταρρυθμίσεων δεν θα είναι αναστρέψιμη... Και πάνω που λέγαμε ότι οι αμερικανο-τουρκικές σχέσεις δεν πάνε πρίμα, ο τούρκος πρόεδρος Αχμέτ Νετζντέτ Σεζέρ υπέγραψε, την περασμένη Δευτέρα, παράταση, για ένα ακόμα χρόνο, του δικαιώματος χρήσης της αεροπορικής βάσης του Ιντζιρλίκ από τον αμερικανικό στρατό. Η συμφωνία διευκρινίζει ότι η βάση θα χρησιμοποιείται για τον ανεφοδιασμό των αμερικανικών δυνάμεων στο Ιράκ και το Αφγανιστάν. [Η συμφωνία υπεγράφη, ενώ η Βαγδάτη μετρούσε πάλι τους νεκρούς και τραυματίες της, 130 στο διάστημα της τελευταίας αυτής εβδομάδας...]

ΚΟΥΒΕΝΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΑΡΧΗ: ΥΠ. ΑΡ. 1 ΘΕΜΑ ΤΑ ΣΚΟΠΙΑ!

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στα Ιεροσόλυμα ή στην Άγκυρα, η προσοχή της Αθήνας εστιάζεται, τις μέρες αυτές, στην επικείμενη επίσκεψη του πρωθυπουργού Κ. Καραμανλή στην Ουάσιγκτον και την τετ α τετ συνάντησή του με τον πρόεδρο Μπους. Αν ερωτήσετε γιατί μια συνάντηση 30 μόλις λεπτών είναι (ή πρέπει να θεωρείται) σημαντική, η απάντηση που θα λάβετε είναι: *Κάθε συνάντηση με τον πλανητάρχη είναι, αφ' εαυτής, σπουδαίο γεγονός.* Αν πάλι ερωτήσετε: *Ποιο είναι το υπ. αρ. 1 θέμα που θα θέσει ο πρωθυπουργός μας στον πλανητάρχη, για τα περαιτέρω, η απάντηση είναι ότι «μάλλον θα ζητήσουμε την υποστήριξη του προέδρου Μπους στο θέμα της ονομασίας των Σκοπίων»...* Ύστερα από μια τέτοια «πρόθεση», εξακολουθείτε ακόμα να πιστεύετε ότι ασκούμε εξωτερική πολιτική; Ή, μήπως, δεν κατέχετε ότι το

«άπαντον» των προσδοκιών μας είναι η αποδοχή του σχεδίου Νίμιτς και το επανάνοιγμα της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης; Και γιατί να μη θέσουμε ως υπ. αρ. 1 θέμα την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο, ανεξαρτήτως σχεδίου Κόφι Ανάν; Σεις, dear President, –μπορούμε να του πούμε– κάνετε μέγα θέμα την αποχώρηση των συριακών στρατευμάτων από τον Λίβανο, γιατί όχι και των τουρκικών, που είναι στρατός κατοχικός, στρατός εισβολής;

ΕΝΤΑΞΕΙ, υπάρχουν πάντα «γραφιάδες» που δεν καταλαβαίνουν τι θα πει «ελληνική εξωτερική πολιτική». Και άλλοι που δεν εκτιμούν το ότι αξιωματούχοι του Λευκού Οίκου μιλούν –για πρώτη φορά– για «προκλητική συμπεριφορά των Τούρκων στο Αιγαίο». Αλλά αν είναι έτσι, ένας λόγος παραπάνω για να προωθήσουμε ορισμένα αιτήματα που μας καίνε από το 1974...

ANTHNOB

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κατάπιε τη γλώσσα του ο Βαγγέλας του Βορρά μετά από την εξέλιξη με το «βασικό μέτοχο».
- Τα αφεντικά των Βρυξελλών ζητούν νέο νόμο και ακύρωση ή τροποποίηση των νόμων του Προκόπη αλλά και του Βαγγέλα!
- Για να χρυσώσουν το χάπι, βρήκαν ότι όλα πάνε καλά με το Σύνταγμα.
- Μας υποχρεώσατε, φιλάρες.
- Αλλά αυτούς που υποχρεώσατε οπωσδήποτε είναι οι εργολάβοι-καναλάρχες και όλοι αυτοί που τους κάνουν τούμπες.
- Στο ευρωκοινοβούλιο και την ελληνική βουλή.
- Τι θα λέγατε για μια «Μαύρη Βίβλο των Διαπλεκόμενων»;
- Άγιες μέρες και συνελήφθη ένας άγιος με ράσα.
- Περί του Αποστόλου Βαβύλη ο λόγος.
- Κρύος ιδρώτας στην Αρχιεπισκοπή, στα Ιεροσόλυμα, τις μουσικές υπηρεσίες και στη Χ. Τρικούπη.
- Αν, λέμε αν, πιάσει και κελαηδά δεν είναι και λίγοι αυτοί που θα χάσουν τον ύπνο τους.
- Αλλά και τις θέσεις τους.
- Το 55% των Ιεροσολύμων κατέχει το εκεί Πατριαρχείο.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Δος μοι τούτον τον ξένον, τον εκ βρέφους ξενωθέντα...

Ιδιόμelo Μ. Παρασκευής

Τα πράγματα σκληραίνουν για τους οικονομικούς μετανάστες και για όσους απελπισμένους του τρίτου κόσμου επιζητούν καταφυγή και σωτηρία στη γηραιά ήπειρο. Από τη μια η τρομοκρατία των ΗΠΑ που αναζωπυρώνει υπόγειες φασιστικές συμπεριφορές στο υποσυνείδητο των υπηκόων της αλλά και όλης της Δύσης κι απ' την άλλη η φοβική Ευρώπη που ξαναβρίσκει τον πα-ραδοσιακό, συντηρητικό εαυτό της μέσα από την ξενοφοβία, διαμορφώνουν ένα κλίμα και ένα θε-σμικό πλαίσιο εκτός της δημοκρατικής tolerance αλλά και των ανθρωπιστικών αξιών του πολιτικού και του νομικού μας πολιτισμού. Η Ευρώπη ετοι-μάζεται πάλι ν' αμυνθεί απέναντι σ' έναν φαντα-σιακό εχθρό που τον απαρτίζουν ξυπόλυτοι και πεινασμένοι. Από το 1992 δέκα χιλιάδες άνθρω-ποι έχουν πνιγεί στα σαπιοκάραβα των δουλε-μπόρων επιχειρώντας να διασχίσουν το Αιγαίο ή την Αδριατική και διεκδικώντας το δικαίωμά τους στην ύπαρξη. Το ιστορικά κατοχυρωμένο ευρω-παϊκό άσυλο είναι πλέον ένας ακόμη μύθος κι ένα έκθεμα στο μουσείο της νεοφιλελεύθερης παγκο-σμιοποίησης, ενώ τα κατασταλτικά μέτρα των ευ-ρωπαϊκών χωρών εγκρίνονται πλέον από τις δυ-νάμεις ασφαλείας της υπερδύναμης.

Η Ευρώπη των λαών, αφού υποβιβάζεται συνταγ-ματικά σε Ευρώπη των αγορών και της ελεύθερης διακίνησης του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, θα γίνει οσονούπω και Ευρώπη των ΜΑΤ, των

ακτοφυλακών, των συνοριακών φρουρών και της ένστολης τρομοκρατίας. Το νομοσχέδιο Παυλό-πουλου για τη λαθρομετανάστευση προλαβαίνει τα standards των ΗΠΑ, εναρμονίζεται με τη σκλη-ρυνση που επιβάλλουν οι Βρυξέλλες και βγαίνει απ' τα δεξιά στον Καρατζαφέρη. Τώρα ο ευνοού-μενος των τηλεοπτικών πάνελ Μάκης Βορίδης δι-καιώνεται. Έξω οι ξένοι απ' την Ελλάδα μας, οι παρελθόντες, οι παρόντες και οι μελλούμενοι.

Με νάρκες, με ακταιωρούς, με λυκόσκυλα και με ράμπτο θα αντιμετωπίσουμε την κάθε «εισβολή». Όσο για τους λαθρομετανάστες που εισήλθαν ήδη στη «γη της Επαγγελίας», τόσο το χειρότερο γι' αυτούς. Εξάλλου τα μεγάλα έργα πια τελείωσαν και οι μικρονοικοκυραίοι άρχισαν ήδη ν' ανησυ-χούν για την τύχη των αφύλαχτων εξοχικών τους. Η κοινωνία που ανακουφισμένη κάνει τα παιδιά της μπάτσους, σεκιουριτάδες, μπράβους, ή στρα-τιώτες πενταετούς θητείας μπορεί να θεωρεί επι-πλέον πρωτοπορία τον εκφασισμό της. Ο Δήμος Βύρωνα έχει την πρωτιά. Καλεί τους δημότες του να πλαισιώσουν εθελοντικά τάγματα ασφαλείας. Τα ΜΕΑ και τα ΤΕΑ αναβιώνουν στη διαδικτυα-κή και διαδικτυωμένη εποχή μας. Οι βρομιάρηδες της Ανατολής non passaran.

Μάνος Στεφανίδης

ΥΓ.: Η νομιμοποίηση των μεταναστών με το νέο νομοσχέδιο του υπουργείου Εσωτερικών μεταφέ-ρεται στο μακρινό 2011, ενώ έως τότε θα πληθύνο-νται οι επιχειρήσεις σκούπας και οι μαζικές απε-λάσεις, παρότι αυτή η πρακτική απαγορεύεται απ' το διεθνές δίκαιο.

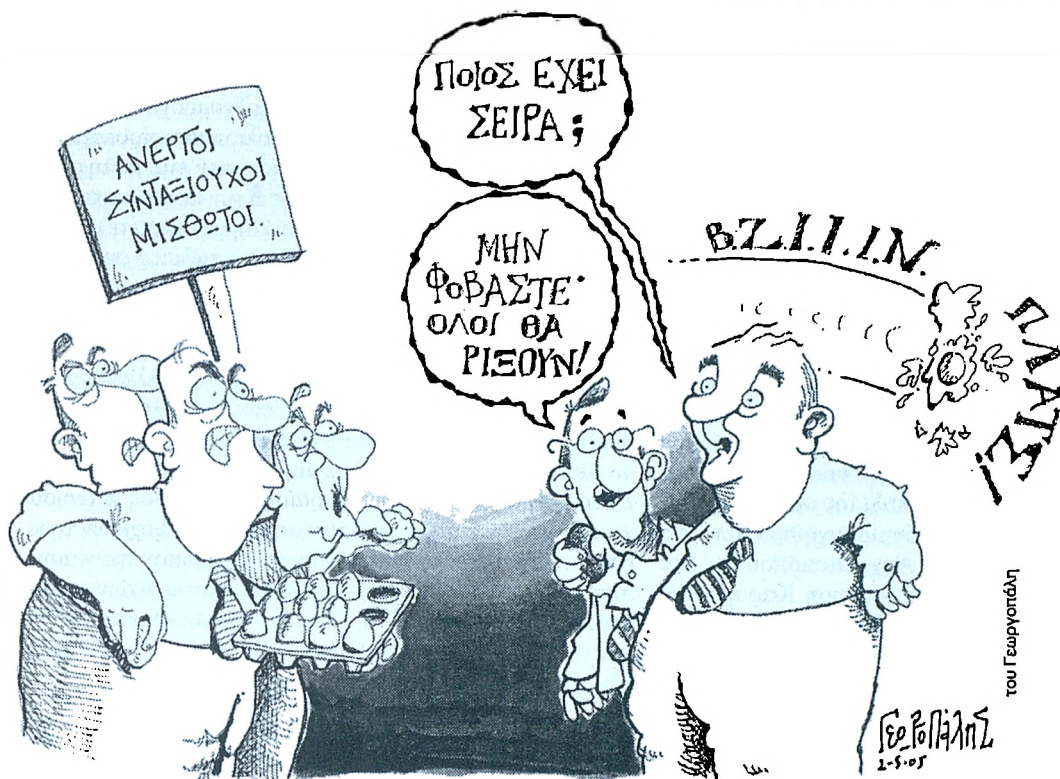
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΑ ΘΡΑΝΙΑ

Διάβασα πρόσφατα σε νεόκοπη κυριακάτικη εφη-μερίδα μια ακόμα συναρπαστική αποκάλυψη - με-τά την πρωτοφανή διαπίστωση ότι σε ορισμένους ιερωμένους δεν αρέσουν και τόσο οι γυναίκες. Επειδή λοιπόν οι αρμόδιοι δαίμονιοι ρεπόρτερ κουράστηκαν για ν' ανακαλύψουν αυτή την αλήθεια που άφησε ξερή τη γαργιά μου γιατί όταν ήταν νεαρή ο παπάς της ενο-ρίας της είχε άλλες προτιμήσεις, ασχολήθηκαν τελευ-ταία και με τις κρυφές ασχολίες του επικοινωνιακού επιτελείου της κυβέρνησης. Διαβάζοντας το ρεπορτάζ έμαθα κι εγώ γιατί δεν τα πάει και τόσο καλό ο ταλαί-πωρος αυτός κλάδος της κυβέρνησης. Και οι τρεις επι-κεφαλής του, δηλαδή ο κ. Ρουσόπουλος, ο εκπρόσω-πος της κυβέρνησης, ο κ. Αδριανός του Γραφείου Τύ-που του πρωθυπουργού και ο κ. Ελευθέρογλου, δια-βάζουν όλη νύκτα διότι σπουδάζουν στο Ανοικτό Πα-νεπιστήμιο. Πώς να έχουν μετά καθαρό μυαλό το πρωί για να δίνουν σωστές συμβουλές στον πρωινό καφέ, ή να απαντάνε εύστοχα στις επιθέσεις του αντιπολιτευό-μενου Τύπου; Μήπως θα έπρεπε να πάρουν κάποια εκ-παιδευτική άδεια;

Μ.Μ.

του Δημήτρη Πετσέτση

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ο γνωστός «ρεπόρτερ» του Συγκροτήματος που το όνομά του φιγουράρισε στις περιφημες λίστες των απασχολούμενων στο Δημόσιο, καταγγέλλει την κρατική τηλεόραση.
- Γιατί μόνον αυτή –γράφει– βλέπει να παράγει έργο η κυβέρνηση.
- Ενώ επί πασοκοκρατίας ήταν άμεμπτη, αδέσμευτη δημοσιογράφος!
- Κύριε Βέλτσε μας, τόσους και τόσους βολέψατε στο μαγαζί σας, καμιά θεσούλα και για τον καλό συνάδελφο;
- Εξάλλου η ποίηση είναι ένα ρίσκο, όπως απέδειξε η περιπέτειά σας με το περιοδικό *Νέα Εστία*.
- Αφήστε για λίγο την ποίηση και κοιτάξτε τα συντρίφια σας.
- Οι τσαμπουκάδες στα 'ίμια από τα «αδέλφια» μας συνεχίζονται, όπως και η μούγκα από τους Ιπεκτοήδες...
- Αν και υπερηφίσαν το ευρωσύνταγμα, οι Πασόκοι ζητούν δημοψήφισμα.
- Ίσως για να εμπεδώσουμε τη δουλική τους συμπεριφορά έναντι των Βρυξελλών ή για να απενοχοποιηθούν από το «Ευρώπη και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο».
- Εκτός των δημοψηφισμάτων όμως υπάρχουν και οι ψυχαναυτές για τέτοιες τραυματικές καταστάσεις...

Η ΝΔ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Υστερα από ενάμιση σχεδόν χρόνο της ΝΔ στην κυβέρνηση, η πολεμική ναυαρχίδα της παρατάξης, η *Καθημερινή*, ανακάλυψε αιφνιδίως την Τρίτη ότι το «Σύστημα ΠΑΣΟΚ» παραμένει άτρωτο. Με αφορμή την περίπτωση του διοικητού της Αγροτικής κ. Μηλιάκου, ο οποίος, πέρα από τον υψηλότατο μισθό του, χρέωνε επιπλέον στην εταιρική κάρτα και τα προσωπικά έξοδά του, επώνυμος συνεργάτης της εφημερίδας σημειώνει τα εξής: «Το «σύστημα ΠΑΣΟΚ» δεν ήταν ένα άγνωστο και μυστικό δίκτυο στον κρατικό μηχανισμό. Ήταν εμφανέςτατο, λειτουργούσε απροκάλυπτα και το υπηρετούσαν συγκεκριμένα πρόσωπα. Εξίσου γνωστοί ήσαν, μέθοδοι, οι στόχοι και οι μέθοδοι λειτουργίας του. Οι προκλητικές αμοιβές, τα απαράδε-

κτα προνόμια, οι χιλιάδες των θέσεων άχρηστων επιτροπών, συμβουλίων, οργανισμών κ.λπ. είχαν συσταθεί αφενός για να ελέγχεται κομματικώς το κράτος και αφετέρου για να βιώνει πλουσιοπάροχα μια στρατιά κομματικών στελεχών. Όπως εκμυστηρεύθηκε χθες στον υπογράφωντα υψηλόβαθμο κυβερνητικό στέλεχος, ουδείς υπουργός γνωρίζει ακόμη και σήμερα την έκταση, τις παραφυάδες και τους πλοκάμους αυτού του χαώδους καθεστώτος στον τομέα του(!)»

Καλά, έπρεπε να ρωτήσει το εν λόγω κυβερνητικό στέλεχος για να διαπιστώσει αυτό που βλέπουν καθημερινά οι πολίτες διά γυμνού οφθαλμού; Ότι δηλαδή η ΝΔ είναι στην κυβέρνηση, αλλά το σύστημα ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Θου Κύριε...

A.B.

ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΕΙ Η ΝΤΟΡΑ;

Είδα την περασμένη Τρίτη το βράδυ στην τηλεόραση δυο πολύ σοβαρούς δημοσιογράφους, τον κ. Τσίμα και τον κ. Καψή, να ασχολούνται επί ώρες με το μεγάλο ερώτημα για την κυρία Ντόρα: «Υπουργός ή Δήμαρχος; Ούτε το ένα, ούτε το άλλο, είναι η καλύτερη απάντηση. Θα ήταν πολύ καλύτερα για όλους αν πήγαινε σπίτι της. «Εκεί, εκεί, στη Β' Εθνική». Είναι ο μοναδικός λόγος για τον οποίο θα ψηφίζω συνεχώς Καραμανλή. Ε όχι και δεν έκανε τίποτα ο μεγάλος!

A.B.

ΚΛΕΨΥΔΡΑ

Στο μαρτύριο της κλεψύδρας και όχι της σταγόνας θα υποβάλλει στο εξής τους 6 συντονιστές του ΠΑΣΟΚ ο Γιώργος Παπανδρέου κάθε φορά που θα λαμβάνουν το λόγο. Προφανώς θα αστειεύεται ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, διότι με ενέργειες όπως αυτές πώς να πείσεις ότι δεν επιβάλλεται «φίμωτρο» στους επιδοξους δελφίνους, που διακρίνονται εξάλλου και για την ευγλωττία τους;

Σως

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Ένας στους δέκα γάμους στη χώρα μας διαλύεται, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που είδε το φως της δημοσιότητας.
- Έχουμε και λέμε και λογαριάζουμε: Ποιος/α εκ των Δαμανάκη, Σκοτεινιώτη, Ανδρουλάκη, Μπίστη, Κουναλάκη, Τσουκαλά, Πατρίκιου, Βέλτσου, Μαρωνίτη, Φατούρου θα οδεύσει πρώτος/η στην Ευελπίδων;
- Η λίστα είναι εντελώς τυχαία και θα μπορούσε να ήταν μεγαλύτερη και με πολλές εκδοχές.
- Βέβαια ο γάμος μεταξύ παλαιών αριστερών και πασόκων έγινε με προξενιά και πιθανότατα προικοσύμφωνα.
- Κι ίσως αυτό προσδίδει μεγαλύτερη διάρκεια.
- Ίδωμεν.
- Επιχειρηματίες της χώρας μας αγοράζουν γη στα Βαλκάνια.
- Ο Γκαργκάνας τώρα δικαιώνεται!
- Κακαουνάκης-Λιαρέλης: το σόου της χρονιάς στην τηλεόραση. Τι Μηττωκώστας και Λαζόπουλος; Στους πρώτους δύο είναι όλα τα τάλαρα.
- Γέλιο μέχρι δακρύων.
- Μόνο στα μπουζούκια δεν πήγε η ηγεσία (λέμε τώρα) του ΠΑΣΟΚ μετά τη δημοσίευση των στοιχείων της δημοσκοπήσης της ΜΕΤΡΟΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ.
- Αιτία η φθορά της κυβέρνησης και η μείωση της ψαλίδας μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ.

Η ΠΙΣΤΗ ΣΩΖΕΙ

Αυτό που μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών μου στις εκκλησίες της ιδιαίτερης πατρίδος μου ήταν ότι όποια ώρα κι αν πήγαινα θα έβρισκα μέσα έναν τουλάχιστον βουλευτή σε βαθιά περισυλλογή. Ούτε να του μιλήσει κανείς δεν μπορούσε. Τόσο κατανυκτικά παρακολουθούσε τη λειτουργία! Τι να συμβαίνει άραγε, άρχισα ν' αναρωτιέμαι. Γιατί οι εθνοπατέρες δεν ξεκολλούν από την εκκλησία; Γιατί δεν πάνε στα πολιτικά τους γραφεία να κάνουν ρουσφέτια; Μήπως υπάρχει μυστική εντολή από το Μαξίμου να γεφυρωθεί το χάσμα που δημιουργήθηκε από τις επικρίσεις του Αρχιεπισκόπου ότι δεν τον κάλυψε η κυβέρνηση Καραμανλή; Μήπως θέλουν να δείξουν στους ψηφοφόρους τους ότι παρά την αμφιλεγόμενη κυβερνητική στάση οι ίδιοι παραμένουν βαθιά πιστοί στην εκλογική δύναμη της εκκλησίας; Δεν βρήκα την απάντηση μέχρι που διάβασα το *Βήμα* της Τρίτης: «Χαρακτηριστική του τι αντιμετώπισαν οι υπουργοί και βουλευτές της ΝΔ που επισκέφθηκαν τις περιφέρειές τους είναι η δήλωση βουλευτή της Θεσσαλίας: «Αυτές τις ημέρες δεν βιώσαμε μόνο τα Πάθη του Θεανθρώπου αλλά και τα δικά μας. Ήμουν συνέχεια στην εκκλησία, σχεδόν σε όλες τις Ακολουθίες, διότι ήταν πολύ δύσκολο σε έναν ψηφοφόρο να μου εκφράσει παράπονα κι έτσι έβρισκα την ηρεμία μου»».

Σ.

ΚΑΤΩ ΟΙ ΜΕΣΑΖΟΝΤΕΣ

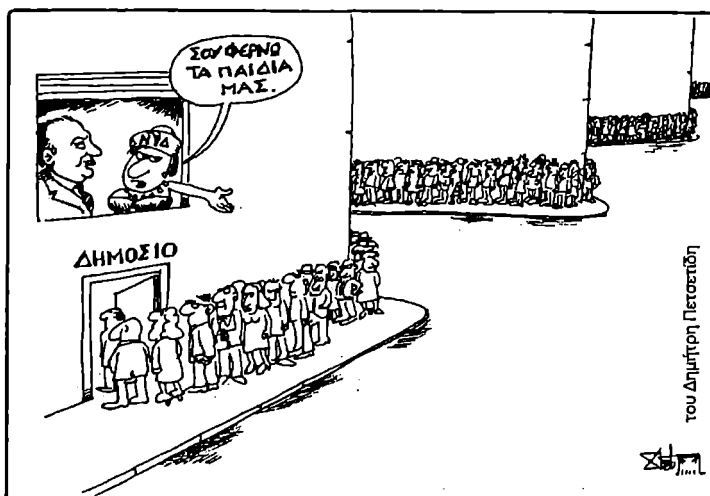
Μολονότι διακινδύνευα να μου πέσει κανένας πολυέ-
λαιος στο κεφάλι –τα καντήλια δεν με νοιάζουν και τόσο– ανέλαβα μια πολύ δύσκολη αποστολή τούτο το Πάσχα. Περιόδευσα όλες τις εκκλησίες της πόλης απ' όπου κατάγομαι, για να διαπιστώσω την προσέλευση του κόσμου ύστερα απ' όσα αποκαλύφθηκαν τους τελευταίους μήνες. Δεν διαπίστωσα μεγάλες απώλειες σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, γεγονός που οφείλεται σε πολλούς λόγους: Όπως θα 'λεγε κι ο Μαργ' ή ο Αλτουσέρ, δεν θυμάμαι πλέον, οι αλλαγές στο εποικοδόμημα της ιδεολογίας αργούν να έλθουν σε σχέση με τις αλλαγές στην αντικειμενική πραγματικότητα. Εδώ δεν άλλαξαν οι πιστοί του ΚΚΕ, που χρονολογείται από μερικές δεκαετίες, και θ' αλλάξουν οι πιστοί της Εκκλησίας που μετράει χιλιετίες; Μόνο στο παγκάρι διαπίστωσα μεγάλες αλλαγές. Το σήκωσα λίγο και ήταν πολύ ελαφρύτερο. Μεγάλη πρόοδος σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια που ήταν ασήκωτο. Προφανώς οι συμπατριώτες μας συνεχίζουν να πιστεύουν στο υπέρτατο Ον, αλλά δεν εμπιστεύονται καθόλου τους μεσάζοντες προς αυτό.

Α.Β.

ΔΙΚΑΙΩΣΗ

ΗΤίνα Λοϊζίδου, η ελληνοκύπρια ξεναγός που έσυρε την Τουρκία στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΔΑΔ) με την κατηγορία της στέρησης της περιουσίας της, θα μπορέσει να την ανακτήσει. Σύμφωνα με πληροφορίες της τουρκοκυπριακής εφημερίδας *Αφρίκα*, οι αρχές του ψευδοκράτους αγόρασαν το σπίτι αντί 250.000 στερλινών και είναι έτοιμες να το παραδώσουν στην ιδιοκτήτριά του. Η απόφαση του ΔΑΔ ανοίγει το δρόμο για τη μαζική ή προσωπική προσφυγή στην ευρωπαϊκή δικαιοσύνη και για άλλους Ελληνοκυπρίους που επιθυμούν την επιστροφή των περιουσιών τους στην Κύπρο – αλλά και για Έλληνες της Κωνσταντινούπολης. Όπως ανοίγει το δρόμο και για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των Βακουφιών του Ορδοδόξου Πατριαρχείου στην Τουρκία.

Σως

ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΡΙΔΙΑ;

Σταυροφόρο του Μπερ-
λουσκονισμού στην Ελ-
λάδα αποκάλυψε ο Αλα-
βάνος το ΠΑΣΟΚ.

Την ίδια στιγμή, τα βαρίδια στο χώρο του εξακολουθούν να συνεχίζουν τα κολλητιλίκια με τον Πολυζωγόπουλο στη ΓΣΕΕ και να ετοιμάζουν συνεργασίες στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης με τους πράσινους μεταπράτες.

Ν. Μολ.

ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΞΑΝΑΡΧΟΝΤΑΙ

Φιλολαϊκά μέτρα δίχρονης λιτότητας έχουν εξαγγελθεί. Ανησυχεί ο κόσμος: «Πώς άραγε κάθε τρύπα θα μπαλωθεί;». Αρχίζει τη μανταρίστρα και τον μπαλωματή ν' αποζητεί, τότε που γύριζε τα ρούχα του για να βουλευτεί! Λένε όμως πως τα επαγγέλματα εκείνα άλλοι τα έχουν προ πολλού οικειοποιηθεί. Όπως έγινε με το μπαγλαμά και το μπουζούκι που απ' το κουτούκι μπήκε στο καλό (IN) το μαγαζί. Ανιέρως υφετερισμός και αντιποίηση επαγγελματική, το δίκαιο του ισχυροτέρου έχει πλήρως εφαρμοσθεί. Αλλά το άδικο ουκ ευλογείται όπως ισχυρίζονται οι σοφοί: γι' αυτό και άρχισε η αντίστροφη μέτρηση η νομοτελειακή με την ανέχεια να κυριαρχεί· επιστροφή στις ρίζες να απαιτεί! Την πραγματική δεξιότεχνη μανταρίστρα να αναζητεί, για να του συμμαζέψει τα ρούχα που έχουν φθαρεί από την πολύχρονη προσπάθεια τώσων και τώσων πολιτικών που έχουν πειραματιστεί μαθητευόμενοι μάγοι ζηλωτές της τέχνης του μπαλωματή!...

Κώστας Δημ. Χρονόπουλος

ΤΑ ΑΤΟΥ ΜΟΝΟ ΣΤΙΣ ΜΠΛΟΦΕΣ ΚΑΙΓΟΝΤΑΙ

Πολύ τις ευχαριστήθηκα αυτές τις σύντομες πασαλι-νές διακοπές, για έναν κυρίως λόγο: Συζητούσα συνεχώς με τους παλιούς μου φίλους και είχα επίσης το χρόνο να διαβάσω όλες τις εφημερίδες. Διαπίστωσα έτσι ότι όλοι μελετούν το *Αντί*, αφού επαναλάμβαναν όσα έχουμε γράψει προ πολλού γι' αυτή την αδέξια κυβέρνηση. Αυτό βεβαί-

ως δεν επιβεβαιώνεται από τα κυκλοφορικά δεδομένα, οπότε μάλλον περί τηλεπάθειας θα πρόκειται. Εν πάση περιπτώσει. Με εντυπωσίασε ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο γνωστός επικοινωνιολόγος κ. Λούλης διαπιστώνει πλέον μαζί μας ότι αρχίζει να πλήττεται και η εικόνα του πρωθυπουργού. Να καίγεται δηλαδή το καλύτερο χαρτί που διαθέ-

τει αυτή η κυβέρνηση, το μοναδικό της ατού. Σύμφωνα όμως με τους άλλους επικοινωνιολόγους του Μαξίμου, γι' αυτή την κατάσταση δεν φταίει ο ίδιος ο Καραμανλής, αλλά διάφοροι υπουργοί, σύμβουλοι και συνεργάτες του. Συμφωνώ απολύτως αλλά έχω μια μικρή απορία: αυτούς όλους ποιος τους επέλεξε άραγε; Ο Μητσοτάκης;

M.M.

ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ

Μέσα από την αποστολή ευχετηρίων καρτών σκέφθηκε να ενημερώσει την εκλογική του περιφέρεια ο κ. Καλός, υφυπουργός Παιδείας, για την ολοκλήρωση των έργων που αφορούν το δρόμο Καλλονής-Επιδάυρου, προκαλώντας τη δυσαρέσκεια της Νομαρχίας Πειραιά, που θεωρεί δικό της το έργο. Απασχολημένος με τα καθήκοντά του, ο κ. Καλός λησμόνησε ότι δεν είναι παιδαγωγικό να συγχέει τις πελατειακές σχέσεις με το εορταστικό πνεύμα.

Σως

ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ

Ας μη διερωτώνται για τα χαμηλά ποσοστά στις δημοσκοπήσεις οι Πασόκοι. 200 από τους 300 του Εθνικού Συμβουλίου της παιδικής χαράς του Giorgos έδωσαν το παρόν στην τελευταία συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου.

Πρώιμες διακοπές για κάποιους και ενστάσεις για κάποιους άλλους, σε ένα όργανο που αρνείται να συζητήσει περί πολιτικής και ασχολείται με τους Η/Υ και θέματα καθαριότητας.

Ερε γλέντια!

N. Μολ.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κανείς δεν είδε στη δημοσκόπηση ότι η διαφθορά της δικής τους διακυβέρνησης δεν τους δίνει ούτε έναν πόντο, αλλά οι απογοητευμένοι πολίτες οδεύουν κατά Καρατζαφέρη μεριά;

- Εκτός κι αν οι πολιτειολόγοι συμφωνούν με το τετριμμένο ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου.

- Οπότε πάσο.

- Το MEGA εξακολουθεί να κάνει «ανασχηματισμούς» στην κυβέρνηση και εξακολουθεί να χάνει ποσοστά τηλεθέας.

- Δικαίωμα στην επιλογή!

- Κουβέντα για τη νέα δημοσκόπηση που καταγράφει διαφορά 3 μονάδων μεταξύ ΝΔ και ΠΑΣΟΚ και βουβαμάρα για το επεισόδιο μεταξύ δυο βουλευτών του «Κινήματος» που εκτός από βρισιές αντάλλαξαν και εμφιαλωμένα μπουκάλια νερού.

- Στο πλαίσιο του πολιτικού μας πολιτισμού, που θα 'λεγε κι ο Μαργαρίτης του ΣΥΝ, κι όχι κατόπιν εντολής των αφεντικών.

- Περιπετειών συνέχεια για το ΔΗΚΚΙ.

- Ενώ είχε υπογραφεί η χρηματοδότησή του με «άνωθεν» εντολή, σταμάτησε η δημοσίευση στο ΦΕΚ.

- ΚΚΕ και ΣΥΝ έκαναν παρεμβάσεις για να σταματήσει αυτή η αθλιότητα σε βάρος του κόμματος, αλλά οι εντολές ήταν σαφείς.

N. Μολ.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Είναι παράδοση πλέον, η μέρα της «ελευθερίας του Τύπου» να συνοδεύεται από λίστες με ονόματα δημοσιογράφων που έχασαν τη ζωή τους, τραυματίστηκαν, φυλακίστηκαν, ή έγιναν στόχοι επιθέσεων και προπηλακισμών, θύματα μιας παράλογης και ανάλγητης –κυρίως κρατικής– βίας σε όλο τον κόσμο. Λίστες τιμής για έναν ολόκληρο κλάδο επαγγελματιών, παράλληλα όμως και άλλοθι για τους ίδιους τους θύτες, που βρίσκουν την ευκαιρία για υποκριτικές εκφράσεις οδύνης και «αγωνίας» για το μέλλον της δημοσιογραφίας.

Διότι θύματα δεν είναι μόνο οι δημοσιογράφοι που δέχονται επιθέσεις σε χώρες με τυραννικά καθεστώτα ή σε περιπτώσεις έντονων κρίσεων και πολεμικών συγκρούσεων. Θύματα είναι και όσοι δέχονται επιθέσεις, πιέσεις και λογής εξαναγκασμούς σε καθεστώς ειρήνης και κυρίως δημοκρατίας. Επιθέσεις, πιέσεις και εξαναγκασμούς που χωρίζουν τους δημοσιογράφους σε «καλούς» και «πειθαρχημένους» και «απειθαρχούς», σε «ενσωματωμένους» –η νέα μόδα που ξεπήδησε μαζί με τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας»– και αυτόνομους, άρα «επικίνδυνους».

Έτσι, ένας μεγάλος αριθμός δημοσιογράφων υποχρεώνεται τα τελευταία χρόνια να «ενσωματώνεται» σε στρατούς εισβολής, αλλά και σε κυβερνήσεις, σε κρατικές υπηρεσίες, σε κόμματα, σε οργανισμούς, σε επιχειρήσεις, ακόμα σε ποδοσφαιρικές ομάδες και, βεβαίως, σε ομάδες των αφεντικών των ΜΜΕ. Και γι' αυτούς το μόνο που μένει είναι κάποιες λίστες... ντροπής, που κανείς φυσικά –θύμα ή θύτης– δεν θέλει να δημοσιεύονται.

Τ.Κ.Δ.

Στην Αμοργό, ένα από τα άνδρα Κυκλαδονήσια, έχουν πολύ μεγάλη σημασία οι βροχοπτώσεις του χειμώνα. Και καταγράφονται. Έτσι εξηγείται η δημοσίευση του μονόστηλου που παραθέτουμε παρακάτω από τη διμηνιαία εφημερίδα **Αμοργιανοί Ορίζοντες**, με τίτλο «Βροχές»:

«Εβδομήντα πέντε χιλιοστά βροχόπτωσης ο Γενάρης εφέτος στα Κατάπολα και 97 χιλ. ο Φλεβάρης. Σύνολο διμήνου 172 χιλιοστά. Λίγες βροχές εφέτος. Αναφέρουμε τα Κατάπολα διότι σε άλλες περιοχές της Αμοργού, που μπορεί να έχει βρέξει λιγότερο ή περισσότερο, δεν καταγράφεται η βροχόπτωση γιατί δεν υπάρχουν εγκαταστημένα βροχόμετρα».

Στην ίδια εφημερίδα με την υπογραφή «Η τσουχτρά» και με τίτλο «Δήμος 2005» διαβάσαμε το ποίηματάκι:

*«Δημοτικό Συμβούλιο
νέο συνεδριάζει
αλλά κατά που φαίνεται
τίποτα δεν αλλάζει.*

*Καρέκλες ανταλλάξαν
με ίδιες όμως σκέψεις
και έτσι όπως γίνανε
ποιον να πρωτοπιστέψεις.*

*Κανείς στην συνεδρίαση
Συμπέρασμα δεν βγάζει
Κι ο διπλάνος του δίπλα του
καχύποπτα κοιτάζει.*

*Δημοτικό Συμβούλιο
Μαθές να σου πετύχει
που με το ζόρι Πρόεδρος
έβγαλε... κατά τύχη!».*

«Εγκληματίας η κυρά Μαρία»: Στους δούσκους για την κρίση της Δικαιοσύνης καιρούς, διαβάζουμε στην εφημερίδα **Εμπρός** της Λέσβου:

«Οι 16 δημοτικοί σύμβουλοι της Μυτιλήνης που το 2000 έδωσαν σε μια χήρα γυναίκα το δικαίωμα να ζήσει μαζί με τα τρία ανήλικα παιδιά της παραπέμπονται με την απόφαση 32/2005 του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Μυτιλήνης να δικάσουν για παράβαση καθήκοντος! Σύμφωνα με την απόφαση επέτρεψαν σε μια χήρα γυναίκα, την Μαρία Χωραφά, της οποίας το μαγαζί του μακαρίτη άντρα της κατέρρευσε, να λειτουργήσει «παράνομα» και να... «προσπορίσει παράνομο όφελος». Ακριβώς στο διπλανό μαγαζί, αν λειτουργούσε το «παράνομο» καφεενεδάκι, θα ήταν όλα νόμιμα κι η αδέκαστη Δικαιοσύνη μας, αλλά και οι λειτουργοί της δεν θα είχαν λόγο να παρέμβουν κατόπιν έγκλησης γειτόνισσας που όλως τυχαίως εργαζόταν τότε στο δικαστήριο! Για την ιστορία και μόνο με την ανοχή απάντων των θεσμοθετημένων οργάνων στην Προκυαία της Μυτιλήνης «χάνει η μάνα το παιδί και το

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

παιδί τη μάνα». Πλην όμως καμία από δαύτες τις επιχειρήσεις, τις γνωστές ως μπαρ, καφέ και κέντρα διασκέδασης, ως γνωστόν, δεν ανήκει στην κυρά Μαρία!...

...η απόφαση παραπομπής του τότε Δημάρχου και των τότε μελών του Συμβουλίου που ομόφωνα ψήφισαν υπέρ της συγκεκριμένης απόφασης έγινε, γιατί σύμφωνα με το σκεπτικό του Συμβουλίου ενήργησαν με δόλο. Μάλιστα «έγγραφο του προϊσταμένου του γραφείου των διοικητικών υπηρεσιών (γραφείου προσόδων), το οποίο τους κοινοποιήθηκε λίγες μέρες πριν την έκδοση της νέας άδειας λειτουργίας του καταστήματος της Μαρίας Χωραφά, επιτείνει το δόλο τους, αφού γνώριζαν καλά ότι η χορήγηση της άδειας δεν θα ήταν σύννομη».

Με την απόφαση –ευτυχώς– δεν προτείνεται και η εκτέλεση των βαρέως παρανομοτήτων δημοτικών συμβούλων».

Στο **Εμπρός** της Λέσβου επίσης διαβάζουμε μια ιστορία από τον Αττίλα: «Το βράδυ του Σαββάτου προς Κυριακή, 20 προς 21 Ιουλίου 1974, τα πέντε τεθωρακισμένα της 2ης Ίλης της ΕΛΔΥΚ που μπορούσαν να κινηθούν, κινήσανε, για να αποκόψουν την πορεία τουρκικών στρατιωτικών τμημάτων από την Κερύνεια προς τη Λευκωσία...»

...Ο διοικητής της Ίλης, Ιλαρχος Αναστάσιος Ζέρβας, ήταν επικεφαλής της προσπάθειας. Πέρασαν την πρώτη τάφρο, που ήξεραν ότι υπήρχε, αλλά οι λανθασμένες πληροφορίες δεν τους επέτρεψαν να γνωρίζουν την ύπαρξη μιας δεύτερης τάφρου. Το προπορευόμενο άρμα, με πλήρωμα ανάμεσα στους άλλους τον επιλοχία της Ίλης Ανδρέα Σολωμό από την Κεφαλονιά, έπεσε μέσα στην τάφρο και ακινητοποιήθηκε. Στο σημείο αυτό, με τα ελληνικά τεθωρακισμένα να μην μπορούν να προχωρήσουν άλλο αρχίζει να βάλει εναντίον τους το τουρκικό πυροβολικό. Τα ελληνικά τεθωρακισμένα αρχίζουν να βάλουν κι αυτά. Ο Ζέρβας πετάγεται έξω από το τεθωρακισμένο στο οποίο ήταν και τρέχει κατά το ακινητοποιημένο στην τάφρο τεθωρακισμένο με τον Σολωμό. Δίνει οδηγίες για την απομάκρυνση κάποιων κινητών τμημάτων του ακινητοποιημένου τεθωρακισμένου, ώστε στο σύνολό του, αλλά προπάντων τα όπλα του να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον αντίπαλο, και υποχωρεί προς το τεθωρακισμένο στο οποίο επέβαινε για να συνεχίσει να μάχεται... τον ακολουθεί ο Σολωμός κι όλο το άλλο πλήρωμα του ακινητοποιημένου οχήματος...

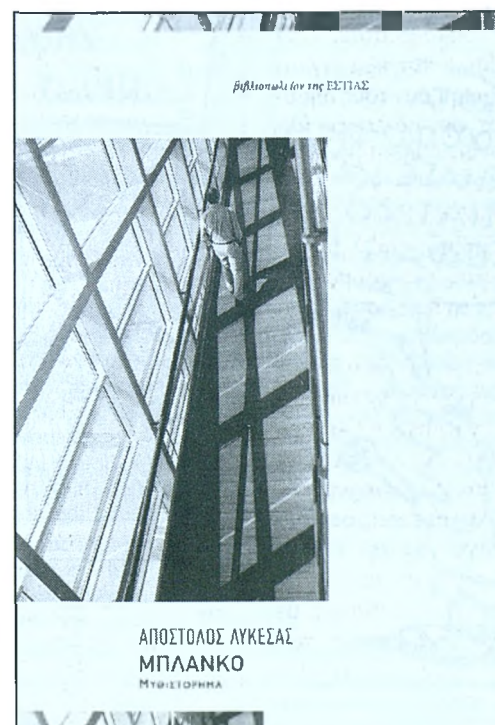
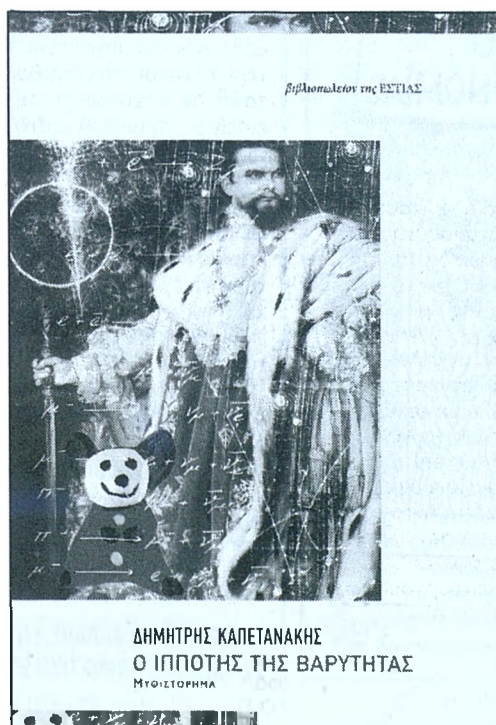
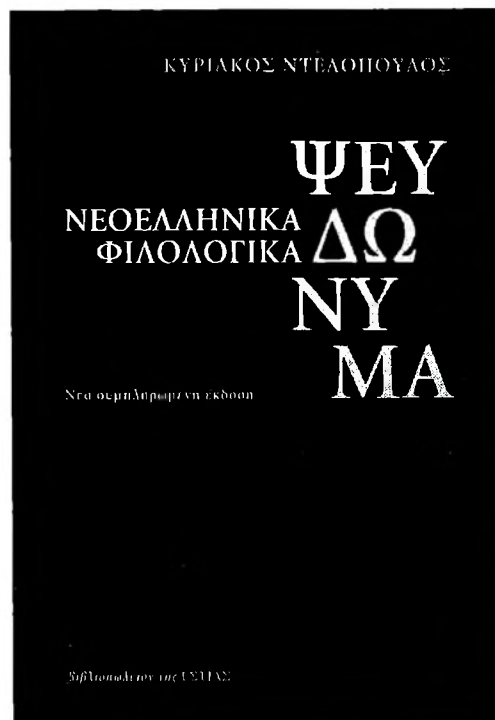
...ένα θραύσμα όλμου βρίσκει τον Ζέρβα στο κεφάλι. Τον πλημμυρίζει το αίμα...

...«Ο Σολωμός ήταν δίπλα μου. Τράβα του είπα και πες στον Ιλαρχο Παυλάκο πως παραλαμβάνει τη διοίκηση της Ίλης. Εγώ τελείωσα...».

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ

1 8 8 5 - 2 0 0 5

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

info@hestia.gr • www.hestia.gr

Κοινωνικό κεφάλαιο και συλλογική δράση εναντίον μεταρρυθμίσεων

του Πάνου Καζάκου

Μετά από μια περίοδο αιώρησης, η κυβέρνηση φαίνεται ότι στρέφεται ολοένα και περισσότερο στις μεγάλες μεταρρυθμιστικές εκκρεμότητες της χώρας – αγορές εργασίας, ασφαλιστικό κ.λπ. Στο μεταξύ φαίνεται ότι χάνει και μερικές μάχες. Ο αρχικός της στόχος ήταν να αποφύγει πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να παρερμηνευθούν ως στοιχεία αντιλαϊκής πολιτικής, δεδομένου κιόλας ότι είχε προηγηθεί μια μακρά περίοδος εφησυχασμού. Την τελευταία αυτή περίοδο χαρακτήριζε μεταρρυθμιστική άπνοια, που εξ ορισμού δεν έθιγε κεκτημένα, εισοδηματική χαλαρότητα, ιδιαίτερα στον δημόσιο τομέα, και δημοσιονομική υποτροπή σε βαθμό που μάλλον ουδείς ανέμενε. Αφήνω κατά μέρος τα περισσότερο προφανή: Διαπλοκή, αδιαφάνεια, διαφθορά και σπιατάλη.

Ο Πάνος Καζάκος είναι Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το κείμενο είναι μέρος ευρύτερης παρουσίασης μετά από πρόσκληση του Τμήματος Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης.

Τις μεταρρυθμίσεις, που περιγράφονται σε κάθε σχεδόν έκθεση διεθνών οργανισμών για την Ελλάδα και άλλες χώρες, αλλά και σε κείμενα τη Τράπεζας της Ελλάδος, επιβάλλουν, πρώτον, εξωγενείς παράγοντες –οι επιπτώσεις του μεταβαλλόμενου διεθνούς και ευρωπαϊκού περιβάλλοντος– και, δεύτερον, τα συσσωρευμένα προβλήματα του παρελθόντος και οι μονιμότερες πηγές «αποτυχιών του κράτους» – πολιτικοί που παραγνωρίζουν τις μακροχρόνιες συνέπειες τωρινών αποφάσεων και παροχών (στην τεχνική γλώσσα αυτό λέγεται «χρονική ασυνέπεια»), αυτονομημένες γραφειοκρατίες που υπηρετούν δικούς τους στόχους κ.λπ.

Οι μεταβολές στο εξωτερικό μας περιβάλλον και οι πηγές της κρατικής αναποτελεσματικότητας εξωθούν τα προβλήματα ως τις τελευταίες τους συνέπειες – φερ' ειπείν με τη μορφή μαζικής ανεργίας, από τις μεγαλύτερες στην Ευρώπη των 15!

Τι εμποδίζει όμως ή καθυστερεί ή αναστέλλει μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα; Δεν θα σταθώ σε ζητήματα ικανότητας του πολιτικού προσωπικού να διαχειρίζεται τα ζητήματα, πράγμα που βέβαια είναι σημαντικό, ή γνώσης των προβλημάτων. Με ενδιαφέρει το βαθύτερο επίπεδο των πραγμάτων.

Διαφορετικές θεωρητικές οπτικές, τις οποίες παρακάμπτει η συνήθης αριστερή σκέψη συστηματικά,¹ μπορούν να βοηθήσουν να εξηγήσουμε αντιφατικά φαινόμενα της σημερινής (και προηγούμενης) κατάστασης, αν θέλουμε να αποφύγουμε ρηχές αναλύσεις και καταγγελητικές πρακτικές.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΝΑΣ ΚΡΙΚΟΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΕΞΙΣΩΣΗ

Η πρώτη είναι γνωστή ως η θεωρία του κοινωνικού κεφαλαίου. Στην έννοια αυτή ενσωματώνονται ισχυρά στοιχεία παράδοσης – π.χ. οι αξίες στις οποίες στηρίζεται η οικογένεια, η δύναμη των οικογενειακών

και συγγενικών δεσμών (των φατριών), οι σχέσεις πατρωνίας στη βάση της οικογένειας και ο κρατισμός ως γενικευμένη συμπεριφορά συνυφασμένη με οικογενειακά προγράμματα ανέλιξης!

Για όσους δεν είναι εξοικειωμένοι με τέτοιες προσεγγίσεις σημειώνω ότι με τον όρο **κοινωνικό κεφάλαιο** εννοούμε την ικανότητα των ανθρώπων να συνενώνουν τις δυνάμεις τους, να συνεργάζονται μαζί για κοινούς σκοπούς σε ομάδες και οργανώσεις. Στις αναλύσεις των Putnam, Fukuyama και άλλων η **εμπιστοσύνη** συνιστά τον πυρήνα, τη βάση του κοινωνικού κεφαλαίου, δηλαδή της ικανότητας για συνεργασία ανάμεσα σε άτομα. Και τα δύο είναι αναγκαίος όρος, ανάμεσα σε άλλα, για την οικονομική αποτελεσματικότητα. Όταν η εμπιστοσύνη περιορίζεται στα όρια της οικογένειας, τότε και υπό ορισμένες συνθήκες έχουμε προβλήματα.

Κάπως απλοποιώντας: Όσο περισσότερο εμπιστεύονται οι άνθρωποι ο ένας τον άλλο, τόσο το καλύτερο για την κοινωνία τους. Θα συνεργάζονται αποτελεσματικότερα μεταξύ τους (και με λιγότερο κόστος). Στην οικονομία η εμπιστοσύνη επιτρέπει την απόκτηση πληροφόρησης και τον συντονισμό δραστηριοτήτων για την επιτυχή εκτέλεση έργων, ενώ επηρεάζει και τον τρόπο με τον οποίο οικονομικοί φορείς οργανώνονται.

Στην Ελλάδα (και αλλού) το **διαθέσιμο κοινωνικό κεφάλαιο**, με χαρακτηριστικό του στοιχείο τον **οικογενειακό προσανατολισμό**, συνυφαινεται με το **πελαταικό σύστημα**, τη **χαλαρότητα των θεσμών** και των **κανόνων του παιγνιδιού**, και **ένα βολεύον κράτος**. Προέβλεπε εξ αρχής το έδαφος για τη **διάβρωση τυπικών και εισαγμένων θεσμών**.

Όλα αυτά έχουν επιπτώσεις στην οικονομική και πολιτική συμπεριφορά. Το **υπάρχον κοινωνικό κεφάλαιο επέδρασε στο πρότυπο οικονομίας και κράτους στην Ελλάδα** και επηρεάζει τη **μάχη της μεταρρύθμισης και προσαρμογής**. Σχετίζεται άμεσα αλλά **δυσδιάκριτα** με **επίκαιρα ζητήματα ανταγωνιστικής παραγωγής, καινοτομίας και εξωστρέφειας**! Σε άλλη διατύπωση, χωρίς αποτελεσματικούς θεσμούς συνεργασίας (τυπικούς και άτυπους), χωρίς την ικανότητα ή αν θέλετε και την **ψυχική διάθεση** για συνεργασία σε κράτος και οικονομία και μέσα σε ένα γενικευμένο κλίμα **δυσπιστίας όλων έναντι όλων**, οριακά μόνο μπορούν να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες της εποχής και μένουν οι απειλές! Το αποτέλεσμα είναι μια **αμυντική στάση**, η απόρριψη κάθε αλλαγής.

Το **κοινωνικό κεφάλαιο είναι ένας κρίκος στη μεταρρυθμιστική εξίσωση**.

ΚΑΙ Ο HOMO ECONOMICUS ΤΩΝ «ΣΥΝΤΕΧΝΙΩΝ»

Όμως, την εξέλιξη και τη μεταρρυθμιστική προοπτική προσδιόρισαν και προσδιορίζουν και άλλοι παράγοντες, όπως π.χ. η «**ορθολογική**» συλλογική, ή επί το απλούστερον, **συντεχνιακή δράση πέρα από συγγένειες**.

Η **θεωρία της συλλογικής δράσης** (collective action) παραπέμπει γενικά σε μια διαφορετικού τύπου οργάνωση συμπεριόντων και συνενώσεων από εκείνη του παραδοσιακού κοινωνικού κεφαλαίου (της οικογένειας). Δεν στηρίζεται πρωτίστως στην **οικογένεια** (αν και οι οικογενειακές στρατηγικές διεισδύουν και εδώ), αλλά στο **ίδιο συμφέρον των ατόμων**. Και δεν έχει πολλή σχέση με ταξικές, οριζόντιες διεκδικήσεις όπως εκείνες που έθεταν τα συνδικάτα παλαιότερα. Είναι εμφανέστερη στη **δημόσια σφαίρα**. Μια περίπτωση παρατηρούμε στο λεγόμενο **κοινωνικό κράτος**: Σε αυτό οι παροχές δεν προκύπτουν από κάποιες γενικότερα αποδεκτές αξίες ή κριτήρια, αλλά από τη σχετική δύναμη που έχουν οι οργανωμένες ομάδες στην πολιτική διαδικασία. Το αποτέλεσμα είναι το «**κράτος-καρδάρ**» του James Buchanan.

Τα προηγούμενα συνιστούν μέρος της ευρύτερης θεωρίας της **ορθολογικής επιλογής** που αφιερώνεται στην εξήγηση και ερμηνεία της **συλλογικής δράσης των ατόμων** (δημόσια επιλογή) ως **ψηφοφόρων**, **μελών** και **ηγετών συνδικαλιστικών οργανώσεων**, **πολιτικών**, **γραφειοκρατών**. **Αναδεικνύει τις επιπτώσεις της διεύθυνσης του homo economicus στη δημόσια σφαίρα**.

Ο Mancur Olson την εφάρμοσε για να εξηγήσει την «**σκληρή**» των **δυτικών κοινωνιών** και **οικονομιών**, που είχε ως αποτέλεσμα την **αύξηση των επιπέδων ανεργίας** και την **εμφάνιση προβλημάτων ανταγωνιστικότητας**. Συνοπτικά υποστήριξε ότι η **γενικευμένη ορθολογική συμπεριφορά** ευνοεί την **ανάπτυξη** και **δράση «μικρών ομάδων»** που μπορούν να οργανώσουν καλύτερα τα μέλη τους προσφέροντάς τους **επιλεκτικά** για αυτά κίνητρα – την **επίτευξη ωφελειών** για τα ίδια. Έτσι **εμπλέκονται σε δραστηριότητες που αποφέρουν ράντες** (rent-seeking). Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας διαδικασίας απέχουν από ένα **κοινωνικά δίκαιο καταμερισμό των ωφελειών** και ένα **ικανοποιητικό επίπεδο οικονομικής αποτελεσματικότητας**. Τα **οφέλη** περιλαμβάνουν **υψηλότερους μισθούς**, **ειδικά εργασιακά καθεστώτα**, **προνομιακές συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις** κ.ά. Ουσιαστικά, με την **πάροδο του χρόνου** οργανω-

μένα **ειδικά συμφέροντα** αποσπούν πόρους σε βάρος της **παραγωγικής οικονομίας** και **μετατρέπονται σε εμπόδιο** για την **καινοτομία**, **επιβραδύνοντας** έτσι την **ανάπτυξη**. Πολλαπλά και καλά οργανωμένα **συμφέροντα** συνιστούν επίσης **εμπόδιο** για **αποτελεσματική διακυβέρνηση**. Ας σημειωθεί ότι τέτοιες «**αναδιανεμητικές συμμαχίες**» **σχηματίζονται** όχι μόνο από τους **εργαζόμενους**, αλλά και από **επιχειρηματίες** που ασκούν πιέσεις για **μονοπωλιακές ρυθμίσεις**. Με δεδομένα, πρώτον, τον **πολλαπλασιασμό των οργανώσεων** αυτών και, δεύτερον, μια **πολιτική** που είναι **όμηρός τους**, το αποτέλεσμα είναι να **μειώνεται η προσαρμοστικότητα των οικονομιών** όταν οι **συνθήκες** την απαιτούν.

Η **σημασία της ανάλυσης** αυτής, παρά τους κάποιους **περιορισμούς** της, είναι **προφανής**.

Υποθέτω ότι στη χώρα μας η **συνέργια** κοινωνικού κεφαλαίου και **συντεχνιακής δράσης**, **εξηγεί** κατά **μεγάλο μέρος** το **μέγεθος** και το **είδος των προβλημάτων** που **αντιμετωπίζουμε** και τις **αντιστάσεις** σε κάθε **μεταρρύθμιση**.

Η **πολιτική**, που έχει **βαθείς κοινωνικές-πολιτισμικές ρίζες** και είναι **εκτεθειμένη από την ίδια της τη λογική** στις **οργανωμένες πιέσεις**, **προσπαθεί** **εν πολλοίς να βρει τρόπους να λειτουργήσει όπως πριν**, **σαν να μην άλλαξε τίποτε γύρω μας**, ή **έστω**, να **κερδίσει χρόνο**, ή **τέλος**, να **ξεφύγει** με **μινιμαλιστικά μέτρα**. Αιωρείται **ανάμεσα** στους **εσωτερικούς παράγοντες** που **εξηγήσαμε** και τις **πιέσεις** του **διεθνούς** και **ευρωπαϊκού περιβάλλοντος**. Εξ ορισμού, αυτό σημαίνει ότι **δεν διαθέτει** (ακόμη) **ορατό προσανατολισμό**. Έτσι γίνεται **κατανοητό** γιατί, στο **παρελθόν**, **παραποιούσε στοιχεία** («**δημιουργική λογιστική**»), **ανακάλυπτε ευφάνταστες μεθόδους** **άντλησης πόρων** (π.χ. **εισπράττοντας** **τώρα μελλοντικά έσοδα**) ή **μετέτρεπε** σε **τυπικές διαδικασίες κανόνες** που **επιβάλλει** η **ΕΕ** («**μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων**») και **γιατί**, από τις **εκλογές** του **Μαρτίου 2004** ως **σήμερα**, **ανέβαλε** **ληξιπρόθεσμες αλλαγές** στο **συνταξιοδοτικό**, **κινήθηκε** **χωρίς σταθερότητα** στην **εκπαίδευση** και **δείχνει** να **ασφυκτιά** από τον **κορσέ** της **ΕΕ** **σχεδόν** **εφ' όλης της ύλης**.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Για μια εξαίρεση βλ. Θ. Πελαγίδη (επιμέλεια), *Η εμπλοκή των μεταρρυθμίσεων στην Ελλάδα. Μια αποτίμηση του εκσυγχρονισμού*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2005. Περιλαμβάνει κείμενα των Ν. Μουζέλη, Αλ. Καζαμία, Χαρ. Τσούκα, κ.ά.

Το status quo των Ιερών Προσκυνημάτων της Παλαιστίνης

του Κώστα Παπαστάθη

Το τελευταίο διάστημα έχει αναθερμανθεί το ενδιαφέρον για ζητήματα που άπτονται της εκκλησιαστικής πολιτικής στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ένα από τα πλέον σημαντικά θέματα διεκκλησιαστικού χαρακτήρα είναι αυτό του status quo των Προσκυνημάτων της Παλαιστίνης. Στο παρόν άρθρο θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τη θεωρητική και πρακτική φύση του, το ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων και της διεθνούς κοινότητας, τις ιδιαίτερες ιστορικές συνθήκες παγίωσής του και τη δυνατότητα αλλαγής του.

Σε γενικές γραμμές, με τον όρο status quo νοείται εδώ το σύνολο των κανόνων που καθορίζουν τα δικαιώματα και προνόμια ιδιοκτησίας και λατρευτικής χρήσης των χώρων στους οποίους έζησε και δίδαξε ο ιδρυτής της χριστιανικής θρησκείας, εκ μέρους διαφόρων εκκλησιαστικών οργανισμών. Επομένως, σύμφωνα με το status quo ρυθμίζονται ζητήματα όπως της κατοχής και ιδιοκτησίας ιερών χώρων ή και εξιδιασμένων τμημάτων σε Προσκυνήματα υπό καθεστώς συνιδιοκτησίας (Ναός της Αναστάσεως), της πρωτοκαθεδρίας σε κοινές λειτουργικές συνάξεις (τελετή της αφής του Αγίου Φωτός), της αρμοδιότητας επισκευής ή ανακαίνισης ενός Προσκυνηματος, του αριθμού των εικόνων και κατηχητών σε ένα τμήμα ενός Προσκυνηματος, καθώς και του ευπρεπισμού τους.

Οι βασικοί παράγοντες της προσκυ-

νηματικής έριδας σε θρησκευτικό επίπεδο ήταν και είναι το Ορθόδοξο Πατριαρχείο, το Τάγμα των Φραγκισκανών και το Αρμενικό Πατριαρχείο. Αυτοί οι τρεις εκκλησιαστικοί οργανισμοί ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος των ιερών χώρων, ενώ Εκκλησίες όπως η Κοπτική, η Αιθιοπική και η Ιακωβιτική, έχουν περιορισμένα δικαιώματα. Ο άλλος παράγοντας σε αυτό το παιχνίδι εξουσίας ήταν οι ευρωπαϊκές δυνάμεις. Η Ρωσία, μέσα στα πλαίσια της επιδίωξης της να ανυψωθεί η Μόσχα σε Τρίτη Ρώμη και να καταστεί η ανώτατη αρχή και προστάτιδα της Ορθόδοξίας, υπήρξε μέχρι την Οκτωβριανή Επανάσταση μόνιμος διπλωματικός και οικονομικός συμπαράστατος του Ορθόδοξου Πατριαρχείου. Οι Φραγκισκανοί έχαιραν της προστασίας όλων των δυτικών δυνάμεων, κυρίως της Γαλλίας, η οποία μέσω των διομολογήσεων ήλεγχε ουσιαστικά την οικονομική ζωή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Με το πρόσχημα της παραβίασης των δικαιωμάτων των υπό την προστασία τους Εκκλησιών, οι ξένες δυνάμεις έβρισκαν πρόσφορο έδαφος να παρεμβαί-

νουν στην πολιτική ζωή της Αυτοκρατορίας και να επιβάλλουν σε αυτήν όρους για την εξυπηρέτηση των παντοειδών συμφερόντων τους στη Μέση Ανατολή.

Η ιστορική εξέλιξη του status quo μέχρι το 18ο αιώνα, οπότε έλαβε τη σημερινή του μορφή, δεν είναι της παρούσης να αναλυθεί. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η Υψηλή Πύλη, ανάλογα με τις διεθνείς συγκυρίες και τις εσωτερικές ανάγκες, άλλαζε διαρκώς το ιδιοκτησιακό καθεστώς επί των Προσκυνημάτων, παρέχοντας ή αφαιρώντας δικαιώματα και προνόμια στα διάφορα χριστιανικά «μιλλέτ». Η κατάσταση σταθεροποιήθηκε το 1757. Υπό το βάρος της ρωσικής επιθετικότητας, η Κωνσταντινούπολη υποχρεώθηκε στην έκδοση φερμανίου με το οποίο παρείχε στο Ορθόδοξο Πατριαρχείο κυριαρχικά δικαιώματα επί διαφιλονικούμενων ιερών τόπων, όπως ήταν ο Πανάγιος Τάφος, η Βασιλική και το Σπήλαιο της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ, το προσκύνημα της Γεθσημανής. Έτσι το Ορθόδοξο Πατριαρχείο αποκτά το praedominium επί των Αγίων Τόπων, ελέγχοντας το μεγαλύτερο μέρος των Προσκυνημά-

Ο Κώστας Παπαστάθης είναι πτυχιούχος Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ και κάτοχος μεταπτυχιακών διπλωμάτων Φιλοσοφίας και Θεολογίας Πανεπιστημίου Κ.Υ. Leuven (Λουβέν, Βέλγιο).

των. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα δικαιώματα και προνόμια απονεμήθηκαν στις «εθνικές» (μιλλέτ) Εκκλησίες. Έτσι, δικαιώματα επί των Προσκυνημάτων από την πλευρά των Ορθόδοξων έχει το «Ρωμαϊκό» Πατριαρχείο, όπως παλαιότερα είχε και η Γεωργιανή Εκκλησία, ενώ από τους Μονοφυσίτες έχουν η Αρμενική, η Αιθιοπική και η Κοπτική Εκκλησία ξεχωριστά. Η Καθολική Εκκλησία εκπροσωπείται από το εκεί Τάγμα των Φραγκισκανών, που ονομάζεται Κουσταδία της Αγίας Γης. Επομένως το status quo σχετικά με τις Ανατολικές Εκκλησίες αναφέρεται σε χριστιανικά «έθνη», και όχι σε κεντρικούς εκκλησιαστικούς οργανισμούς που εκπροσωπούν την Ορθόδοξη ή τη Μονοφυσιτική Εκκλησία στο σύνολό τους.

Το φιρμάνι του 1757 επιβεβαιώθηκε από άλλα δύο φερμάνια, αυτά των ετών 1852 και 1853. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, η σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις κατέστησε τη διατήρηση της ειρήνης ανέφικτη. Η αφορμή για την έναρξη του πολέμου, γνωστού ως Κριμαϊκού, βρισκόταν στα βίαια επεισόδια που ξεσπούν ανάμεσα σε ορθόδοξους και φραγκισκανούς μοναχούς στη Βηθλεέμ. Αυτομάτως, το Προσκυνηματικό Ζήτημα διεθνοποιείται επίσης ως μέρος του Ανατολικού Ζητήματος. Στο Συνέδριο των Παρισιών το 1856, μολοντί η γαλλοβρετανική συμμαχία εξήλθε νικήτρια του πολέμου, δεν επέβαλε στη Ρωσία όρους σχετικούς με την αλλαγή του status quo. Ουσιαστικά δηλαδή γίνεται αποδεκτό από τον διεθνή παράγοντα το καθεστώς όπως προσδιορίστηκε από τα φερμάνια των ετών 1852-1853. Η ευρωπαϊκή διπλωματία παρέπεμψε το Προσκυνηματικό Ζήτημα στις ελληνικές καλένδες, κατανοώντας την ιδιαίτερη και πολύπλοκη φύση του. Το αντιμετώπιζε πλέον ως κουτί της Πανδώρας, όπου η καλύτερη λύση είναι η αναβολή εξεύρεσης λύσης.¹ Η ίδια γραμμή ακολουθείται από τις ευρωπαϊκές αυλές και στο Συνέδριο του Βερολίνου το 1878, στη Συνθήκη του οποίου γίνεται σαφής αναφορά στα ισχύοντα. Το 62ο άρθρο ορίζει ότι «τα κεκτημένα δικαιώματα της Γαλλίας ρητώς διατηρούνται και αυτονόητον, ότι ουδεμία θα ηδύνα-

το να επενεχθή εις το εν τοις Αγίοις Τόποις καθεστώς αθέτησις»².

Το status quo, άμεσα συνυφασμένο με το καθόλου Ανατολικό Ζήτημα, δεν ήταν δυνατό να μείνει μετά το πέρας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου έξω από τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στις νικήτριες δυνάμεις της Αντάντ για τη διανομή του Μεγάλου Ασθενούς σε σφαίρες επιρροής. Ο ιμπεριαλισμός στη Μέση Ανατολή χάνει τη μορφή των επαχθών διωμολογήσεων και λαμβάνει εκείνη των «Εντολών». Η Παλαιστίνη πλέον αποτελεί ουσιαστικά αποικία της Μεγάλης Βρετανίας.

Στο κείμενο της συνθήκης βάσει της οποίας εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ) η Εντολή (Mandate) στη Βρετανία, γίνεται λόγος και για το Προσκυνηματικό Ζήτημα. Συγκεκριμένα, στο 13ο άρθρο αναφέρεται ότι η Βρετανία, ως εντολόμενος δύναμη, αναλαμβάνει όλη την ευθύνη σχετικά με τα Προσκυνήματα, τα θρησκευτικά οικοδομήματα και χώρους της Παλαιστίνης, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης των υφιστάμενων δικαίων και της ελεύθερης άσκησης της λατρείας. Το 14ο άρθρο προβλέπει τη σύσταση μιας Ειδικής Επιτροπής επί των Προσκυνημάτων, η οποία θα εξέταζε τα δίκαια και τις σχετικές αξιώσεις των θρησκευτικών κοινοτήτων. Ο τρόπος ορισμού, η σύσταση και η λειτουργία της Επιτροπής θα εγκρίνονταν από το Συμβούλιο της ΚΤΕ. Αυτή η Επιτροπή δεν συστήθηκε ποτέ. Κύρια αιτία ήταν ότι η Βρετανία επ' ουδενί λόγω δεχόταν τη λειτουργία ενός διεθνούς φορέα ο οποίος θα είχε το δικαίωμα παρέμβασης στο εσωτερικό της «επαρχίας» της. Έτσι, είτε απορρίπτοντας τις διάφορες προτάσεις για τη δομή της Επιτροπής, είτε εκμεταλλευόμενη την εσωτερική σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στις Καθολικές δυνάμεις (Γαλλία-Ιταλία), η Βρετανία κατάφερε να καταστήσει το άρθρο 14 κενό γράμμα. Με τις Διατάξεις του 1924 (The Palestine [Holy Places] Order in Council) και του 1929 (Antiquities Ordinance), οι Βρετανοί επιβεβαίωσαν και σε τοπικό επίπεδο την πολιτική διατήρησης του status quo, το οποίο αμφισβητείτο από τις διάφο-

ρες θρησκευτικές κοινότητες, που επιθυμούσαν την αλλαγή του προς ίδιον όφελος. Οι διεκδικήσεις των Εβραίων επί του Τείχους των Δακρύων ή των Καθολικών και των Αρμενίων επί του δικαιώματος του Ορθόδοξου Πατριαρχείου να επισκευάζει το Καθολικό (=κυρίως ναό) του Ναού της Αναστάσεως, είναι χαρακτηριστικές.

Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η κατάσταση στην Παλαιστίνη είχε αλλάξει. Οι Βρετανοί μπορούν να αποσυρθούν, έχοντας επιτύχει τη δημιουργία των συνθηκών που θα οδηγούσαν στη δημιουργία Εβραϊκής Εθνικής Εστίας, η οποία υπήρξε ο διακηρυγμένος σκοπός της εκεί παρουσίας τους. Στις 29 Νοεμβρίου 1947 εκδόθηκε η Απόφαση 181 της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με την οποία η πόλη των Ιεροσολύμων θα υπόκειται σε ειδικό διεθνές καθεστώς (Corpus Separatum), υπό τη διοίκηση του ΟΗΕ. Η απόφαση αυτή κατοχύρωνε τη διατήρηση των υφισταμένων δικαίων των θρησκευτικών κοινοτήτων στα Προσκυνήματα. Η επισκευή τους θα ήταν αρμοδιότητα των ιδιοκτητών εκκλησιαστικών οργανισμών. Ο Κυβερνήτης της Ιερουσαλήμ, ο οποίος θα οριζόταν από τον ΟΗΕ, είχε το δικαίωμα να προχωρήσει ο ίδιος στις επισκευές μόνο σε περίπτωση αδράνειας από την πλευρά τους. Η ίδια πολιτική αρχή ήταν η μόνη αρμόδια να ελέγχει και να λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με την αμρόστοκτη διατήρηση του status quo, σε περίπτωση διαμάχης ανάμεσα στις θρησκευτικές κοινότητες ή Εκκλησίες, σχετικά με τα δικαιώματά τους επί των Προσκυνημάτων. Η εξουσία του Κυβερνήτη σε θέματα του status quo δεν περιοριζόταν μόνο στην υπό διεθνή έλεγχο περιοχή της Ιερουσαλήμ, αλλά επεκτεινόταν και στα νεότευκτα κράτη των Αράβων και των Εβραίων. Επομένως, οποιοδήποτε ζήτημα προσκυνηματικής υφής προέκυπτε, θα αναφερόταν σε αυτόν, και όχι στις κυβερνήσεις στην επικράτεια των οποίων ανήκαν οι συγκεκριμένοι ιεροί χώροι. Έτσι, ως μοναδική πολιτική αρχή με αποφασιστικό δικαίωμα στα προσκυνηματικά ζητήματα οριζόταν ο εκπρόσωπος του ΟΗΕ, του οποίου μέριμνα αποτελούσε η δια-

τήρηση του status quo, και σε καμία περίπτωση η αλλαγή ή η αλλοίωση του.³

Ωστόσο η εν λόγω απόφαση δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Η περιοχή της ανατολικής Ιερουσαλήμ κατελήφθη από τα ιορδανικά στρατεύματα, ενώ η δυτική από τα ισραηλινά. Τα δυο κράτη δεν επιθυμούσαν την πρόκληση οποιουδήποτε προβλήματος με τη διεθνή κοινότητα, την υποστήριξη της οποίας χρειάζονταν για την τελεσφόρηση των εθνικών τους επιδιώξεων. Επόμενο ήταν να μην προχωρήσουν σε καμία απολύτως ενέργεια που θα διασάλευε το υφιστάμενο καθεστώς.

Το 1967 η πολιτική κατάσταση στη Μέση Ανατολή άλλαξε. Ο πόλεμος των έξι ημερών είχε ως αποτέλεσμα το Ισραήλ να κατέχει στρατιωτικά ολόκληρη την Παλαιστίνη. Το status quo συνδέεται πλέον με το καθόλου ζήτημα των Ιεροσολύμων, δηλαδή με το ποιο θα είναι το κυρίαρχο πολιτικό καθεστώς (αραβική, ισραηλινή, διεθνής κυριαρχία) επί της ιερής πόλης. Γι' αυτό το λόγο, η πολιτική των ισραηλινών δυνάμεων κατοχής της Ιερουσαλήμ δεν άλλαξε σε σχέση με το status quo, ο σεβασμός του οποίου αποτέλεσε αναγκαία πολιτική γραμμή προς αποφυγή δημιουργίας νέων προβλημάτων στις εξωτερικές σχέσεις.

Το Ισραήλ, αν και δεν έχει προχωρήσει στη θεσμοθέτηση νόμων σε τοπικό επίπεδο, με τους οποίους να κατοχυρώνεται ρητά το status quo, στην πράξη έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα για τη διατήρησή του. Τα τοπικά δικαστήρια δεν έχουν δικαίωμα εκδίκασης υποθέσεων σχετικών με τα Προσκυνήματα. Οι υποθέσεις αυτές αναφέρονται απευθείας στην κυβέρνηση. Η ισραηλινή κυβέρνηση δεν παρεμβαίνει στη διοίκηση των Προσκυνημάτων, για την οποία αρμόδια αρχή είναι αποκλειστικά η «ιδιοκτήτρια» Εκκλησία ή οι «συνιδιοκτήτριες» Εκκλησίες. Επιπλέον, το Ισραήλ παρέχει οικονομική βοήθεια για τη διατήρηση των Προσκυνημάτων, καθώς και φοροαπαλλαγές επί των εσόδων τους.⁴ Ωστόσο, σε διεθνές επίπεδο το Ισραήλ επιβεβαίωσε την πολιτική διατήρησης του status quo με τη «Θεμελιώδη Συμφωνία» (Fundamental Agreement) που σύνηψε με το κράτος του Βατικανού το

1993. Στο άρθρο 4 παρ. 1 αναφέρεται ότι το κράτος του Ισραήλ εγγυάται τη διατήρηση του status quo επί των χριστιανικών προσκυνημάτων και των αντίστοιχων δικαιών των χριστιανικών κοινοτήτων επ' αυτών.⁵

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο φόβος που εκφράζεται για τη δυνατότητα μονομερούς αλλαγής του status quo από την πλευρά του Ισραήλ είναι αβάσιμος. Και αυτό ισχύει για δυο βασικούς λόγους: α) τα δικαιώματα και προνόμια της κάθε Εκκλησίας προστατεύονται από διεθνείς συνθήκες υπό την εγγύηση του ΟΗΕ (Παρίσι 1856, Βερολίνο 1878, Βρετανική Εντολή στην Παλαιστίνη 1922, Απόφαση 181 της Γ.Σ. του ΟΗΕ 1947) και β) η παλαιά πόλη των Ιεροσολύμων, όπου και τα πιο σημαντικά Προσκυνήματα τελεί υπό καθεστώς ισραηλινής στρατιωτικής κατοχής. Επομένως, οποιαδήποτε αλλαγή από το Ισραήλ του διεθνώς αναγνωρισμένου status quo είναι άκυρη, γιατί αντιτίθεται στις αποφάσεις του ΟΗΕ, ο οποίος είναι ο μοναδικός φορέας που έχει το δικαίωμα αυτό.

Η προσφυγή, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες,⁶ του Αρμενικού Πατριαρχείου στην ισραηλινή δικαιοσύνη σχετικά με το δικαίωμα συμμετοχής εκπροσώπου του στην τελετή αφής του Αγίου Φωτός, ώστε να εισέρχεται μαζί με τον Ορθόδοξο Πατριάρχη –ο οποίος έχει και την πρωτοκαθεδρία– στον Πανάγιο Τάφο, μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνες ατραπούς. Το status quo ορίζει να εισέρχεται εκπρόσωπος του Αρμενικού Πατριαρχείου στο κουβούκλιο του Παναγίου Τάφου,⁷ αλλά να παραμένει στον εξωτερικό θάλαμο του αναμένοντας τον Ορθόδοξο Πατριάρχη, ο οποίος μόνος εισέρχεται στον εσωτερικό θάλαμο του ιερού χώρου για την αφή του Αγίου Φωτός. Επομένως, αν απαγορευθεί στον αρμένιο εκπρόσωπο η είσοδος στο κουβούκλιο, τότε υπάρχει παραβίαση του status quo. Αν όμως του απαγορεύεται η είσοδος στον εσωτερικό θάλαμο, τότε η προσφυγή των Αρμενίων είναι μια προσπάθεια υπαρπαγής ενός προνομίου του Προκαθημένου του Ορθόδοξου Πατριαρχείου. Ωστόσο, ο μόνος αρμόδιος φορέας για την εκδίκαση μιας τέ-

τοιας υπόθεσης είναι μια διεθνής επιτροπή υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η αποδοχή από μέρους των δυο εκκλησιαστικών οργανισμών της αρμοδιότητας του Ισραήλ να κρίνει υποθέσεις σχετικές με το status quo, συνεπάγεται την αναγνώριση της κατοχής επί των Ιεροσολύμων εις βάρος των εθνικών αιτημάτων του παλαιστινιακού λαού. Αυτός δεν είναι ο ρόλος που πρέπει να διαδραματίζουν οι Εκκλησίες στην Παλαιστίνη. Αντίθετα, οφείλουν να προστατεύουν τα θύματα του πολέμου και να συνεισφέρουν στην επίτευξη της ειρηνικής διευθέτησης του προβλήματος, η οποία θα οδηγήσει στη δίκαιη και βιώσιμη συνύπαρξη των δύο λαών.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ch. Wardi, «The Question of the Holy Places in Ottoman Times», στο: Moshe Maoz (επ.), *Studies on Palestine During the Ottoman Period*, Jerusalem, Magnes Press, Hebrew University Institute of Asian and African Studies Yad Izhak Ben-Zvi, 1975, 392.
2. Κ. Μηλιαράς, *Οι Άγιοι Τόποι εν Παλαιστίνη, και τα επ' αυτών Δίκαια του Ελληνικού Έθνους*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press, [Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Κέντρο Πολιτιστικών Μελετών «Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος»] 2002, том. 2, 636-637.
3. Το κείμενο της Απόφασης 181 της Γ.Σ. του ΟΗΕ βρίσκεται στην ηλ. διεύθυνση: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/un/res181.htm>
4. M. Hirsch, D. Housen-Couriel & R. Lapidoth, *Whither Jerusalem; Proposals and Positions Concerning the Future of Jerusalem*, Hague, Martinus Nijhoff Publishers, 1995, 159-160.
5. Fundamental Agreement between the Holy See and the State of Israel, December 30, 1993, άρθρο 4, παράγραφος 1: «*The State of Israel affirms its commitment to maintain and respect the status quo in the Christian Holy Places to which it applies and the respective rights of the Christian communities thereunder.*»
6. *Το Βήμα*, 15/4/2005.
7. Βλ. L.G.A. Cust, *The Status Quo in the Holy Places*, Jerusalem, 1929 (reprinted by Ariel Publishing House, 1980), Appendix C.

Πώς επιτυγχάνεται η παραγραφή στις υποθέσεις Κόκκαλη

Οι Ελβετοί δικαστές δέλουν να ανοίξουν τους λογαριασμούς,
αλλά οι Έλληνες συνάδελφοί τους δεν δέλουν

του Ρεπόρτερ

Από το Φεβρουάριο του 2002 που ασκήθηκε η δίωξη Παπαγγελόπουλου εναντίον του Σ. Κόκκαλη για τέσσερα σοβαρότατα κακούργηματα (κατασκοπία, δωροδοκία, απάτη και αποδοχή προϊόντων εγκλήματος) στο σχετικό φάκελο έχουν συγκεντρωθεί χιλιάδες έγγραφα προερχόμενα είτε από καταθέσεις μαρτύρων, είτε από αιτήσεις δικαστικής αρωγής, είτε από τα εκατοντάδες δημοσιεύματα του Τύπου για την υπόθεση. Στα έγγραφα αυτά υπάρχουν όλες οι ενδείξεις και ενίοτε οι αποδείξεις για την τέλεση των εγκλημάτων για τα οποία κατηγορείται ο ιδρυτής της διαπλοκής. Αυτό που λείπει, ο λόγος για τον οποίο δεν ολοκληρώνεται η δικογραφία, είναι ότι δεν έχουν ανοίξει ακόμα οι επίμαχοι λογαριασμοί στην Ελβετία (διότι στη Γερμανία έχουν ανοίξει).

Για να ανοίξουν οι λογαριασμοί χρειάζεται ένα πλήρως αιτιολογημένο αίτημα δικαστικής αρωγής το οποίο δεν έχει υποβληθεί ακόμη. Στη θέση του έχουν αποσταλεί κάποια έγγραφα που μόνο αιτήματα δικαστικής αρωγής δεν είναι και μοιάζουν σαν να τα συνέταξε η υπεράσπιση του Σ. Κόκκαλη και όχι ο αρμόδιος ανακριτής. Όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, πρόκειται για μια επιχείρηση συγκάλυψης των εγκλημάτων του τέως πράκτορα της Στάζι, η οποία συνεχίζεται παρά τις διακηρύξεις της ηγεσίας της δικαιοσύνης για «αυτοκάθαρση» και τις καθημερινές πλέον υποσχέσεις της κυβέρνησης για διαφάνεια.

Για να γίνουν καλύτερα κατανοητά όσα θα εκθέσουμε στη συνέχεια, παραθέτουμε κατ' αρχήν ένα σύντομο δικαστικό ιστορικό της υπόθεσης.

- Στις 20/2/02 η δίωξη κατά του Σ. Κόκκαλη ανατίθεται στον 4ο Ειδικό Ανακριτή Γ. Πουρνάρα.

- Στις 26/9/02 ο κ. Πουρνάρας διορίζεται τακτικό και έμμεσο μέλος Πειθαρχικής Επιτροπής της ΕΠΟ, όπου απόλυτος άρχων εκείνη την εποχή ήταν ο κύριος κατηγορούμενος της υπόθεσής του, ο Σ. Κόκκαλης. Μέχρι τότε δεν είχε αγγίξει καν τη δικογραφία επικαλούμενος «φόρτο εργασίας».

- Το Μάρτιο του 2003, αφού επί ένα χρόνο δεν διενήργησε καμία ανακριτική πράξη, ο κ. Πουρνάρας έκρινε τελικά ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις για την ενοχή του Σ. Κόκ-

καλη και πρότεινε να μπει ο φάκελος στο αρχείο. Όμως ο εισαγγελέας διαφώνησε.

- Το καλοκαίρι του 2003 συγκαλείται η περίφημη Ολομέλεια Εφετών που αποφασίζει να μη συνεχισθεί η δίωξη. Διαφωνεί όμως πάλι η Εισαγγελία Εφετών και με παραγγελία της ζητά να συνεχισθεί η ανάκριση.

- Στις 18/02/04, εν μέσω μιας άνευ προηγουμένου δικαστικής διαμάχης, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Αθηνών αποφασίζει, ύστερα από τεκμηριωμένη πρόταση του εισαγγελέα Ηλία Κολιούση, να ζητηθεί το άνοιγμα των λογαριασμών.

- Στις 25/04/04, πάλι κατόπιν παραγγελίας της Εισαγγελίας Εφετών, ασκείται νέα ποινική δίωξη εναντίον του Σ. Κόκκαλη για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομη δραστηριότητα. Παράλληλα, ο κ. Πουρνάρας αντικαθίσταται από τον Δημοσθένη Βλάχο, κύριο καθήκον του οποίου ήταν να ζητήσει το άνοιγμα των λογαριασμών.

- Στις 23/6/04 και στις 27/6/04 ο κ. Βλάχος έστειλε, μέσω του Υπουργείου Δικαιοσύνης, δύο αιτήματα δικαστικής αρωγής, στη Γερμανία και την Ελβετία αντίστοιχα, για το άνοιγμα των λογαριασμών.

Στο σημείο αυτό εκδηλώνεται και η σημαντικότερη μέχρι τότε παρακώλυση του έργου της Δικαιοσύνης με στόχο την παραγραφή των αδικημάτων. Στόχος τους δεν ήταν να ανοίξουν οι λογαριασμοί, αλλά να μην ανοίξουν. Από μια απλή και μόνο ανάγνωση των εγγράφων αυτών προκύπτει ότι:

- Είναι εντελώς ασαφές και αόριστα.

- Δεν περιγράφουν τα αδικήματα για τα οποία αιτείται το άνοιγμα των λογαριασμών.

- Περιλαμβάνουν υποκειμενικές κρίσεις του ίδιου του ανακριτού για την υπόθεση που είχε αναλάβει.

- Υπονομεύουν σαφώς την απαίτηση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών για το άνοιγμα των λογαριασμών και εκ του αποτελέσματος εξυπηρετούν μόνο την παραγραφή της υπόθεσης.

Όπως ήταν φυσικό, τα αιτήματα απορρίφθηκαν. Όχι επειδή οι Ελβετοί δεν ήθελαν να ανοίξουν τους λογαριασμούς, κάθε άλλο μάλιστα, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Αλλά επειδή δεν ήταν σαφώς διατυπωμένα και δεν καταλάβαιναν οι

άνθρωποι τι ακριβώς ζητούσε ο έλληνας συνάδελφός τους. Το μοναδικό ερώτημα που απομένει κατά τη γνώμη μας είναι αν όλα αυτά έγιναν συνειδητά, ή λόγω επαγγελματικής ανεπάρκειας. Αλλά είναι σαν να ρωτάμε τι κάνει νιάου-νιάου στα κεραμίδια της Ευελπίδων. Είναι προφανές ότι πρόκειται για μια γάτα της Στάζι.

Αν αμφιβάλλει κανείς, ας διαβάσει για να θαυμάσει: Στην εισαγωγή του αιτήματος προς το Βερολίνο, ο κ. Βλάχος γράφει μεταξύ άλλων: «Ο ανακριτής, από την ανακριτική έρευνα που διενήργησε, έκρινε ότι ουδόλως προέκυψε συγκεκριμένη και σαφώς καθορισμένη πράξη υπαλλήλου κάποιας δημόσιας υπηρεσίας ή νομικού προσώπου, στον οποίο να έγινε υπόσχεση ή παροχή δώρων προκειμένου αυτός να προβεί σε ορισμένη υπηρεσιακή ενέργεια που αντίκειται στα καθήκοντά του. Η Εισαγγελία Εφετών Αθηνών έκρινε αντιθέτως ότι πρέπει να συνεχισθεί η ανάκριση προκειμένου να ζητηθεί το άνοιγμα των τραπεζικών λογαριασμών 0709-60011025 και 0709-85011025 και να γίνουν γνωστά τα πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) προς τα οποία μεταβιβάστηκαν ποσά από τους συγκεκριμένους λογαριασμούς».

Ξεκινά δηλαδή με μια εκτενή παρουσίαση των διαφωνιών εισαγγελέα-ανακριτού! Τι τους ενδιέφερε αυτό τους ξένους δικαστές; Ήταν σαν να τους έλεγε εκ προοιμίου, «μην παίρνετε και τόσο σοβαρά το αίτημα, επειδή εμείς διαφωνούμε μεταξύ μας αν πρέπει να υποβληθεί».

Ακολουθούν και χειρότερα. Στη συνέχεια του εγγράφου ο κ. ανακριτής υπονομεύει σαφώς την ποινική δίωξη Παπαγγελόπουλου γράφοντας επί λέξει: «Η ποινική δίωξη αναφέρεται σε αξιόποινες πράξεις και δεν προσδιορίζει συγκεκριμένα τα πρόσωπα εκείνων που δωροδοκήθηκαν, ούτε πότε, πού και ποια ωφελήματα καθένας απ' αυτούς έλαβε». Ενώ στη δικογραφία Παπαγγελόπουλου και σε εκατοντάδες δημοσιεύματα του γερμανικού και ελληνικού Τύπου ροούν τα ονόματα εκείνων που δωροδοκήθηκαν. Στο προπερασμένο τεύχος του Αντί αποκαλύψαμε εξάλλου τους λογαριασμούς

του Κόκκαλη που άνοιξαν στη Γερμανία, όπου μεταξύ άλλων φιγουράρουν και αρκετά ονόματα στελεχών του ΟΤΕ. Μέχρι ιδιόχειρο σημείωμα του Σ. Κόκκαλη προς τη Στάζι για τη δωροδοκία του Τόμπρα με 500.000 δολάρια δημοσιεύσαμε σε παλιότερο τεύχος.

Το αίτημα προς τις ελβετικές αρχές είναι το χειρότερο. Διαβάζουμε στην απάντηση της Ελβετικής Ομοσπονδιακής Εισαγγελίας με ημερομηνία 6/10/2004: «Τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίζεται η αίτηση δικαστικής συνδρομής από 27/7/2004 δεν τεκμηριώνονται επαρκώς και η αίτηση περιλαμβάνει πολύ λίγα συγκεκριμένα στοιχεία με την έννοια των ενδείξεων ενοχής για τελεσθείσες ερευνηθείσες αξιόποινες πράξεις. Για το λόγο αυτό αρνηθήκαμε να εκτελέσουμε την εν λόγω αίτηση δικαστικής συνδρομής». Απορρίφθηκε δηλαδή το αίτημα επειδή δεν ήταν αιτιολογημένο.

Το εκπληκτικότερο όμως όλων είναι ότι οι δήθεν «σκληροί» στο θέμα των λογαριασμών Ελβετοί δεν απορρίπτουν οριστικά το αίτημα, αλλά υποδεικνύουν ότι μπορεί να ακολουθήσει και δεύτερο, ορθά αιτιολογημένο, για να το ικανοποιήσουν. Υπαγορεύουν μάλιστα, λέξη προς λέξη, πώς πρέπει να συνταχθεί το νέο αίτημα για να το κάνουν αποδεκτό και να ανοίξουν τους λογαριασμούς. Πρέπει δηλαδή να περιλαμβάνει «λεπτομέρειες των κατηγοριών, περιγραφή των πράξεων δωροδοκίας, τι είδους οφέλη θα αποκόμιζε ο Σ. Κόκκαλης από τις πράξεις που κατηγορείται, τις υπηρεσιακές πράξεις και παραλείψεις των εμπλεκόμενων δημόσιων υπαλλήλων» κ.λπ.

Οι επαγγελματίες Ελβετοί φτάνουν μέχρι του σημείου να υποδείξουν στην ελληνική δικαιοσύνη σε ποιες τράπεζες πρέπει να αναφέρεται το νέο αίτημα: Όπως την τράπεζα «BNP Paribas Suisse SA», που αντικατέστησε την «United Overseas Bank» για τον αριθμό λογ. Β8785, και την «Bank Union Bancaire Privée UNI» που αντικατέστησε την «Trade Development Bank» για το λογαριασμό 18/875. Πληροφο-

Η Δικαιοσύνη δεν

Το Αντί επέμεινε στην υπόθεση Κόκκαλη επί χρόνια, από την εποχή που ο κυρ-Σωκράτης ήταν απλώς ο «τεχνικός» της κυβέρνησης Ανδρέα Παπανδρέου και του Θεοφάνη Τόμπρα. Επιμένει και σήμερα επειδή το «βαθύ παρακράτος της διαπλοκής», το «Σύστημα ΠΑΣΟΚ», την καταπολέμηση του οποίου έχει αναλάβει προσωπικά ο κ. Καραμανλής, είναι κυρίως «σύστημα Κόκκαλη». Η διαπλοκή όμως δεν καταπολεμάται με έωλες δικαστικές ενέργειες όπως αυτές που περιγράφουμε σήμερα, ούτε με την κυβερνητική και κοινοβουλευτική αδράνεια εν ονόματι τάχα της

«μη παρακώλυσης του έργου της Δικαιοσύνης». Πολύ περισσότερο, δεν καταπολεμάται με τη συνεχιζόμενη ανάθεση έργων του δημοσίου στους πρωταγωνιστές της και ιδιαίτερα στον Σ. Κόκκαλη.

Δύο μόνο ημέρες μετά τη βαρυσήμαντη συνέντευξη του πρωθυπουργού στην Καθημερινή (24/4/05), στην οποία επανέλαβε ότι ο αγώνας εναντίον της διαπλοκής «θα συνεχισθεί γιατί είναι ζήτημα αρχής», το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) εξέδωσε (26/4/05) πληθώρα νέων πιστοποιητικών διαφάνειας σε επιχειρηματίες, μεταξύ των οποίων είναι και ο Σ. Κόκ-

καλης. Είχαν προηγηθεί δύο ακόμα πιστοποιητικά διαφάνειας αξίας εκατομμυρίων ευρώ για τον ίδιο: Ένα στις 13/4/05, με το οποίο η Ιντρακόμ ανέλαβε το σύστημα διαχείρισης της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (κτηματολόγιο), και ένα άλλο στις 20/4/05 για το έργο «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα» του ΙΚΑ.

Στην αιτιολογία του για τη χορήγηση πιστοποιητικών διαφάνειας στον Κόκκαλη, το ΕΣΡ αναφέρει ότι μεταβίβασε τον έλεγχο του Magic TV και του Flash 9,61 και άρα είναι σύνομος με το «βασικό μέτοχο». Σιγά τα ωά, ημέρες που 'ναι. Τα μέσα αυτά ασκού-

Οι λογαριασμοί του Σ. Κόκκαλη στην Ελβετία

Σε περίπτωση που ο νέος ανακριτής (ο τρίτος) της υπόθεσης Κόκκαλη θελήσει να υποβάλει νέο αίτημα δικαστικής αρωγής υπενθυμίζουμε ότι σύμφωνα με τους λογαριασμούς που «έσπασε» η UKPV και αποκαλύψαμε στο τεύχος 840 του Αντί, οι τροφοδότες λογαριασμοί του Κόκκαλη στην Ελβετία είναι οι εξής:

Τράπεζα	Κωδικός ή αριθμός λογ.
Schweizerische Bank, Ζυρίχη	704448
Trade Development	88058
Crédit Suisse Gstaad	409985-12-1
Chemikal Bank, Γενεύη	q2204
Crédit Suisse	5200-85-011-018
Trade Development	185110/DV
PRIVAT CREDIT BANK, Ζυρίχη	2.2.39240
Dresdner Bank Μόναχο	357357600
Chemical Bank	G2204
United Overseas Bank	b8785
Paribas-Genève	059423-q
National Westminster, Λονδίνο	140-011-32342
Trade Development Bank	187895
Credit Suisse Γενεύη	Niki 207111
Discount Bank	8350529-9-87
City Bank, Νέα Υόρκη	334595
Banque Bruxells Lambert	Annette
Schweitz Bankverein, Ζυρίχη	88526961
BSI	2502115

ρούν επίσης τον κ. Βλάχο ότι δεν υφίσταται στην Ελβετία τράπεζα με την ονομασία «Banque Suisse». Αυτό και μόνο αποδεικνύει πόσο άσχετο ήταν το αίτημα. «Banque Suisse» σημαίνει «ελβετική τράπεζα». Προφανώς ορισμένοι έλληνες δικαστικοί εκτός από την ορθή σύνταξη αιτημάτων αρωγής δεν διδάχθηκαν και γαλλικά.

Τι έγινε στον ενάμιση χρόνο (18 μήνες) που πέρασε από την ευνοϊκότατη αυτή απάντηση των Ελβετών; Απολύτως τίποτα, εκτός από την αναγκαστική παραίτηση του κ. Βλάχου στις 03/02/05, όταν κατηγορήθηκε ότι καθυστερεί τις υποθέσεις Κόκκαλη, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να χαθούν κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία.

Κανείς δεν γνωρίζει τι κάνει η αντικαταστάτης του. Κανείς δεν γνωρίζει εάν υποβλήθηκε νέο αίτημα δικαστικής αρωγής. Ο χρόνος παραγραφής στο μεταξύ εξαντλείται επικίνδυνα. Το μόνο που μάθαμε -κι αυτό ακροθιγώς- είναι ότι ο κ. Βλάχος αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο ποινικής δίωξης σε βάρος του. Αλλά έχουμε πηξει στα ενδεχόμενα και τις πιθανότητες. Τα ερωτήματα που προκύπτουν λοιπόν και για την ηγεσία της Δικαιοσύνης και για την κυβέρνηση είναι επιτακτικά, σύμφωνα με όσα αποκαλύπτουμε σήμερα. Διότι και το Εφετείο Αθηνών και ο Άρειος Πάγος και ο υπουργός Δικαιοσύνης γνώριζαν το περιεχόμενο των αιτημάτων, καθώς μέσω αυτών διαβιβάζονται.

Στις 28/2/02, λίγες ημέρες μετά τη δίωξη Παπαγγελόπουλου, ο σημερινός πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής είχε ζητήσει, ως αρχηγός τότε της αξιωματικής αντιπολίτευσης, να ανοίξουν οι τραπεζικοί λογαριασμοί που αφορούν τον Σ. Κόκκαλη. Είχε επίσης καλέσει την κυβέρνηση Σημίτη να συνδράμει τη δικαστική εξουσία. Μήπως είναι καιρός να αναρωτηθεί σήμερα ο πρωθυπουργός και για το είδος της συνδρομής που παρέχουν συγκεκριμένα στελέχη της κυβέρνησής του στη Δικαιοσύνη για το ίδιο θέμα; Σε κάθε περίπτωση θέτουμε στη διάθεσή του όλα τα σχετικά στοιχεία. Το θέμα είναι πολύ σοβαρό για να παραμένει στην αφάνεια.

Λειτουργεί απερίσπαστη

σαν ελάχιστη επιρροή και εξάλλου ο Κόκκαλης απέφυγε επιμελώς να εμπλακεί στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ΜΜΕ με μεγάλη επιρροή. Προτίμησε να τα ελέγχει με άλλους, πιο αδιαφάνεις και πιο ασφαλείς τρόπους, όπως εκείνοι που περιγράψαμε στο προηγούμενο τεύχος με την περίπτωση της «Νέας Τηλεόρασης».

Θα πείτε βέβαια ότι και άλλοι επιχειρηματίες πήραν πιστοποιητικά διαφάνειας, όπως ο Μπόμπολας, ο Σαραντόπουλος, ο Βαρδινογιάννης κ.ά. Αυτοί όμως δεν δίδονται για κατασκοπία, ούτε για υπεξαίρεση και απάτη, ούτε για αποδοχή προϊόντων

εγκλήματος και ξέπλυμα βρόμικου χρήματος.

Όταν το δημόσιο συνεχίζει να μοιράζει έργα στον Κόκκαλη, οι διακηρύξεις της ΝΔ πως «η Δικαιοσύνη πρέπει να αφηθεί απερίσπαστη στο έργο της» καταντούν κενό γράμμα. Η συνεχιζόμενη ανάθεση δημοσίων έργων στον Σ. Κόκκαλη, ενώ η σοβαρή ποινική δίωξη εναντίον του παραμένει εκκρεμής, αποτελεί επί της ουσίας παρέμβαση στο έργο της Δικαιοσύνης. Διότι ποιος δικαστής μπορεί να λειτουργήσει απερίσπαστος και να τολμήσει να παραπέμψει τον Κόκκαλη σε δίκη, όταν η ίδια η κυβέρνηση

του δίνει συνεχώς δουλειές; Ένας άνθρωπος που διώκεται ποινικά για κατασκοπία και άλλες σοβαρότατες κακουρηγματοτικές πράξεις δεν επιτρέπεται να είναι σε θέση να ελέγχει και να παρακολουθεί τις τηλεπικοινωνίες, τη μηχανοργάνωση του δημοσίου και ένα σημαντικό μέρος των στρατιωτικών δραστηριοτήτων της χώρας. Αυτά μόνο σε λατινοαμερικάνικες Μπανανιές συμβαίνουν. Και όσοι τον διευκολύνουν στη δραστηριότητά του αυτή λειτουργούν αντικειμενικά σαν συνεργοί του, θέλουν δεν θέλουν. Τα υπολοιπα είναι παραμύθια για αφελείς ψηφοφόρους.

Τέρμα Ακαδημίας

Ζούμε ήδη το τέλος του πολιτικού ακαδημαϊσμού σ' αυτόν τον τόπο. Δηλαδή της εμπειρικής εκδοχής ως προς την άσκηση εξουσίας. Ο δικομματισμός μέσω των κοινοβουλευτικών δυναστειών ψηλαφεί πλέον την οδυνηρά χειροπιαστή ανεπάρκειά του, καθώς δεν έχει εναλλακτικό μοντέλο διακυβέρνησης, πράγμα, φευ, που ισχύει και για την ακαδημοποιημένη αριστερά της περιχαράκωσης και της αμχανιάς. Τι μέλλει γενέσθαι λοιπόν;

Να επιλέγεις τους φίλους σου με προσοχή. Οι εχθροί σου θα σ' επιλέξουν από μόνοι τους.

Γιάσερ Αραφάτ (1929-2004)

Η πολιτική κρίση στην πατρίδα μας δεν προβλέπεται να οδηγηθεί γρήγορα σε ανάσταση. Ο νεαρός πρωθυπουργός δεν μπορεί να ισοφαρίσει την απειρία του με την απελπισμένη προβολή καλών προθέσεων και η πολιτική (του) καθίσταται, προϊόντος του χρόνου, από τέχνη του εφικτού σε αναζήτηση του ανέ-

φικτου. Η οδυνηρή αλήθεια είναι πως η ΝΔ δεν ήταν έτοιμη να κυβερνήσει, έστω κι αν το ΠΑΣΟΚ κατέρρεε υπό το βάρος των ανομιμάτων και της κακοδιαχείρισης δύο δεκαετιών.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, που αμφότε-ρα τα κόμματα εξουσίας πρόσφεραν σε μια νεόπλουτη κυρία για να υποκλέψει επί τινα χρόνο το ενδιαφέρον του λαού από τα πραγματικά –και δυσβάσταχτα– προβλήματά του, άφησαν μια πικρή γεύση απογοήτευσης, δυσθεώρητα χρέη και την κλιμακούμενη επικίνδυνη οικονομική ύφεση. Αν δεν επωφελήθη-

κε ουσιαστικά ο τουρισμός –η βαριά μας βιομηχανία– από την κοσμογονία του 2004, φανταστείτε τι μας περιμένει το 2005. Βέβαια μας έμειναν τα έργα, ώστε ο κ. Σημίτης να μπορεί να πηγαίνει από το Σύνταγμα στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας με το τραμ και να γυρίζει. Μέχρι βέβαια να καταργηθεί η γραμμή ως ασύμφορη. Υπάρχει ασφαλώς και η Αττική Οδός, σπουδαίο έργο πράγματι, με σπουδαιότερα πάντως τα κέρδη της εταιρείας που το εκμεταλλεύεται.

Και τώρα τι γίνεται χωρίς δουλειές; Ο κ. Καραμανλής συνεχίζει το ηρωικό του κρυφτούλι με την ΕΕ, το ΠΑΣΟΚ επιχαίρει επειδή το ελληνικό σύνταγμα, που το ίδιο αναθεώρησε, διασύρεται πανευρωπαϊκά, και η γελοιότητα των στελεχών του ακόμη καταφέρει να ενοχλεί περισσότερο από την ασχημοσύνη και την επαρχιωτίλα των κυβερνώντων. Για τον γράφοντα, λόγω αντικειμένου, τα συμβαίνοντα στο ΥΠΠΟ απετέλεσαν οδυνηρότατη απογοήτευση. Κι ας ήταν μόνον αυτό! Αν πολιτική δεν υφίσταται χωρίς ανανεωτικές ιδέες, άλλο τόσο πολιτική δεν ασκείται χωρίς ανανεωμένο πολιτικό προσωπικό. Τα πρόσωπα της ΝΔ είναι το ίδιο φθαρμένα –εικοσαετία γαρ στα κοινοβουλευτικά έδρανα– όπως και του ΠΑΣΟΚ. Εξάλλου γνωστά και τα ζευγάρια των τηλεμονομάχων: Βενιζέλος-Μπακογιάννη, Μείμαρκης-Βάσω, Παυλόπουλος-Πάγκαλος κ.ο.κ. Η προβλέψιμη βαρεμάρα των κοινοτοπιών δηλαδή.

Από την κυβέρνηση λείπει δραματικά ο Στέφανος Μάνος, ο οποίος προτίμησε τον πολιτικό του αυτοχειριασμό από την έντιμη αποστασιοποίηση, ενώ ο πολύς Ανδρέας συναγωνίζεται σε γραφικότητα τον Ανδρουλάκη καθιστάμενος ομοίως και θλιβερά πολύ «λίγος». Από το πλευρό του Καραμανλή επίσης λεί-

πει ο Σάββας Τσιτουρίδης αλλά και κάποιος που να συντονίζει ευρύτερα το κυβερνητικό παιχνίδι. Να βάζει, διάβωλε, το κλειδί στη μηχανή κι αυτή να δουλεύει. Να χτυπάει σωστά τα πέναλτι, God damn it! Κι όμως. Ο πρωθυπουργός είναι ακόμη ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Όχι για πολύ όμως. Αφού έχασε το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού κι αφού εμπιστεύτηκε μόνο τους κομματικούς υπαλλήλους του και τους «προσκυνημένους», ήταν μοιραίο σήμερα να διαβάσει αντί του Θουκυδίδη και του Πολύβιου όπως έκανε ο θείος του, ωροσκόπια και δημοσκοπήσεις.

Απ' την άλλη οι αστυνόμοι σαϊνηδες - σύμβουλοί του, έχοντας εμπλακεί πλήρως στο κοινωνικό δούναι και λαβείν, θεωρούν πολιτική τις δημόσιες σχέσεις και παραγωγή έργου τις επικοινωνιακές «επιτυχίες». Εκεί φτάσαμε! Να υπερτερούν οι επικοινωνιολόγοι και λεκτικοί πομφόλυγες του τύπου «να επανιδρύσουμε το κράτος» αντί της σκληρής δουλειάς και της τολμηρής ανατομίας των υφισταμένων οξύτων προβλημάτων. Τι θα γίνει, κύριοι της κυβέρνησης, με το ασφαλιστικό, την ανεργία, τα συνδικάτα, την αποβιομηχάνιση ολόκληρων περιοχών, τις μικροεπιχειρήσεις που χρεοκοπούν; Τι θα γίνει με την υπερήφανη -αποεξανέκαθεν- εξωτερική μας πολιτική, με το νέο τετελεσμένο στα Ίμια, με το διαμορφούμενο status quo στην Βόρεια Κύπρο, την άκρως επικίνδυνη επιδιαιτησία των Αμερικανών στο Αιγαίο, την απαξίωσή μας στην ΕΕ, την αποτελεσματικότητά της τράμπα της τουρκικής πολιτικής -ελπίζω να καταλάβετε πλέον ότι Ερντογάν και στρατηγόι είναι ένα και το αυτό- ή την ξευτίλα του Μακεδονικού όσο και τη γελοιότητα της πρότασης Νίμιτς που πάντως αποδεχτήκατε με ανακούφιση;

Ειλικρινά, κ. Καραμανλή, το δράμα που περνάτε μου επιβάλλει να εγκαταλείψω μια φιλοδοξία που είχα από παιδί λόγω οικογενειακών παραδόσεων. Δεν θέλω πια να γίνω πρωθυπουργός. Δεν μπορώ ν' αναλάβω, βλέπετε, μια τέτοια ιστορική ευθύνη.

Επίσης, τι κάνει το ΛΑΦΚΑ, κ. πρωθυπουργέ; Πότε με το καλό τα νέα φο-

Ελάτε όμως που το είχα πει και τα είπατε, κ. πρωθυπουργέ! Και τώρα είστε στο έλεος κοινωνικών ομάδων που αληθινά πλήττονται αλλά και άλλων που έχουν μάθει στην πασοκική «ήσσονα προσπάθεια» και τον κρατικοδίαιτο σοσιαλισμό κι είναι αποφασισμένες να πληρώσουν ακριβά το τομάρι της γούνας ρενάρ που αγόρασαν απ' την Σαμα-

ρά - όχι του τ. προέδρου, την άλλη. Θα μου πείτε κι εσείς: «ε, θα κάνω ανασχηματισμό». Προς Θεού, μην το κάνετε κ. πρωθυπουργέ! Μην αλλάξετε τον κ. Γιακουμάτο, τον κ. Σιούφα, την κ. Πετραλιά, τον κ. Αλογοσκούφη. Κυρίως γιατί δεν έχετε με ποιους να τους αντικαταστήσετε. Δεν έχετε πάγκο εν ολίγοις, κ. Καραμανλή, και η νεοαποκτηθείσα Παρθένα Φουντουκίδου δεν αποτελεί λύση. Ρωτήστε και τον Μπάγιεβιτς που αντιμετωπίζει παρόμοια προβλήματα. Εκτός κι αν υπουργοποιήσετε τον Καστίγιο για να δώσετε μιαν εξωτική νότα στο νέο σχήμα. Κατά τ' άλλα ο Ογκάς αρνείται να καταστεί υπουργός της οκάς. Δυσάρεστη εξέλιξη. Βέβαια ευτυχώς που υπάρχει κι η θεσμικά κυβερνητική αριστερά, για να παίζετε επικοινωνιακά και όχι μόνο. Τα παλιόπαιδα τ' ατίθασα, που θα 'λεγε κι ο Τσιφόρος.

Εκτός κι αν χρίσετε αντιπρόεδρο της κυβέρνησης τον Χριστόδουλο. Αφού δεν μπορέσατε να επιλύσετε ούτε το εκκλησιαστικό, τουλάχιστον ας αναβαπτίσετε την παράταξη στα παραδοσιακά ιδεολογικά της πεπρωμένα: πατρις, θρησκεία, οικογένεια και ελεύθερος ο γάμος για τους γκαίη. Νεοεκσυγχρονισμός γαρ! Ξέρετε τι ψήφους θα πάρουμε; Αφήστε που θα έχουμε μαζί μας κι όλη την Ιερά Σύνοδο.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ρολογικά μέτρα; Πώς πάει το «σύνδρομο Μητσοτάκης» της κυβέρνησης, δηλαδή ό,τι βαρύτερο μπορεί να σας προσάψει κανείς αλλά και το πρόβλημα των προεκλογικών υποσχέσεων που τώρα πρέπει να εκπληρώσετε; Μου θυμίζετε τον εαυτό μου όταν ήμουν μικρός και η συγχωρεμένη η μανούλα μου με ρωτούσε «Βρε, το είπες αυτό ή δεν το είπες;», έτοιμη να με τιμωρήσει. Κι εγώ πάλι έλεγα «όχι, ρε μάνα, δεν το είπα!».

Αδρανής κινητικότητα

Με ενδιαφέρον, και περισσότερο με αγωνία, αναμένονται τα αποτελέσματα της έντονης κινητικότητας που έχει αρχίσει για το ζήτημα της Κύπρου, το οποίο, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, μπαίνει σε μια κρίσιμη φάση με στόχο την τελική επίλυσή του. Αιτία γι' αυτό είναι βεβαίως η πορεία της Τουρκίας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την άλλη όμως είναι και η πορεία που αποφάσισαν να ακολουθήσουν οι ΗΠΑ με στόχο το ξεκαθάρισμα ορισμένων εκκρεμοτήτων και ανοικτών προβλημάτων στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής.

Ραούφ Ντενκτάς και Μεχμέτ Αλί Ταλάτ: Πρώην άσπονδοι εχθροί, ο ένας σκληρός και αδιάλλακτος και ο άλλος μετριοπαθής, οπαδός της ειρηνικής συνύπαρξης των κοινοτήτων στη μεγαλόνησο. Σήμερα όμως ο δεύτερος, ως πρόεδρος στηθέρου του πρώτου, εκφράζει ουσιαστικά την ίδια πολιτική, που απορρέει από την Άγκυρα.

Ενα βασικό ερώτημα είναι από ποιους μηχανισμούς και πάνω σε ποια βάση θα αναζητηθεί μια ενδεχόμενη λύση, η οποία θα είναι κοινώς αποδεκτή από τις δύο άμεσα ενδιαφερόμενες πλευρές, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, και

θα έχει σαν κατάληξή της την επανένωση της μεγαλόνησου.

Το σημαντικό είναι ότι, παρά τις περὶ του αντιθέτου εκτιμήσεις εκείνων που αναφανδόν ταυτίστηκαν με το περιώνυμο «Σχέδιο Ανάν» (μια πετυχημένη... ακτινογραφία του επιχείρησε ο Μανό-

λης Καρέλλης στο περασμένο τεύχος του *Αντί*), το «όχι» των Ελληνοκυπρίων στα ταυτόχρονα δημοψηφίσματα που διεξήχθησαν τον περασμένο Μάιο στην Κύπρο, κάθε άλλο παρά έφερε τον κόσμο ανάποδα.

Βεβαίως, την επομένη των δημοψηφισμάτων όλοι γνώριζαν ότι θα ακολουθούσε μια δύσκολη περίοδος, κατά την οποία οι ΗΠΑ, η Τουρκία, ο ΟΗΕ και ακόμα η Ευρωπαϊκή Ένωση θα προσπαθούσαν να «στριμώξουν» τη Λευκωσία, με σκοπό να την τιμωρήσουν για την απείθειά της, και παράλληλα να επιβραβεύσουν την τουρκοκυπριακή πλευρά για την πειθαρχία της, δημιουργώντας συνθήκες για την άρση της πολύχρονης απομόνωσής της.

Παρ' όλα αυτά, ένα χρόνο μετά, τα πράγματα έχουν αλλάξει σημαντικά. Το «όχι» εκείνο προσέφερε τη δυνατότητα για μια επανεξέταση της κατάστασης και τη διαμόρφωση νέων ιδεών. Κυρίως όμως προσέφερε τη δυνατότητα να μεταφερθεί μέρος της ευθύνης για την επίλυση του προβλήματος και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, γεγονός που περιορίζει αποφασιστικά –χωρίς φυσικά να αποκλείει εντελώς– την αμφισβητούμενη αποκλειστικότητα της διαχείρισής του από τον γ.γ. του ΟΗΕ.

Κοντολογίς, σε οποιαδήποτε λύση αναζητηθεί, είναι βέβαιο ότι πλέον ασφαλώς θα «μετρήσουν» οι αρχές του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ, ταυτόχρονα όμως θα ληφθούν επίσης υπ' όψη οι αρχές και οι κανόνες δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ένα δεύτερο ερώτημα αφορά στην κατάσταση που υπάρχει ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα της Κυπριακής Δημοκρατίας, τα οποία εξακολουθούν μέχρι σήμερα να χωρίζονται από τεράστιες διαφορές ως προς τη «γραμμή» που θα πρέπει να ακολουθηθεί, γεγονός που εμποδίζει τη διατύπωση συγκεκριμένων και ξεκάθαρων σημείων που

θα τεθούν προς διαπραγμάτευση, αλλά και στον τρόπο προσέγγισης της τουρκοκυπριακής πλευράς.

Ένα τρίτο ερώτημα, τέλος, αφορά στην αλλαγή προσώπων στην ηγεσία των Τουρκοκυπρίων, με την αντικατάσταση, μετά τις πρόσφατες εκλογές, του Ραούφ Ντενκτάς από τον Μεχμέτ Αλί Ταλάτ, ο οποίος μετακινείται στην προεδρία και παραιτείται από την προεδρία του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, αφήνοντας στη θέση του ένα νέο πρόσωπο –προφανώς της εμπιστοσύνης του– που θα αναλάβει επίσης τη θέση του πρωθυπουργού.

Η αλλαγή αυτή, αν συνέβαινε πριν τρία ακόμα χρόνια, θα γινόταν δεκτή ίσως και με ικανοποίηση από την ελληνοκυπριακή πλευρά, με δεδομένες τις θέσεις που εξέφραζε τότε ο Αλί Ταλάτ εναντίον του Ραούφ Ντενκτάς και της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας στο νησί. Σήμερα όμως ο Ταλάτ φαίνεται ότι επηρεάζεται άμεσα από την πολιτική της Άγκυρας, η οποία έχει συνδέσει άρρηκτα το Κυπριακό με τις δικές της επιδιώξεις, που σημαίνει ότι η κυβέρνηση του Ταγίπ Ερντογάν θα προσπαθήσει με κάθε τρόπο να δυσκολέψει την εξεύρεση και πολύ περισσότερο την αποδοχή μιας δίκαιης, βιώσιμης και αμοιβαία αποδεκτής λύσης.

Στο συμβούλιο υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την περασμένη εβδομάδα, στο πλαίσιο του Συμβουλίου Συνδέσης Τουρκίας-ΕΕ, παρουσιάστηκε μια «κοινή θέση» που είχε υιοθετηθεί μερικές ημέρες νωρίτερα παρά τις έντονες προσπάθειες της Βρετανίας να τη μπλοκάρει. Μ' αυτήν προειδοποιείται η Άγκυρα ότι οφείλει να ομαλοποιήσει τις σχέσεις της με τη Λευκωσία και να προχωρήσει στην υπογραφή αλλά και την εφαρμογή του πρωτοκόλλου τελωνειακής ένωσης, «ράγμα που έμμεσα αρνείται η τουρκική πλευρά, ενώ παράλληλα έθετε και κάποιες προειδοποιήσεις προς την Τουρκία για την αντιμετώπιση οποιασδήποτε πηγής έντασης και με την Ελλάδα.

Το κείμενο αυτό έγινε τελικά δεκτό από την τουρκική πλευρά, αν και ο Αμπντουλλάχ Γκιουλ ξεκαθάρισε ότι σε καμία περίπτωση η υπογραφή του

του Τάσου Αναστασίου

πρωτοκόλλου δεν σημαίνει και αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Τα πράγματα επομένως κάθε άλλο παρά εύκολα φαίνονται. Άλλωστε, παρά τις διαβεβαιώσεις της Άγκυρας και του Αλί Ταλάτ ότι θα εργασθούν για την επίλυση του Κυπριακού και την επανένωση του νησιού, πρόσφατη συνέντευξη του πρωθυπουργού Ταγίπ Ερντογάν, όσο και δηλώσεις του αρχηγού του τουρκικού επιτελείου στρατηγού Οζκιόκ, αλλά και του υπουργού Εξωτερικών Αμπντουλλάχ Γκιουλ, δημιουργούν μέχρι στιγμής έντονες αμφιβολίες για τις πραγματικές προθέσεις της Τουρκίας.

Τις αμφιβολίες αυτές ενισχύει άλλωστε η επιμονή της Άγκυρας για παραμονή των δυνάμεων του Αττίλα στη μεγαλόνησο, ανεξάρτητα από τη λύση που θα δοθεί – επιμονή που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της τακτικής που έχουν υιοθετήσει οι Τούρκοι, ιδιαίτερα

βληματικός λόγω αδιαλλαξίας Ραούφ Ντενκτάς, να εμφανίζουν δηλαδή την ελληνοκυπριακή πλευρά ως αναξιόπιστη και άρα ως απειλή για την τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Από την άλλη πλευρά, αποκαλυπτικές των τουρκικών προθέσεων είναι και ορισμένες καταγγελίες που πρόσφατα έγιναν δημόσια στη Λευκωσία και αφορούν στη συνεχιζόμενη αύξηση των τούρκων εποίκων (ήδη φτάνουν τις 150.000), η οποία, όπως τονίζεται, αλλάζει τον δημογραφικό χάρτη του νησιού. Καθώς και ότι, ταυτόχρονα, στα κατεχόμενα συντελείται πραγματική καταλήστευση των ελληνικών περιουσιών, κατά παράβαση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σύμφωνα με τις οποίες οι τίτλοι ιδιοκτησίας των Ελληνοκυπρίων δεν έχουν επηρεαστεί από την τουρκική κατοχή.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Το «θηρίο» μπήκε στο κλουβί

Με εντυπωσιακό τρόπο την περασμένη εβδομάδα ο τούρκος πρωθυπουργός Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν ανέκρουσε πρύμνα και όχι μόνο εμφανίστηκε μετριοπαθής έναντι της Ελλάδας, αλλά ζήτησε και τη βοήθεια του έλληνα ομολόγου του, Κ. Καραμανλή, καθώς και των ελληνικών μέσων ενημέρωσης, ώστε «να μην μεγαλοποιούνται ορισμένα μικροεπεισόδια στο Αιγαίο». Και φυσικά το θέμα δεν είναι η ευκολία με την οποία ακροβατεί ο Ερντογάν, όσο η υποκρισία που κρύβεται πίσω από τις δηλώσεις του, με τις οποίες προσπαθεί για άλλη μια φορά να δημιουργήσει την εικόνα της αντίθεσης ανάμεσα στην κυβέρνηση του και το στρατιωτικό κατεστημένο της χώρας του.

Βεβαίως, κανείς δεν αμφιβάλλει ότι ο ισλαμιστής Ερντογάν αποτελεί ξένο σώμα για το κεμαλικό πολιτικοστρατιωτικό κατεστημένο της Τουρκίας, το οποίο, για πολλούς λόγους, απλώς τον ανέχεται στην εξουσία, προσπαθώντας ωστόσο να του «κόβει» συνεχώς τον αέρα» και να του επιβάλλει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τις δικές του θέσεις. Όπως δεν αμφιβάλλει επίσης κανείς ότι ο τούρκος πρωθυπουργός, βρισκόμενος μόνιμως σε κατάσταση άμυνας, αλλά και διαπνεόμενος από τη νοοτροπία που έχει διαμορφωθεί –ένα ανακάτεμα ευαισθησίας, υπεροψίας και φόβου– στη χώρα του, υποχρεώνεται όλο και συχνότερα να πειθαρχεί και να καλύπτει, θέλοντας και μη, την πολιτική «γραμμή» που απορρέει από την κάστα των αρχηγών του στρατού και το περίφημο Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας.

Αυτό το τελευταίο μάλιστα έχει καταστεί απολύτως σαφές μετά την πρόσφατη συνέντευξη του τούρκου πρωθυπουργού στην *Καθημερινή*, στην οποία μεταξύ άλλων υπερασπίστηκε τις συνεχιζόμενες παραβιάσεις και παραβάσεις από αέρα και θάλασσα στο Αιγαίο, καθώς και την πάγια τουρκική θέση της μη αναγνώρισης διεθνών συνθηκών και συμφωνιών.

Στο πλαίσιο αυτό, η τελευταία υποκριτική δήλωση, με την οποία ο Ερντογάν ζήτησε από τον Κ. Καραμανλή και τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης να τον βοηθήσουν «προς χάριν της φιλίας των δυο λαών», θα πρέπει να αποδοθεί αποκλειστικά στην «κοινή θέση» που είχαν υιοθετήσει και παρουσίασαν στον υπουργό του Αμπντουλλάχ Γκιουλ οι 25 υπουργοί Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια θέση που, μεταξύ άλλων, αναφερόμενη έμμεσα και στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, προειδοποιούσε την Άγκυρα ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε πηγή έντασης και να απέχει από πράξεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών.

Το σημαντικότερο όμως για τον Ερντογάν ήταν ότι το ίδιο κείμενο ζητούσε από την κυβέρνησή του να αναλάβει την πλήρη ευθύνη και τον έλεγχο της πολιτικής στην Τουρκία έναντι της ηγεσίας του στρατού, η οποία, υπό την εποπτεία της κυβέρνησης, θα πρέπει να περιοριστεί αυστηρά στα συγκεκριμένα καθήκοντά της και να απέχει από την άσκηση πολιτικής.

Σημαντικό είναι μάλιστα ότι ο Γκιουλ αποδέχτηκε –αν και χωρίς να αναλάβει δεσμεύσεις– το κείμενο των ευρωπαίων

ομολόγων του, για το οποίο ωστόσο κανείς δεν γνωρίζει τι τύχη θα έχει και, κυρίως, πώς θα αντιδράσουν οι στρατηγοί και γενικότερα το αποκαλούμενο «βαθύ κράτος» της Τουρκίας σε μια τέτοια μεθόδευση για την υποβάθμισή του.

Θεωρείται βέβαιο πάντως ότι η παραπέρα στάση του Ερντογάν θα εξαρτηθεί από την πορεία ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και από την πορεία των σχέσεων της Άγκυρας με την Ουάσιγκτον, οι οποίες εδώ και δυο χρόνια βρίσκονται σε κακή κατάσταση, εξαιτίας της στάσης των Τούρκων κατά την εισβολή στο Ιράκ, αλλά και του γεγονότος ότι οι Αμερικανοί περνούν μια περίοδο «φιλίας» με τους Κούρδους του βόρειου Ιράκ και κατά συνέπεια με τους Κούρδους γενικότερα.

Το τελευταίο αυτό μάλιστα προκαλεί εκνευρισμό στην Άγκυρα, η οποία, σύμφωνα με δηλώσεις ανώτερων και ανώτατων αξιωματούχων της, βλέπει με μεγάλη επιφύλαξη την «εκστρατεία εκδημοκρατισμού» που έχει ξεκινήσει ο πρόεδρος Μπους στη Μέση Ανατολή.

Παρ' όλα αυτά, τόσο η πολιτική όσο και η στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας επιμένουν να εμφανίζουν σκληρή στάση απέναντι στις επιταγές των Βρυξελλών, ξεκαθαρίζοντας εμμέσως πλην σαφώς ότι δεν προτίθενται να κάνουν υποχωρήσεις σε όσα θεωρούν εθνικά τους θέματα, χάριν της ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πέρα από όλα αυτά, η Άγκυρα αισθάνεται στριμωγμένη και από ένα νέο θέμα που ξέσπασε εδώ και μερικές εβδομάδες, αυτό της αναγνώρισης της γενοκτονίας των Αρμενίων, την οποία ζητούν επιτακτικά από την Τουρκία σχεδόν όλες οι χώρες της Ένωσης, αλλά και οι ΗΠΑ, που θέλουν με την ευκαιρία να «πουλήσουν» κάποια «εκδοίλευση» στη γειτονική Αρμενία στο πλαίσιο των ευρύτερων σχεδίων τους στην περιοχή.

Μέσα σ' αυτό το πιεστικό κλίμα, είναι βέβαιο ότι οι Τούρκοι θα αντιδράσουν υιοθετώντας όλο και σκληρότερες θέσεις και προκαλώντας ρήξεις με τη Δύση γενικότερα και την Ευρώπη ειδικότερα, με ό,τι κι αν σημαίνει αυτό για την Ελλάδα.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Ἐς γῆν ἐναλίαν Κύπρον

του Giovanni Meli

Νεκροταφείο σε χωριό της κατεχόμενης Κύπρου.

*Ποιος άκουσε καταμεσήμερα
το σύρσιμο του μαχαιριού στην ακονόπετρα;
Ποιος καβαλάρης ήρθε
με το προσάναμμα και το δαυλό;
Καθένας νίβει τα χέρια του
και τα δροσίζει.
Και ποιος ξεκοίλιασε
τη γυναίκα το βρέφος και το σπίτι;
Ένοχος δεν υπάρχει, καπνός.
Ποιος έφυγε
χτυπώντας πέταλα στις πλάτες;
Κατάργησαν τα μάτια τους τυφλοί.
Μάρτυρες δεν υπάρχουν πια, για τίποτε.*

Γιώργος Σεφέρης

Καταγράφω πολύ σύντομα ό,τι είδα στα κατεχόμενα. «Ο κόσμος της Κύπρου» του ζωγράφου Αδαμάντιου Διαμαντή (1900-1994) σ' ένα γκριζο φως. «Χάσαμε τον τόπο μας, τελείωσε πλέον. Τι να σκεφτείς; Θαύμα να εγίνετο δεν επανέρχεται [...] Όταν ο κόσμος έμαθε τα κακά μαντάτα ξαφνιάστηκε [...] Και όταν άκουσαν ο

καθένας με τον τρόπο του, με το χαρακτήρα του, εκινήθησαν από εκείνη τη θέση που εκάθονταν για τρεις χιλιάδες χρόνια». Τα λόγια ανήκουν στον ίδιο τον ζωγράφο από μια συζήτηση που έγινε το 1991.

Οι φωτογραφίες μιλούν από μόνες τους για την καταστροφή που για 31 χρόνια τώρα συντελείται μπροστά στα μάτια του ΟΗΕ και της Ευρώπης. Αυτή η τραγική εικόνα της θρυμματισμένης Κύπρου φαίνεται ότι δεν πρόκειται να φτάσει ποτέ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ούτε κι ενδιαφέρει πια τα ΜΜΕ. Η επικαιρότητα διαρκεί, μέσα στην προοπτική του χρόνου, ελάχιστες στιγμές. Ο χρόνος που κύλησε και κυλάει ροκάνισε και ροκανίζει με απίστευτη ωμότητα ό,τι θα θύμιζε τον άλλο κόσμο της Κύπρου, που κάποτε υπήρξε μέσα στην αντάρχεια και τη λιτότητά του. Είναι μια μηχανή που δουλεύει ασταμάτητα, σχεδόν χωρίς μνήμη. Και όμως είναι γεγονός. Παραμένουν ωστόσο πεισματικά τα στοιχεία εκείνα που συνθέτουν αυτή την εικόνα ερήμωσης και φρίκης στο νησί, τα οποία απεικονίζουν οι φωτογραφίες. Καμιά ανατροπή, εισβολή ή πρωτοβουλία για επίλυση του Κυπριακού δε μπορεί να αποκρύψει και να εξαφανίσει.

Πολιτικές σκοπιμότητες των ισχυρών της γης, λάθη στις πολιτικές επιλογές σε Ελλάδα και Κύπρο και η επεκτατική

Εκκλησία στο χωριό Στύλλοι της Μεσσαορίας.

Από τη δράση της Χούντας.

Κατεχόμενη Κύπρος. Από τη δράση της Χούντας.

Από νεκροταφείο σε χωριό της Μεσσαορίας.

πολιτική της Τουρκίας διαμόρφωσαν στο νησί ένα σκηνικό που δεν θα μπορούσε να στήσει και ο πλέον ευφάνταστος σκηνοθέτης. Οι εξαιρετικά λεπτές ισορροπίες ανατράπηκαν με την απροκάλυπτη ανατροπή του Μακαρίου από τη Χούντα, που άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου. Η εισβολή της Τουρκίας το καλοκαίρι του 1974 οδήγησε σ' αυτή την εικόνα φρίκης, της οποίας ένα μικρό μόνο μέρος αποτυπώνουν οι φωτογραφίες που δημοσιεύονται στο παρόν τεύχος του *Αντί*.

Σκοπός αυτού του κειμένου είναι να δώσει κάποιες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας, όπως αυτές προβάλλουν μπροστά στα μάτια κάθε καλόπιστου παρατηρητή το έτος 2005. Πρωτίστως όμως να καταδείξει, χωρίς υστεροβουλίες, τη ληλασία ενός πολιτισμού, έχοντας την επίγνωση ότι αρκετά στοιχεία του, τα περισσότερα ίσως, έχουν χαθεί οριστικά.

Δεν είναι λίγες οι φορές που αισθάνθηκα λύπη για εγκλήματα που έγιναν σε βάρος αθώων Τουρκοκυπρίων, από μέλη της ΕΟΚΑ Β' που τα όπλισε η χούντα, όπως η περίπτωση του Τουρκοκύπριου στην Κώμη Κεπή με έναν αδερφό σκοτωμένο, ή το άλλο περιστατικό στο χωριό Άγιος Συμεών. Το ξέρω πως η αλήθεια είναι πολύ δύσκολο να βγει στο φως παρά τα χρόνια που έχουν περάσει. Ούτε και είναι δυνατό πια να βρεθούν τα στοιχεία για τις εν ψυχρώ εκτελέσεις Ελληνοκυπρίων ακόμη και τον Σεπτέμβριο του 1974, τους οποίους οδηγούσαν υποτίθεται σε ανάκριση. Πολύ πιο δύσκολος φαίνεται ότι είναι προσώρας ο εντοπισμός ομαδικών τάφων, για τους οποίους μιλούν και οι ίδιοι οι Τουρκοκύπριοι.

Οι αφηγηματικές ψηφίδες που ακολουθούν συνθέτουν μόνο ένα μέρος από όσα είδα και άκουσα στα κατεχόμενα, συνοδευόμενος από έναν παλιό φίλο Ελληνοκύπριο τον οποίο είχα γνωρίσει στο Lester.

Περνούμε στα κατεχόμενα από τις αγγλικές βάσεις της Δεκέλειας.

Πρώτη εικόνα: Αριστερά, στην άκρη του δρόμου, ένα νεκροταφείο. Ο ήλιος στον ορίζοντα φωτίζει ένα

ληλατημένο τοπίο. Ξερά χόρτα, λιγστοί ανοιγμένοι τάφοι όπου φαίνονται τα οστά, σπασμένοι μαρμάρινοι σταυροί – ό,τι έχει απομείνει. Ρωτάω τον συνοδό μου αν έγιναν μάχες εδώ, μου απαντάει αρνητικά και πως οι κάτοικοι του χωριού είχαν φύγει προτού το καταλάβει ο τουρκικός στρατός.

Συνεχίζουμε με το αυτοκίνητο, στρίβουμε δεξιά και μπαίνουμε στο χωριό. Εικόνα μιας άλλης εποχής. Γκρεμισμένα σπίτια, αγελάδες, πιτσιρίκια που μας χαιρετάνε, γυναίκες που βλέπεις μόνο το πρόσωπό τους περνάνε με τα τρακτέρ. Ρωτάω αν ήταν και Τούρκοι στο χωριό. «Όχι», μου λέει.

Στην πλατεία η εκκλησία – τζαμί τώρα. Σε μια κολόνα το ξεθωριασμένο σύνθημα: *ΕΟΚΑ Β'*. Στην αυλή ένα μικρό ντεπόζιτο νερού και σε τρεις αράδες: *Ζήτω ο θρυλικός Διγενής*. Κατεβαίνουμε από το αυτοκίνητο, ανεβαίνουμε τα σκαλοπάτια. Η πόρτα είναι ανοιχτή. Ένας ηλικιωμένος ιμάμης μάς υποδεικνύει να βγάλουμε τα παπούτσια. Μπαίνουμε μέσα. Τίποτε δεν θυμίζει την παλιά εκκλησία. Χαλιά στο πάτωμα, ένας έποικος προσεύχεται καθισμένος σταυροπόδι. Πίσω του, στον τοίχο, μια τεράστια τουρκική σημαία· απέναντι μια άλλη με το κόκκινο μισοφέγγαρο σε άσπρο φόντο.

Ένα αίσθημα κενού. Ο φίλος μου εξηγεί πως το χωριό κατοικείται από εποίκους. Τους έφεραν από την περιοχή των Αδάνων. «Η ίδια εικόνα», μου λέει, «επαναλαμβάνεται σε όλα τα χωριά.»

Φεύγοντας, λίγο έξω από το χωριό, ένα πέτρινο εκκλησάκι, απέριττο. Παλαικό, μάλλον βυζαντινό.

Κατεβαίνουμε. Δεν έχει πόρτες, στους τοίχους έκδηλα τα σημάδια της βίαιης αφαίρεσης των τοιχογραφιών. Το δάπεδο γεμάτο κουτσουλιές από κότες που τρέχουν να φύγουν ξαφνιασμένες από την αναπάντεχη παρουσία μας. Μια νυχτερίδα φτεροκοπάει πάνω απ' τα κεφάλια μας.

* * *

Γύρω στις δέκα το πρωί, αφού περιπλανηθήκαμε αρκετή ώρα, φτάνουμε στην προϊστορική Έγκωμη. Η εγκατάλειψη είναι αισθητή με μια πρώτη ματιά. Στο εκδοτήριο εισιτηρίων, ένα άθλιο δωματιάκι, οι φωτογραφίες του Ατατούρκ. Ο φύλακας είναι έποικος, δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε.

Πληρώνουμε και κατεβαίνουμε στον αρχαιολογικό χώρο. Θυμίζει ταινία τρόμου. Μόνο φίδια μπορούν να περιφέρονται μέσα στα αγριόχορτα. Τα

πολεοδομικά τετράγωνα της προϊστορικής πόλης του 16ου αιώνα π.Χ. με δυσκολία διακρίνονται και οι δρόμοι που διέσχιζαν οριζόντια και κάθετα τον

αρχαιολογικό χώρο έχουν εξαφανιστεί στο μεγαλύτερο μέρος τους. Μέσα στην άγρια βλάστηση

διακρίνει κανείς τη φθορά στη λιθοδομή των οικοδομημάτων. Δεν είμαι αρχαιολόγος, αλλά μου

δημιουργήθηκε η εντύπωση πως μόνο μια νέα «ανασκαφή» μπορεί να δώσει πάλι το χαμένο

πρόσωπο αυτής της αρχαίας πολιτείας που ανέσκαψε ο λαμπρός Κύπριος αρχαιολόγος, ο Πορφύριος

Δίκαιος (1904-1971) για δέκα χρόνια και συνέχισε ως το 1974 η Γαλλική Αποστολή. Ο χώρος

εγκαταλελειμμένος δεν θυμίζει τίποτε από τα εξαιρετικά ευρήματα εικοσιέξι χρόνων ανασκαφών:

των πλήρινων πινακίδων με την κυπρομινωική γραφή του 16ου και 13ου αι. π.Χ., το χάλκινο άγαλμα του

γενειοφόρου θεού και το άλλο του νεαρού κερασφόρου θεού, το κουτί παιχνιδιού από

ελεφαντόδοντο με ανάγλυφη διακόσμηση, τα χρυσά αντικείμενα που βρίσκονται στο Κυπριακό Μουσείο,

στο Λούβρο, στο Βρετανικό Μουσείο και αλλού. Μένει η «Έγκωμη» του Σεφέρη δίχως τα σχόλια επί

σχολίων: *Κι εγώ προχώρεσα προς τους ανθρώπους που δουλεύαν, γυναίκες κι άντρες με τ' αξίνια σε χαντάκια.*

Ήταν μια πολιτεία παλιά· τειχιά δρόμοι και σπίτια ξεχώριζαν...

* * *

Παρακάμπτουμε το μοναστήρι του Αποστόλου Βαρνάβα. Ένας δρόμος παλιός, πρέπει να παραμένει ο ίδιος από το 1974. Κάπου έχουμε χαθεί, στρίβουμε σ' ένα χωματόδρομο. Μπροστά μας ένα διώροφο

κτήριο, φαντάζει σαν ξενοδοχείο από μακριά. Πλησιάζουμε: ένα καμπαρέ στην ερημιά. Στα

αγγλικά: *Κάθε βράδυ δεκαοκτώ λευκά κορίτσια!* Κάνουμε επαναστροφή κι απομακρυνόμαστε

ολοταχώς. Στα δεξιά μας απλωνόταν ένα τουρκικό στρατόπεδο. Παίρνουμε τον αμαξωτό δρόμο και

Αρχαία Έγκωμη.

Αρχαία Έγκωμη.

Τοιχογραφία αδιάγνωστου αγίου στον Άγιο Γεώργιο του Σακκά (τέλη 11ου-αρχές 12ου αιώνα).

Ο τάφος του Θεοδόσιου Χατζηθεοδοσίου (1923-1957), που δολοφονήθηκε από άγγλους στρατιώτες στις 18.12.1957.

Θεοδόσιος Χατζηθεοδοσίου· δολοφονήθηκε από άγγλους στρατιώτες. Χωριό Στύλλοι, Μεσαορία.

Σχολείο στη Βοκολίδα.

φτάνουμε στο χωριό Στύλλοι. Κοιτάζω πρόχειρα στο βιβλίο του B.S. Turner, έκδοση του 1979, για τους κυπριακούς σιδηροδρόμους. Εδώ έκανε στάση το τρένο, που λειτουργούσε μέχρι το 1951, στις έξι και στις εφτάμισι το πρωί από την Αμμόχωστο προς τη Λευκωσία, διασχίζοντας τον κάμπο της Μεσαορίας.

Στρίβουμε αριστερά από τον κεντρικό δρόμο του χωριού και φτάνουμε στην εκκλησία. Στη στέγη της έχουν κουρνιαώσει πάμπολλα περιστέρια. Η πόρτα είναι μισάνοιχτη. Στην αυλή της ξερά αγριόχορτα περίπου ενάμισι μέτρο. Στους τοίχους ξεθωριασμένα συνθήματα. Έργα και ημέρες της χούντας: *Μακάριος = νεκρός*. Η έκπληξή μου είναι μεγάλη. Στον αυλόγυρο είναι και το κοιμητήριο. Ελάχιστοι τάφοι υπάρχουν κατεστραμμένοι που τους κρύβουν τα αγριόχορτα. Έχουν λυγίσει τα σίδερα και έχουν μετακινήσει και κάνει θρύψαλα τις τεράστιες ταφόπετρες. Παραμερίζουμε συνεχώς τα αγριόχορτα. Βρίσκουμε έναν τάφο νέου που δολοφονήθηκε από άγγλους στρατιώτες τον Δεκέμβριο του 1957, στον Αγώνα του 1955. Δεν υπάρχουν λόγια να εκφράσεις την αντίδρασή σου μπροστά στη βαναυσότητα που αντικρίζεις. Οι δύο φωτογραφίες του τάφου δίνουν μια άλλη διάσταση στον χρόνο και στην ιστορία.

Πολιτικάντηδες στην Ελλάδα και στην Κύπρο ρυμουλκούσαν δεκαετίες αυτό το σκάφος και εν τέλει το γκρέμισαν σε βάραθρο. Το αθώο αίμα αυτών των νεκρών του Αγώνα, το λευκό αγριολούλουδο που φύτρωσε στη λεηλατημένη Έγκωμη, ο φάκελος της Κύπρου που δεν πρόκειται να ανοίξει ποτέ, αυτοί που έκαναν κουρέλι την ελληνική σημαία το 1973 και 1974. Μου αντιγράφει ο φίλος σ' ένα κομματί χαρτί την επιτύμβια επιγραφή:

*Του υπέρ πατρίδος πεσόντος
Θεοδοσίου Χατζηθεοδοσίου
Το σώμα όδε ο λίθος κατέχει,
ψυχήν δ' αθάνατον
άπασα Κύπρος*

Μπαίνουμε στην εκκλησία από την πλαϊνή είσοδο. Καθώς σπρώχνουμε την πόρτα ένα φρικιαστικό τριξίμο και ταυτόχρονα ένας παρατεταμένος θόρυβος από φτεροκοπήματα. Είναι τα περιστέρια που φεύγουν τρομαγμένα. Η ερημιά του θανάτου. Τα περιττώματα των πουλιών φτάνουν σχεδόν το ένα πόδι. Η μόχα σου τρυπάει τα ρουθούνια. Δεν έχει απομείνει τίποτε στο εσωτερικό της. Πρέπει να είχε χρησιμοποιηθεί ως τζαμί για ένα διάστημα. Αριστερά στον τοίχο, λίγο πιο πριν από εκεί που πρέπει να ήταν κάποτε το τέμπλο, χάσκει εντοιχισμένη η επιγραφή ότι η εκκλησία καθαγιασθηκε στις 8 Νοεμβρίου 1953.

Ακολουθούμε νοητά τις ράγιες του τρένου. Ο Γαϊδουράς είναι το επόμενο χωριό. Σαν να έχει μετατοπιστεί έναν αιώνα πίσω. Η εκκλησία έγινε τζαμί. Τα συνθήματα και εδώ πολύ ξεθωριασμένα.

Μόνο ένα στο ντεπόζιτο είναι αναγνώσιμο: *Η Κύπρος ανήκει στην Ελλάδα*. Ο χότζας περνάει από δίπλα μας. Σε λίγο από τα μεγάφωνα ακούγεται η φωνή του.

* * *

Φτάνουμε στο Πρασσιό. Ένα μεγάλο στρατόπεδο του τουρκικού στρατού δεσπόζει στην περιοχή. Ψάχνουμε για τον σταθμό του τρένου, όπου είχαν γίνει εκτελέσεις Ελληνοκυπρίων. Συνεχίζουμε για το Λευκόνοικο. Στα μισά της διαδρομής, η Περιοστρώνα με τα παραδοσιακά σπίτια, με καμάρες, τα περισσότερα αποθήκες για άχυρο. Φτάνουμε στην εκκλησία. Τα ίδια, καταστροφή, περιττώματα πουλιών και συνθήματα της ΕΟΚΑ Β'. Δίπλα της η παλιά εκκλησία λεηλατημένη κι αυτή. Φεύγοντας, αριστερά μας το νεκροταφείο. Δεν έχει μείνει τίποτε όρθιο. Έχουν γκρεμίσει τον δυτικό τοίχο της περιφράξης, σπασμένοι σταυροί είναι διάσπαρτοι σε όλο τον χώρο, ταφόπετρες που δεν βρίσκονται στη θέση τους. Μια κίτρινη ταμπέλα ενημερώνει τους περαστικούς για το χωριό Πηγή όπου υπάρχει μνημείο για τους Τουρκοκύπριους που σκοτώθηκαν το 1974. Στο Λευκόνοικο είναι η εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ με τη μισοκατεστραμμένη τοιχογραφία. Τριανταένα χρόνια τουρκικής κατοχής και εγκατάλειψης φαίνονται ανάγλυφα σε ό,τι συναντούμε. Μας πλησιάζει ένας Τουρκοκύπριος από την Αυδήμου. Μιλάει ελληνικά. Ο φίλος μου μεταφράζει, θέλει να μας κεράσει καφέ και αναφέρεται στην περιουσία που είχε στο χωριό του· είναι άνεργος και ψάχνει για δουλειά στις ελεύθερες περιοχές όπου εργάστηκε για μερικούς μήνες. Φεύγουμε με μια στυφή γεύση. Σ' ένα ύψωμα το Ελληνικό Γυμνάσιο Λευκονοίκου, τουρκικό σχολείο σήμερα.

* * *

Ταξιδεύουμε αρκετή ώρα. Έχουμε πάρει το δρόμο της επιστροφής για τη Λάρνακα, μέσω αγγλικών βάσεων. Απόγευμα. Κοντά σ' ένα χωριό ο δρόμος είναι κομμένος. Πάνοπλοι τούρκοι στρατιώτες τριγύρω. Δύο της στρατιωτικής αστυνομίας με τα αυτόματα στα χέρια μάς κάνουν σήμα να σταματήσουμε. Δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε. Μας δείχνουν ένα παρακαμπτήριο δρόμο, στρίβουμε αριστερά και σε λίγο φτάνουμε σ' ένα χωριό. Συνεχίζουμε την πορεία μας και φτάνουμε σ' ένα μεγάλο χωριό. Ο φίλος μου λέει πως πρέπει να φύγουμε το γρηγορότερο από εδώ, γιατί το μεγαλύτερο μέρος του χωριού είναι στρατόπεδο. Μπροστά μας στο ύψωμα η εκκλησία χωρίς πόρτες και παράθυρα, στη στέγη έχουν φυτρώσει άγρια χόρτα και θαμνοειδή. Χωρίς να το καταλάβουμε έχουμε βρεθεί έξω από την περιφράξη του στρατοπέδου που ακουμπάει στην εκκλησία. Δύο στρατιώτες με εφ' όπλου λόγχη μάς παρακολουθούν

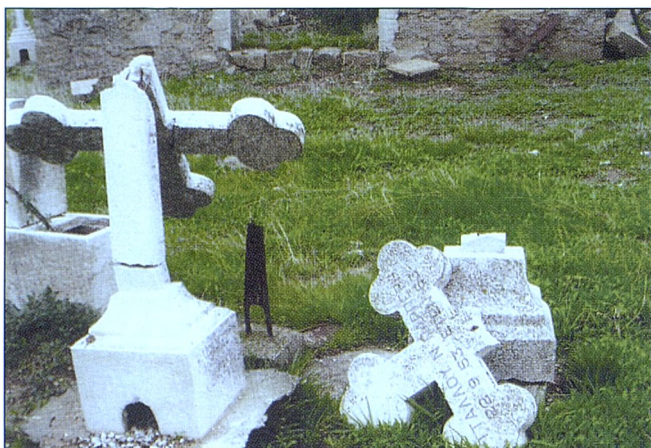
Εκκλησία Αρχαγγέλου Μιχαήλ στο Λευκόνοικο.

Αρχάγγελος Μιχαήλ, Λευκόνοικο. (φωτ: Παναγ.)

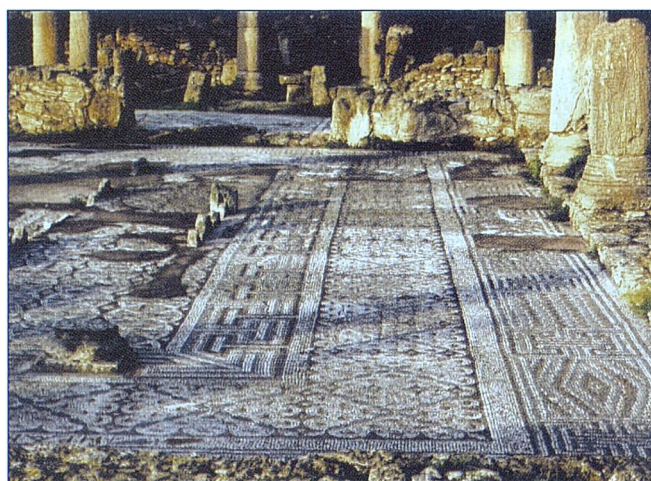
Τάφος στο Τραχώνι.

Νεκροταφείο σε χωριό της κατεχόμενης Κύπρου.

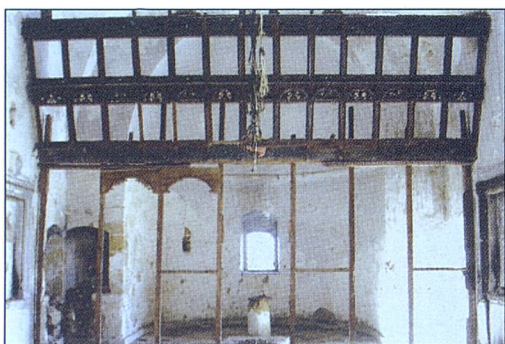
Νεκροταφείο σε χωριό της κατεχόμενης Κύπρου.

Ψηφιδωτό δάπεδο στην Παλαιοχριστιανική Βασιλική της Αγίας Τριάδας.

Καταστρεμμένη εκκλησία στο χωριό Βατυλή της Μεσσαρίας.

Εκκλησία κατεστραμμένη.

Η Παναγία της Κανακαριάς.

Καταστρεμμένη εκκλησία.

Εκκλησία στα Γαστριά.

Νεκροταφείο σε χωριό.

Δημοτικό Σχολείο.

Τοιχογραφία από την εκκλησία της Παναγίας της Κανακαριάς στο χωριό Λυθράγκωμη, στην κατεχόμενη Καρπασία.

Σχολείο. Αίθουσα διδασκαλίας.

Ό,τι έχει μείνει από το νεκροταφείο της Λύσης, γενέτειρας του Γρηγόρη Αυξεντίου. Είναι ο τάφος του Πάτροκλου Κόκκινου που σκοτώθηκε σε μάχη με άγγλους στρατιώτες στις 10 Φεβρουαρίου 1957, 20 ετών.

Παναγία της Κυράς, βυζαντινή εκκλησία του 12ου αιώνα. Έχει καταστραφεί το ψηφιδωτό του 7ου αιώνα.

Παναγία Βλαχερνίτισσα, στην κόγχη της εκκλησίας της Αγίας Μαύρας. 12ος αιώνας. Ριζοκάρπασο.

από αυτά. Ο συνοδός μου με πληροφορεί ότι τυπώθηκε στη Βενετία από έναν πολύ γνωστό τυπογράφο. Χρονολογία: 1755. Αντιγράφω με δυσκολία: *Παρά Νικολάω τω Σάρω*. Προτού φύγουμε κοιτάω για άλλη μια φορά τις τοιχογραφίες, ο ποιμένας με τη φλογέρα, ο Παντοκράτορας, η δεόμενη Παναγία, η Ανάληψη, οι άγγελοι κ.ά., των αρχών του 12ου αι. Μουσείο, στο οποίο πρέπει να προστεθούν και όσες φωτογραφίες έχουν διασωθεί πάνω στους θρυμματισμένους σταυρούς του συλημένου νεκροταφείου του Τρικώμου.

* * *

Παίρνουμε τον παραλιακό δρόμο. Όλη η περιοχή από τα Περιβόλια Τρικώμου μέχρι και τα Γαστριά έχει αλλάξει ριζικά, μου εξηγεί ο φίλος μου. Όλος αυτός ο οικοδομικός οργανισμός έχει καταστρέψει το φυσικό τοπίο. Η τουριστική ανάπτυξη που συνεχίζεται και προς τη μεριά της αρχαίας Σαλαμίνας και της Αμμοχώστου, πρέπει να έχει εξαφανίσει οριστικά κάποιους ομαδικούς τάφους Ελληνοκυπρίων.

Αριστερά μας, στο βάθος, μετά τα Γαστριά, απλώνεται ένα όμορφο χωριό. Ξεχωρίζει η εκκλησία. Στρίβουμε αριστερά και φτάνουμε στην Κώμη Κεπήρ. Κατεβαίνουμε στην πλατεία. Καθόμαστε στο καφενείο. Οι θαμώνες είναι όλοι τους ηλικιωμένοι Τουρκοκύπριοι. Μας κερνούν καφέδες. Ρωτάνε στα ελληνικά από πού είμαστε. Κουβεντιάζουν με το φίλο μου αρκετή ώρα. Τους ευχαριστούμε και φεύγουμε για την Παναγία της Κυράς στα Λιβάδια. Στη διαδρομή μου αφηγείται στα αγγλικά για τον Τουρκοκύπριο Ομέρ που έχει έναν αδερφό νεκρό, τον σκότωσαν μέλη της ΕΟΚΑ Β'. Δεν είχε κανένα φανατισμό, μάλιστα του πρότεινε να πάμε σπίτι του να γνωρίσουμε την οικογένειά του. Του ανέφερε το περιστατικό με τους Ελληνοκύπριους που τους είχαν συλλάβει για ανάκριση όταν ήρθε ο τουρκικός στρατός, συνέλαβαν και άλλους από ένα χωριό εδώ κοντά, ύστερα τους σκότωσαν όλους, πρέπει να ήταν γύρω στα τριάντα άτομα, όλοι άντρες. Ο ομαδικός τάφος είναι στη Γαλάτεια. Θύλακας μέχρι το 1974 με φανατικούς της ΤΜΤ.

* * *

Έξω από τα Λιβάδια φαίνεται το βυζαντινό εκκλησάκι της Παναγίας της Κυράς. Σταματάμε σε αρκετή απόσταση και συνεχίζουμε με τα πόδια μέσα από τα χωράφια. Το εκκλησάκι είναι ρημαγμένο, χωρίς πόρτες, ακαθαρσίες παντού. Στο θόλο υπολείμματα από τοιχογραφίες. Στην κόγχη ελάχιστες ψηφίδες έχουν απομείνει από το ψηφιδωτό του 7ου αιώνα. Το πιθανότερο πρέπει να έχει αποκολληθεί και πουληθεί από αρχαιοκάπηλους. Βγαίνουμε έξω κι ανεβαίνουμε στο ύψωμα. Η ομορφιά του είναι απέριττη, παρά την καταστροφή που έχει συντελεστεί. Πολλά ερπετά. Αγριόχορτα έχουν φυτρώσει στους τοίχους, στην οροφή. Διερωτάται κανείς τι έκαναν

τριάνα τόσα χρόνια οι στρατιώτες του ΟΗΕ.

* * *

Φτάνουμε αργά το απόγευμα στο Ριζοκάρπασο.

Προηγουμένως είχαμε επισκεφθεί την παλαιοχριστιανική βασιλική των αρχών του 5ου αι. στην Αγία Τριάδα, με το εξαιρετικό ψηφιδωτό δάπεδο και ένα βυζαντινό εκκλησάκι, τα οποία, αν δεν συντηρηθούν, σύντομα θα καταστραφούν.

Φτάνουμε στο νεκροταφείο. Ένα σμάρι αγριοπερίστερα φεύγουν από την εκκλησία. Κοιτάω σασισμένους. Αγριόχορτα, σπασμένοι σταυροί, ανοιγμένοι τάφοι, πλαστικά μπουκάλια, στο βάθος αριστερά μία στήλη, δεν την έχουν γκρεμίσει. Τίποτα δεν φαίνεται να φυτρώνει πια σ' αυτό το τοπίο. Εδώ

έχουν θάψει και τους εικοσιοκτώ (ίσως και περισσότερους) εγκλωβισμένους –γριές και γέροντες– που δολοφόνησαν οι έποικοι όλα αυτά τα χρόνια. Βαδίζουμε ανάμεσα στα καθημαγμένα

μνήματα, απίστευτο να χρησιμοποιείται ακόμη ως τόπος ταφής. Κάποιες φωτογραφίες έχουν αντέξει στο χρόνο. Θυμήθηκα ένα ποίημα που είχα διαβάσει κάποτε, μεταφρασμένο στα ιταλικά, του Γιάννη

Ρίτσου, γραμμένο τα χρόνια της δικτατορίας στην

Ελλάδα, σαν να το έχει γράψει γι' αυτούς τους νεκρούς, προμαντεύοντας αυτό το άθλιο τέλος ενός ολόκληρου κόσμου: «Οι τάφοι των προγόνων μας»:

...Πώς πια θα ζήσουμε/ χωρίς τα σπίτια, τα επιπλά μας, τα χωράφια μας, χωρίς, προπάντων, / τους τάφους των προγόνων μας...

Πλησιάζουμε την άθικτη στήλη. Ο φίλος μου κοιτάει σασισμένα. Πάνω σε μια τσιμεντένια βάση δύο τάφοι τελείως κατεστραμμένοι, οι ταφόπετρες θρύψαλα,

κάτω από τα σπασμένα κομμάτια το σχήμα της απουσίας. Κάτι το ελάχιστο από τη φθαρτή ύπαρξη των νεκρών, δύο νεαρών παλικαριών μόλις δεκαοκτώ ετών που δολοφονήθηκαν από άγγλους στρατιώτες. Τον ένα, τον Παναγιώτη Κάσπη, τον σκοτώσαν στο χωριό του. Ο

άλλος τάφος είναι του Πετράκη Γιάλλουρου, μαθητή στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου, τον σκότωσαν στην Αμμόχωστο. Η σορός του, από το νοσοκομείο της πόλης, ακολούθησε αυτή τη μακριά διαδρομή το 1956 μέσα από τα χωριά της Καρπασίας. Νύχτα, με την παρουσία άγγλων στρατιωτών και με φανάρια, κηδέψανε το παιδί. Το αθώο αίμα...

* * *

Η Αγία Μαύρα είναι ένα βυζαντινό εκκλησάκι στο Ριζοκάρπασο. Οι τοιχογραφίες, καθώς μου λέει ο φίλος μου, πρέπει να είναι του 12ου αιώνα. Η υγρασία και τα νερά της βροχής έχουν προκαλέσει μεγάλη φθορά. Το παραθυράκι στην κόγχη είναι φραγμένο με λεπτό σύρμα και από εδώ πρέπει να μπάξει νερά.

Κάποιες τοιχογραφίες δύσκολα διακρίνονται. Δεξιά από την είσοδο έφιππος ο Άη-Γιώργης, η ομορφιά του προσώπου, η πλούσια ενδυματολογία, τα ξεθωριασμένα χρώματα – μια θλιμμένη ομορφιά που

Τοιχογραφία στην Αγία Μαύρα. Ριζοκάρπασο.

Ο τάφος του μαθητή Πετράκη Γιάλλουρου που δολοφονήθηκε από άγγλους στρατιώτες το 1956 στην Αμμόχωστο.

Το νεκροταφείο στο χωριό Άσσεια όπου υπάρχει ομαδικός τάφος.

Αγία Μαύρα, Ριζοκάρπασο, 12ος αιώνας.

Βυζαντινός ναός του Αγίου Γεωργίου του Σακκά (τέλη 11ου-αρχές 12ου αιώνα).

Μισοκαταστραμμένη τοιχογραφία στον Άγιο Γεώργιο του Σακκά (τέλη 11ου-αρχές 12ου αιώνα).

Η κυρία Παλεττού.

τη διακρίνεις και στην Παναγία στην κόγχη του ναού. Και ο πλέον ανίδεος συνειδητοποιεί τον άμεσο κίνδυνο ολοκληρωτικής καταστροφής.

Επιστρέφουμε το κλειδί στην κυρία Παλεττού. Το πρόσωπό της βαθιά χαραγμένο από τον χρόνο – όχι τον οποιοδήποτε χρόνο. Το χαμόγελο πολύ δύσκολα διαγράφεται στα χείλη της. Το τσεμπέρι κρύβει τα άσπρα μαλλιά της, τα γερασμένα μάτια της σε κοιτούν σαν μικρού παιδιού. «Περιμένω τριάντα χρόνια να έρουν τζ' εν ήρταν. Θα τους πειμένω όσον τζιαιρό θα είμαι ακόμα ζωντανή να έρουν να τες διορθώσουν», είχε πει στο φίλο μου. Και τα δάκρυα στα μάγουλά της. Τελείωσε - δεν τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο η κυρία Παλεττού...

Τελευταία εικόνα: Έχει νυχτώσει. Φεύγουμε. Δεξιά μας, στο ύψωμα, προβολείς φωτίζουν ένα κτήριο. Πιο κάτω ένα μεγάλο λευκό τζαμί. Έχει πανσέληνο. Ρωτάω τον φίλο μου, αν υπάρχει κάποιο μνημείο, γι' αυτό και όλοι αυτοί οι προβολείς. Τα κεραμίδια, τα παρθύρα, τα φοινικόδεντρα φαίνονται με κάθε λεπτομέρεια. «Όχι», μου απαντάει ο φίλος. «Είναι το Ελληνικό Γυμνάσιο που λειτούργησε ξανά ύστερα από τόσα χρόνια, τον περασμένο Σεπτέμβριο». Δεν έχω ξαναδεί τέτοια εικόνα. Ρωτάω πόσοι μαθητές φοιτάνε στο σχολείο, πόσους καθηγητές έχει. Δεν ξέρει, αλλά δεν πρέπει να είναι πολλά τα παιδιά. Οι καθηγητές έρχονται από τις ελεύθερες περιοχές. Τέσσερις ώρες διαδρομή κάθε μέρα.

Ξαναπήγα στα κατεχόμενα ακόμη δυο φορές. Παντού η ίδια εικόνα. Κάποιες φωτογραφίες και από αυτές τις περιοχές, που δημοσιεύονται, επιβεβαιώνουν την τραγική εικόνα της κατοχής από την Τουρκία και της καταστροφής. Σε όλη την κατεχόμενη Κύπρο όλα τα ελληνικά τοπωνύμια έχουν αντικατασταθεί με τουρκικά, εκατοντάδες αγάλματα του Ατατούρκ, χιλιάδες τουρκικές σημαίες, εκατοντάδες ελληνικά σχολεία από τα οποία τα περισσότερα λειτουργούν ως τουρκικά και άλλα έχουν καταστραφεί, εκατοντάδες τζαμιά έχουν χτιστεί σχεδόν σε όλα τα χωριά, χιλιάδες έποικοι εξακολουθούν να μεταφέρονται στο νησί και 38.000 τουρκικός στρατός εδραιώνει την ανατροπή.

Αυτό το μικρό νησί μού έμαθε κάτι το πολύ σημαντικό: πώς διαμορφώνεται και εντέλει πώς γράφεται η ιστορία. Απεχθάνομαι τα θεωρητικά σχήματα, τους κοντόφθαλμους πολιτικούς, τα μυωπικά πρόσωπα διανοουμένων και δημοσιογράφων που παρακάμπτουν την τραγική αλήθεια όποιον και να αφορά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρωτίστως τους Ελληνοκύπριους, αλλά και τους Τουρκοκύπριους.

Μετάφραση στα ελληνικά: **Μήτσος Αλεξανδράκης**
Φωτογραφίες: **Ε. Παπαϊωάννου, Giovanni Meli**

ΕΝΑ ΜΟΝΑΔΙΚΟ ΕΡΓΟ

ΡΟΗΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΥ

Το ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΙΔΙΩΜΑ

*Μέγα
Κυπρο-ελληνο-αγγλικό
(και με λατινική ορολογία)*

ΛΕΞΙΚΟ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ-ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ-ΠΡΟΦΟΡΑΣ
ΟΡΘΗΣ ΓΡΑΦΗΣ (και με πλήρη διασταύρωση)

Με μια διεξοδική Εισαγωγή του Λεξικογράφου

ΙΩΛΚΟΣ

Τό μοναδικό και πλήρες Λεξικό
της Κυπριακής Διαλέκτου
(ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ -
ΠΡΟΦΟΡΑΣ - ΟΡΘΗΣ ΓΡΑΦΗΣ).

Διερμηνεύει τὰ λήμματα στην
πανελλήνια

και στην αγγλική γλώσσα
(άλλά και στα λατινικά).

Τό λεξικό καταχωρίζει κάθε παραλλαγή
μέ παραπομπές στους όρθους
όρθογραφικά τύπους.

Καλύπτει όλο τό φάσμα
του Ίδιώματος, τόσο του καθομιλουμένου
όσο και του παραδομένου στα γραπτά
κείμενα

(μέ ένδειξη των παρωχημένων τύπων).

Μαζί μέ την Είσαγωγή, του ίδιου
του λεξικογράφου, είναι ένα διττά
χρήσιμο έργο για τους:

- μελετητές της πανελλήνιας γλώσσας
και της ιστορικής της εξέλιξης
- μελετητές της Κυπριακής τοπολαλιᾶς
- φοιτητές και μαθητές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΩΛΚΟΣ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΕΤΑΞΑ 12 & Ζ. ΠΗΓΗΣ - ΑΘΗΝΑ 106 81

ΤΗΛ.: 210-3304111, 210-3618684 - FaX: 210-3304211

E-mail: iolkos@otenet.gr

Ο Ανάν αντιμέτωπος με τον εαυτό του

της Μύρνας Νικολαΐδου

Την ετοιμότητα της ελληνοκυπριακής πλευράς να ανταποκριθεί σε μια νέα πρωτοβουλία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που θα έχει ως αφηγηρία το Σχέδιο Ανάν εξέφρασε προσφάτως ο πρόεδρος της Κυπριακής Βουλής Δημήτρης Χριστόφιας. Μια λύση που θα σέβεται, μεταξύ άλλων, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις βασικές ελευθερίες του κυπριακού λαού, στα οποία περιλαμβάνεται και το δικαίωμα πρόσβασης στην ιστορία και τις παραδόσεις του, που συνήθως συνδέεται με την ονομασία ενός τόπου, το λεγόμενο τοπωνύμιο.

«Η ιστορία της Κύπρου είναι γραμμένη στα τοπωνύμια της. Οι λαοί που την κατοίκησαν και οι λαοί που πέρσαν από αυτήν ενέγραψαν την παρουσία τους στα τοπωνύμια της», υπογράμμισε ο Μενέλαος Χριστοδούλου σε σχετικό κείμενό του. Ο Ανδρέας Μακρίδης, μέλος της Μόνιμης Κυπριακής Επιτροπής Τυποποίησης Γεωγραφικών Ονομάτων, διευκρινίζει στο βιβλίο του με τίτλο *Σχέδιο Ανάν-Τοπωνύμια και Τυποποίηση Γεωγραφικών Ονομάτων* ότι στην Κύπρο η τοπωνυμική παράδοση περιλαμβάνει τον ελληνικό και τον τουρκικό αλλότυπο τοπωνυμίων. Τα τοπωνύμια αυτά, ελληνικά και τουρκικά, είναι ενδώνυμα, το οποίο σημαίνει

ότι χρησιμοποιούνται από τον λαό επί αιώνες.

Μετά την Ανεξαρτησία της Κύπρου όλοι οι χάρτες διατηρούν τα τουρκικά ενδώνυμα και αποδίδουν όλα τα γεωγραφικά ονόματα και στις δύο επίσημες γλώσσες της Κυπριακής Δημοκρατίας, την ελληνική και την τουρκική. Μέχρι την εισβολή του 1974, οι Τουρκοκύπριοι αναγνώριζαν τόσο την ύπαρξη των τουρκικών όσο και ελληνικών ενδωνύμων, ενώ ουδέποτε τα είχαν αμφισβητήσει. Ωστόσο οι τουρκικές κατοχικές δυνάμεις δεν άργησαν να δείξουν τις πραγματικές τους προθέσεις. Το ψευδοκράτος του Ντεκτάς άρχισε να αντικαθιστά, χωρίς απολύτως καμία δικαιοδοσία, τα ελληνικά ενδώνυμα που προσδιορίζουν το ιστορικό παρελθόν της Κύπρου με νέα τουρκικά ονόματα, τα οποία πολλές φορές είχαν προκλητική σημασία για τα βιώματα των Ελληνοκυπρίων.

Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι αυτά τα νέα τουρκικά τοπωνύμια περιλαμβάνονται και στο «φιλόδοξο» Σχέδιο Ανάν 5. Ειδικότερα, στους χάρτες του σχεδίου Ανάν αναγράφονται δύο ονόματα για κάθε τοπωνύμιο, από τα οποία κανένα δεν είναι στην ελληνική γραφή. Το πρώτο όνομα αποτελεί τη μεταγγραμμένη στο λατινικό αλφάβη-

το ονομασία του ελληνικού ενδωνύμου και το δεύτερο το νέο τουρκικό όνομα που επιβλήθηκε από τις κατοχικές τουρκικές δυνάμεις, ή το παλαιότερο τουρκικό ενδώνυμο. Το χωριό Μηλιά λ.χ. αναγράφεται στο Χάρτη του Ανάν μόνον με τη λατινική γραφή Milia και το τουρκικό Yildirim, το οποίο σημαίνει αστραπή. Το δεύτερο όνομα του τοπωνυμίου, που αποτελεί την τουρκική ονομασία, προέρχεται είτε από την πλήρη αλλαγή του γεωγραφικού ονόματος είτε από το τουρκικό ενδώνυμό του.

Ορισμένα παραδείγματα πλήρους αλλαγής του γεωγραφικού ονόματος είναι τα ακόλουθα: το χωριό Σίντα αναγράφεται ως Sinda-Inönü (από τον τούρκο πολιτικό Ισμέτ Ινονού), η Λουρουτζίνα ως Louroujina-Akincilar (Επιδρομείς), ο Μαραθόβουνος ως Marathonounos-Ulukisla (Μεγάλος στρατώνας), ο Καραβάς ως Karavas-Alsancak (Ερυθρά σημαία). Αρχικά είναι βέβαια και τα παραδείγματα με το τουρκικό ενδώνυμο: Η Κερύνεια αναγράφεται ως Keryneia-Girne, η Λάπηθος ως Lapithos-Lapta, η Λεύκα ως Lefka-Lefke και το Μπογάζι ως Bogazi-Bogaz.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ

Ως εκ τούτου οι ελληνικές ονομασίες δεν αναγράφο-

νται με ελληνικούς χαρακτήρες στους χάρτες του Ανάν, ενώ αντιθέτως περιλαμβάνονται όλες οι μετονομασίες των εισβολέων στην τουρκική γλώσσα. Οι επιπτώσεις δε αυτής της νέας πραγματικότητας είναι ποικίλες και δεν περιορίζονται μόνο στον παραγκωνισμό των παραδοσιακών τοπωνυμίων. Σε περίπτωση υιοθέτησης των χαρτών του Σχεδίου Ανάν, οι έλληνες πρόσφυγες που επιθυμούν να επιστρέψουν στην γενέτειρά τους θα βρεθούν αντιμέτωποι με μια αλλόκοτη έως και εφιαλτική κατάσταση. Εκτός από τις οικιστικές αλλαγές που έχουν επέλθει μετά την τουρκική εισβολή, οι Ελληνοκύπριοι θα πρέπει να συμφιλιωθούν και με την ιδέα ότι τα χωριά τους έχουν πλέον τα ονόματα τούρκων πολιτικών και στρατιωτικών, που στα μάτια των κατοχικών δυνάμεων δεν είναι άλλοι από τους «ήρωες» της εισβολής.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του χωριού Άγιος Γεώργιος, κοντά στην Κερύνεια, που έχει μετονομασθεί σε Karaoglanoglu, προς τιμήν του τούρκου στρατηγού που σκοτώθηκε εκεί κατά την εισβολή. Άραγε πώς θα αντιδράσουν οι έλληνες πρόσφυγες που θα επιστρέψουν στον Άγιο Γεώργιο, όταν αναγκασθούν να τιμούν το όνομα του δο-

λοφόνου των παιδιών τους, αφού θα αποτελεί πλέον το αναγνωρισμένο και αποδεκτό από το Σχέδιο Ανάν όνομα του χωριού τους; Ένα άλλο παράδειγμα είναι η μετονομασία του χωριού Γαλάτεια, στο οποίο δόθηκε το όνομα του τουρκικού στρατού εισβολής, «Mehmetcik», ενώ σε πολλές περιπτώσεις έχουν αλλάξει ακόμη και τα ονόματα χωριών που είχαν θρησκευτική σημασία για τους Ελληνοκυπρίους, προερχόμενα από ονόματα Αγίων.

Επιπλέον, η κατάσταση αυτή προκαλεί ουσιαστικά λειτουργικά προβλήματα, που προκαλούν πλήθος ερωτημάτων: Τι θα αναγράφουν οι πινακίδες των σχολείων, των κυβερνητικών κτηρίων, οι οδικές πινακίδες και οι τουριστικοί χάρτες; Ποιο όνομα θα περιλαμβάνουν τα σχολικά εγχειρίδια και βιβλία; Πώς οι ελληνοκύπριοι μαθητές θα μελετούν Ιστορία και Γεωγραφία βάσει των παραδοσιακών τοπωνυμίων, ενώ στην καθημερινότητά τους θα αντιμετωπίζουν τις νέες τουρκικές ονομασίες;

Η μετονομασία αυτή των κυπριακών χωριών μπορεί να μεταφραστεί ως αναγνώριση ακόμη και επιβράβευση των τετελεσμένων της εισβολής και της κατοχής, κάτι που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εγυνηθεί την αρμονική συμβίωση Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Σύμφωνα με τον Ανδρέα Μακρίδη, «ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα μπορούσε να συνάδει σε διχοτομική-συνομοσπονδιακή λύση ή σε τουρκικό προτεκτοράτο και ουδέποτε σε ενωμένο ομόσπονδο κράτος».

ANAN ENANTION ANAN

Οι τουρκικές ονομασίες που υιοθετούνται στον χάρτη του Ανάν βρίσκονται σε πλήρη αντίθεση με τον Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, τις Αρχές του ΟΗΕ και του Διεθνούς Δικαίου. Ο ίδιος ο Κόφι Ανάν με επιστολή του τον Ιούλιο του 1996 είχε υπογραμμίσει: «Στην απόφαση 541/1983 στις 18 Νοεμβρίου 1983, το Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσισε και δηλώνει ότι καμία αλλαγή δεν μπορεί να γίνει από άλλη Αρχή εκτός από την επίσημη Κυβέρνηση σε συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη». Απόφαση που ο ίδιος ο Κόφι Ανάν φαίνεται να αναιρεί με τη σημερινή του στάση, χωρίς να λάβει υπόψη του τα διαβήματα που έχουν γίνει κατά καιρούς, τόσο από την Μόνιμη Κυπριακή Επιτροπή Τυποποιή-

σης Γεωγραφικών Ονομάτων όσο και από την Κυπριακή Δημοκρατία, προς τον ΟΗΕ.

Το τελευταίο διάστημα γίνεται λόγος για ανάληψη νέας πρωτοβουλίας από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για λύση του Κυπριακού με αφετηρία το σχέδιο του Γενικού Γραμματέα. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Κύπρος Χρυσόστομίδης δήλωσε πρόσφατα ότι οι προσπάθειες της κυπριακής κυβέρνησης, με την ενεργότερη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρέπει να κατευθυνθούν προς την επίλυση του Κυπριακού και την επανένωση της νήσου. Παράλληλα τόνισε ότι καταβάλλονται προσπάθειες για να δημιουργηθούν οι σωστές προϋποθέσεις, προκειμένου να αρχίσει επιτυχώς ένας νέος γύρος διαπραγματεύσεων

για τη λύση.

Στο σημείο αυτό εύλογα μπορεί κανείς να αναρωτηθεί πώς θα πραγματοποιηθεί η ουσιαστική επανένωση της νήσου, που και ίδιος ο Ανάν διακηρύσσει, όταν αποθαρρύνεται η επιστροφή των Ελληνοκυπρίων στα χωριά τους. Και πώς μπορεί να δημιουργηθούν οι σωστές προϋποθέσεις, όταν το Σχέδιο Ανάν, που επανήλθε στο προσκήνιο, αποδέχεται ονομασίες που έχει επιβάλει ένα παράνομο καθεστώς καταδικασμένο από τα Ηνωμένα Έθνη. Μέχρι να βρεθούν οι απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα, που άλλωστε συνοδεύονται και από πολλά άλλα, το Κυπριακό θα εξακολουθεί να αιμορραγεί. Είναι γεγονός ότι ο κ. Ανάν αυτή τη φορά καλείται να αντιμετωπίσει «τον ίδιο του τον εαυτό».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

A. A. LONG

Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας και Λογοτεχνίας
στο Πανεπιστήμιο Berkeley

ΟΙ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΙ ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Μετάφραση: Θεοδόσης Νικολαΐδης - Τάσος Τυφλόπουλος, φιλόλογοι
Επιμέλεια: Δανιήλ Ι. Ιακώβ, Καθηγητής Κλασ. Φιλολογίας του Α.Π.Θ.
Σχ 8°, σελίδες 603.

Στους προσωκρατικούς φιλοσόφους συγκαταλέγονται οι πρώιμοι Έλληνες κοσμολόγοι, ο Πυθαγόρας, ο Ηράκλειτος, οι Ελεάτες, (Παρμενίδης, Μέλισσος και Ζήνωνας), ο Εμπε-

δοκλής, ο Αναξαγόρας, οι Ατομικοί φιλόσοφοι και οι Σοφιστές. Όλοι αυτοί οι στοχαστές συζητούνται στο έργο τόσο μεμονωμένα όσο και συλλογικά σε κεφάλαια που έχουν ως θέμα τους την εξορθολογισμένη θεολογία, την επιστημολογία, την περί ψυχής θεωρία, τη ρητορική και τον σχετικισμό, τη δικαιοσύνη και την ποιητική.

Το βιβλίο του καθηγητή Α. Α. Long θα εφοδιάσει τον σύγχρονο αναγνώστη με ένα εγχειρίδιο που θα του προσφέρει άνετη πρόσβαση στο χώρο της προσωκρατικής φιλοσοφίας και της σύγχρονης έρευνας πάνω σε ζητήματα ερμηνείας του προσωκρατικού στοχασμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία
Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318
www.papadimasbooks.gr • papadimas@atp.gr

ΗΠΑ Η ΚΟΝΤΟΛΙΖΑ ΕΞΑΓΕΙ... ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Περιοδεία στη λατινική Αμερική πραγματοποίησε την περασμένη εβδομάδα η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις, προκειμένου να συζητήσει με τους ηγέτες της περιοχής «οικονομικά και πολιτικά θέματα», όπως ανέφερε σχετική ανακοίνωση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Είναι βέβαιο όμως ότι η επίσκεψη αυτή θεωρήθηκε αναγκαία εξαιτίας των όλο και πιο δυσάρεστων για τους Αμερικανούς μηνυμάτων, καθώς η μια μετά την άλλη οι χώρες της περιοχής αποκτούν αριστερές ηγεσίες.

Η εξέλιξη αυτή δημιουργεί προβλήματα στην επιβολή της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας που επιδιώκει με κάθε μέσο η Ουάσιγκτον, αυξάνει κατακόρυφα τα αντιαμερικανικά αισθήματα των λαών της περιοχής και ταυτόχρονα διαμορφώνει ένα ευρύ πλαίσιο σχέσεων φιλίας και συνεργασίας των χωρών αυτών με τον άσπονδο εχθρό του προέδρου Μπους, τον ηγέτη της Κούβας Φιντέλ Κάστρο.

Έτσι, για το τι συζητήσει με τους ηγέτες της περιοχής, μια γεύση έδωσε ήδη η ίδια η Ράις όταν μερικές ημέρες νωρίτερα, στη διάρκεια της συνόδου υπουργών του ΝΑΤΟ στο Βίλνους της Λιθουανίας, επιτέθηκε απροκάλυπτα στην πολιτική ηγεσία της Λευκορωσίας, την οποία αποκάλεσε «τελευταία δικτατορία στην Ευρώπη», ζητώντας την αντικατάστασή της και αφήνοντας να εννοηθεί ότι μεθοδεύεται κάποια καινούργια «επανάσταση» σε χώρα πρώην μέλος της Σοβιετικής Ένωσης.

ΙΤΑΛΙΑ ΔΥΣΚΟΛΟΙ ΚΑΙΡΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΚΑΒΑΛΙΕΡΕ»

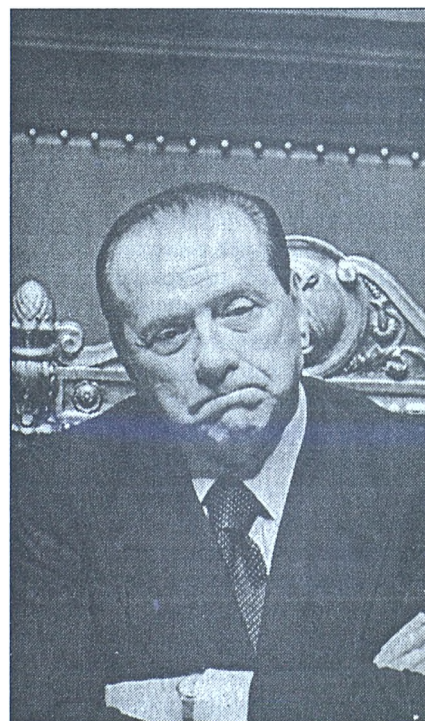
Ο άνεμος των αλλαγών που άρχισε να πνέει στη νότια Ευρώπη με τη νίκη του Θαπατέρο στην Ισπανία, αναμένεται να φυσήξει και στην Ιταλία, όπου ο πολύς Σιλβίο Μπερλουσκόνι καταφεύγει στις τελευταίες σπασμωδικές κινήσεις του πριν από το οριστικό τέλος της -τουλάχιστον αλαζονικής- πρωθυπουργικής του καριέρας.

Βεβαίως, με τα παιχνίδια και τους ελιγμούς που μεταχειρίστηκε το τελευταίο διάστημα, πέτυχε να εξασφαλίσει ψήφο εμπιστοσύνης στη Βουλή, αφού όμως προηγουμένως είχε υποσχεθεί ότι θα οδηγήσει τη χώρα σε εκλογές, που πιθανότατα θα διεξαχθούν τον ερχόμενο χρόνο.

Ο ακροδεξιός Μπερλουσκόνι με τα «καμώματά» του έχει απογοητεύσει ανεπανόρθωτα τους εταίρους του στον κυβερνητικό συνασπισμό που έχει σχηματίσει· για τον λόγο αυτό και, αν έμει-

ναν τελικά μαζί του, το έκαναν μόνο με την προοπτική ότι η χώρα θα ακολουθήσει μια ήρεμη πορεία μέχρι τις νέες εκλογές. Αντίθετα, ο συνασπισμός των κομμάτων της κεντροαριστεράς, με επικεφαλής τον πρώην πρόεδρο της Κομισιόν Ρομάνο Πρόντι, κερδίζει συνεχώς πόντους στην κοινή γνώμη της Ιταλίας, όπως φάνηκε στις πρόσφατες περιφερειακές εκλογές, που σημαίνει ότι στις επόμενες βουλευτικές εκλογές ο «καβαλιέρε» θα πρέπει να εγκαταλείψει την εξουσία.

Στο μεταξύ, εκτός όλων των άλλων, ο Μπερλουσκόνι αντιμετωπίζει τις ημέρες αυτές και μια σημαντική δίκη, στην οποία είναι κατηγορούμενος για δωροδοκία δικαστικών σε μια άλλη υπόθεση που είχε με τη δικαιοσύνη. Μια δίκη που δείχνει ακριβώς το ηθικό βάρος του και τη νοοτροπία με την οποία κυβερνά τη χώρα του.

M. ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΑΜΕΤΑΝΟΗΤΟΣ Ο ΤΟΝΙ

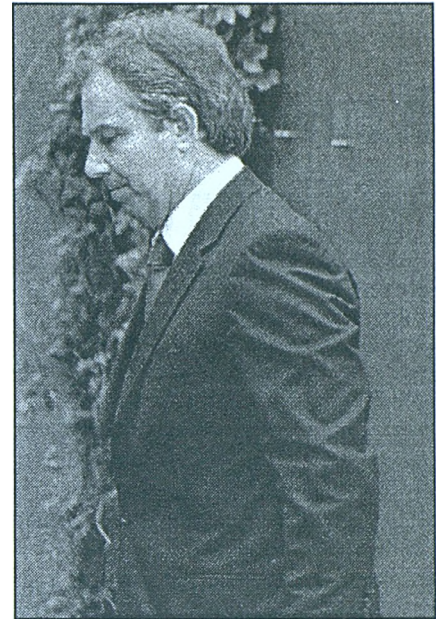
Η παράνομη εισβολή στο Ιράκ εξακολουθεί να βασανίζει τους κύριους πρωταγωνιστές της, στην Ουάσιγκτον και το Λονδίνο, καθώς τόσο ο Τζορτζ Μπους όσο και ο Τόνι Μπλερ βλέπουν να μειώνεται συνεχώς η δημοτικότητα τους. Κι αυτό διότι οι λαοί και των δύο χωρών διαπιστώνουν όλο και περισσότερο πλέον ότι τους κορόιδεψαν, ότι το κυνηγητό του Σαντάμ Χουσεϊν και των όπλων μαζικής καταστροφής, το οποίο πληρώνουν πολύ ακριβά, στηρίχθηκε σε μια προπαγάνδα γεμάτη ψέματα και έγινε τελικά για λόγους εντελώς διαφορετικούς από εκείνους που προβάλλονταν αρχικά.

Η αρνητική αυτή εικόνα πλανάται έντονα τους τελευταίους μήνες στη Βρετανία, με αφορμή τις βουλευτικές εκλογές που διεξήχθησαν τελικά χτες και στις οποίες ο Τόνι Μπλερ διεκδικούσε μια νέα νίκη, την τρίτη από τότε που για πρώτη φορά κατέκτησε την εξουσία πριν από δέκα χρόνια. Μόνο που το Εργατικό Κόμμα, του οποίου ηγείται, έχει χάσει ένα πολύ μεγάλο μέρος της αίγλης του τα δυο τελευταία χρόνια. Χαρακτηριστικό, εκτός από τις απογοητευτικές σφυγμομετρήσεις που δη-

μοσιεύονταν όλο το τελευταίο διάστημα, είναι και το γεγονός ότι μια μόλις εβδομάδα πριν από τις εκλογές ένα σημαντικό στέλεχος του κόμματος παραιτήθηκε και αυτομόλησε σε άλλο κόμμα, δηλώνοντας ότι αισθάνεται αγανάκτηση για τα ψέματα και την εξαπάτηση της κοινής γνώμης που μεταχειρίστηκε ο πρωθυπουργός σε σχέση με την εισβολή στο Ιράκ. Στην αρχή της προεκλογικής εκστρατείας εξάλλου, ο πατέρας ενός στρατιώτη που σκοτώθηκε στο Ιράκ έθεσε υποψηφιότητα στις εκλογές, και μάλιστα στην εκλογική περιφέρεια του ίδιου του Μπλερ με σκοπό να τον νικήσει στο «σπίτι» του.

Αυτά όλα δεν σημαίνουν φυσικά ότι οι Εργατικοί θα χάσουν τις εκλογές, δεδομένου ότι διαθέτουν ακόμα σημαντική δύναμη, ενώ οι αντίπαλοί τους Συντηρητικοί και Φιλελεύθεροι βρίσκονται αρκετά πίσω· ωστόσο, εκτιμήσεις της τελευταίας στιγμής δεν απέκλειαν, η εκλογική μάχη να δοθεί στήθος με στήθος. Κι αυτό διότι ο Μπλερ, περισσότερο από τους πολιτικούς του αντιπάλους, είχε να αντιμετωπίσει την έντονη δυσφορία των ίδιων των οπαδών του κόμματος του, η οποία εκδηλωνόταν με τη μορφή της αδιαφορίας προς την εκλογική αναμέτρηση.

Παρ' όλα αυτά, ο βρετανός πρωθυ-

πουργός, δεν έκανε καμία προσπάθεια να κατευνάσει τις αρνητικές διαθέσεις των ψηφοφόρων του· αντίθετα, απαντώντας στις κατηγορίες που δεχόταν, απέφυγε συστηματικά να μιλήσει για την ουσία των κατηγοριών, περιοριζόμενος να δηλώνει ότι δεν έχει κανένα λόγο να ζητήσει συγγνώμη και να επιμένει πως η απόφασή του για εισβολή στο Ιράκ ήταν απόλυτα σωστή.

ΙΣΡΑΗΛ ΤΙ ΘΕΛΕΙ Ο ΠΟΥΤΙΝ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ;

Ιδιαίτερης σημασίας περιοδεία στη Μέση Ανατολή πραγματοποίησε ο ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν, σε μια προσπάθεια να κάνει αισθητή την παρουσία της χώρας του στην περιοχή και να αναβιώσει τις παραδοσιακά άριστες σχέσεις που είχε εδώ η πρώην υπερδύναμη –ως Σοβιετική Ένωση– για πολλές δεκαετίες.

Σημαντικότεροι σταθμοί της περιοδείας του ήταν η Αίγυπτος και το Ισραήλ, στο οποίο μάλιστα πραγματοποίησε την πρώτη στην ιστορία επίσημη επίσκεψη ρώσου ηγέτη από την εποχή της δημιουργίας του κράτους.

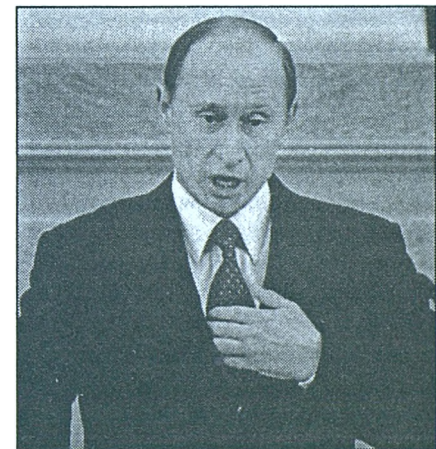
Τώρα, γιατί πήγε στη Μέση Ανατολή; Όπως είναι γνωστό, η Ρωσία βρίσκεται αυτή τη στιγμή μέσα σ' έναν κλοιό, από την πλευρά της Δύσης και ειδικότερα των ΗΠΑ, ο οποίος όσο περνά ο καιρός γίνεται όλο και πιο ασφυκτικός. Έναν κλοιό στο πλαίσιο του οποίου περιλαμβάνεται ο με όλα τα μέσα προσεταιρισμός των ανεξάρτητων πλέον, πρώην σοβιετικών Δημοκρατιών, σε μια προσπάθεια να μεταλλαχθούν σε χώρες δυτικού τύπου και να

μετατραπούν σε μοχλούς πίεσης κατά της Μόσχας, αλλά και απροκάλυπτες επιθέσεις εναντίον του ίδιου του Πούτιν για τον τρόπο που κυβερνά τη χώρα του.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, ο Πούτιν θέλει να αναβιώσει, όσο είναι δυνατό, τις παλιές σχέσεις και συμμαχίες που διακόπηκαν μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, με στόχο να τις αναβαθμίσει σύμφωνα με τις επιταγές της εποχής, και να προβάλει τη Ρωσία στην περιοχή σαν μια σύγχρονη χώρα που παραμένει σημαντική δύναμη.

Αυτός άλλωστε ήταν και ένας από τους λόγους που επισκέφθηκε το Ισραήλ, με το οποίο έχει πολλές και παλιές διαφορές, από την εποχή του έντονου αντισημιτισμού στη Ρωσία και της ισραηλινής επιθετικότητας που ακολούθησε – στοιχείο, ωστόσο, που έμειναν στο παρελθόν, καθώς σήμερα το μεγαλύτερο μέρος του επιχειρηματικού κεφαλαίου της Ρωσίας έχει δημιουργηθεί και ελέγχεται από Εβραίους.

Πέρα από αυτό, η Ρωσία εξακολουθεί να είναι ένας σοβαρός προμηθευτής οπλι-

κών συστημάτων και πυρηνικών, ενώ από την άλλη προβάλλει ως χώρα με τεράστια αποθέματα ενεργειακού πλούτου.

Η επίσκεψη στο Ισραήλ όμως έχει και μια άλλη διάσταση, που αφορά και την Ελλάδα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για το ενδιαφέρον της Ρωσικής Εκκλησίας για τα τεκταινόμενα στο Πατριαρχείο των Ιεροσολύμων και οι βλέψεις της για μια αλλαγή στο «στάτους» που διέπει τη διοίκησή του.

Η συνταγή του κοπανιστού αέρα και θέματα εξετάσεων προς τους σπουδαστές του κ. Βέλτσου

του Νίκου Πρωινόυ

☞ Τρεις αγωνιστικές πριν τη λήξη του πρωταθλήματος κι όλα τα σενάρια είναι ανοιχτά, ως προς το ποιος από τους τρεις διεκδικητές, ΠΑΟ, ΑΕΚ, Ολυμπιακός, θα κόψει πρώτος το νήμα. Πού οι παλιές καλές εποχές της Παράγκας που από την πρώτη αγωνιστική ο κ. Κρόκο είχε από χέρι την κούπα!

☞ Άσχετα αν διασυρόταν στην Ευρώπη κι άλλαζε προπονητές σαν χαρτομάντηλα.

☞ Φυσικά δεν είναι και σήμερα όλα αγγελικά πλασμένα. Απλά το μονοπώλιο έχει μετατραπεί σε oligopώλιο...

☞ Η ρεφορμιστική άποψη θα προσέγγιζε το φαινόμενο ως θετική εξέλιξη. Εμείς θα βλέπαμε ως θετική εξέλιξη την παραμονή του Εργοτέλη στην Α' Εθνική, που δίδαξε στο γήπεδό του πως το ποδόσφαιρο είναι απλά ένα παιχνίδι, που έφερε γυναίκες και παιδιά στο γήπεδο, που η φιλοξενία της άλλης ομάδας δεν είχε να κάνει με φωτοβολίδες και βαζελίνη στον πάγκο της.

☞ Και την κατάκτηση του πρωταθλήματος, για παράδειγμα, από την Ξάνθη. Τώρα μάλιστα που δεν καθοδηγείται από τους Τάκηδες του κ. Κρόκο... Αλλά τέτοια πράγματα στο Ελλαδιστάν ανήκουν στη σφαίρα της επιστημονικής φαντασίας.

☞ Την ίδια στιγμή, οι πυγμαχικές ικανότητες του Λυμπερόπουλου (ΑΕΚ), ο τσαμπουκάς του Γκούμα (ΠΑΟ) και οι εν ψυχρώ κλωτσιές του Καστίγιο (ΟΣΦΠ) μένουν επί της ουσίας ατιμώρητες προς δόξαν του Μεγάλου Αλεξάνδρου (Λυκουρέζου) ο οποίος πήγε στην ΕΠΑΕ (θεωρητικά) με τη ρομφαία της κάθαρσης.

☞ ΠΑΟ, ΑΕΚ και Ολυμπιακός συνεχίζουν τις νίκες τους (όπως τις συνεχίζουν) κι απ' ό,τι φαίνεται στο Champions League εκτός αιθρούς θα οδηγηθούν οι δυο πρώτοι.

☞ Όπως όλα δείχνουν, το μοντέλο του συζύγου της αιούδου κ. Βανδής «προωθείται» από την Πολιτεία. Δηλαδή, χαρίζουμε όλα τα χρέη και με αέρα κοπανιστό κάνουμε παιχνίδι. Μήπως αυτό δεν ήταν το μεταπολεμικό οικονομικό πρότυπο;

☞ Μόνο που ιστορικές ομάδες όπως η Παναχαϊκή, ο Φωστήρας και τα Γιάννενα υποβιβάστηκαν, ενώ ΑΕΚ, ΑΡΗΣ, Πανιώνιος και ΠΑΟΚ δεν χαμπαρίζουν τίποτα. Με τις πλάτες της Πολιτείας ή καλύτερα των πολιτικών του δικομματισμού.

☞ Και μην πει κανείς: Τι πράττει η δικαστική εξουσία; Αυτή ασχολείται αποκλειστικά με τα του οίκου της (λέμε τώρα) και δεν ευκαιρεί... Το πολύ-πολύ να κηρύξει καμιά απεργία παρανόμη και καταχρηστική... Έκαστος εφ' ω ετάχθη.

☞ Τι κάνει ένας προπονητής όταν η ομάδα του οδηγείται σε υποβιβασμό; Να ένα ερώτημα που θα μπορούσε να θέσει ο καθηγητής (και) ΜΜΕ κ. Βέλτσος αντί να ασχολείται με ποιητικές αναλύσεις (που δεν του πάει κιάλας).

☞ Αν οι μέλλοντες δημοσιογράφοι απαντούσαν λ.χ. ότι κάνει

ανανέωση και φτιάχνει τον μελλοντικό κορμό της ομάδας με ταλέντα ή παραμένει μέχρι το τέλος για την τιμή των όπλων και για λόγους επαγγελματικής αξιοπρέπειας, θα έπρεπε να τους απορρίψει. Διότι ο κ. Φοιρός της Κέρκυρας εγκατέλειψε το σκάφος τρεις αγωνιστικές πριν από τη λήξη της αγωνιστικής περιόδου. Εύγε του!

☞ Αν τώρα έθετε το ερώτημα τι πράττουν οι οπαδοί όταν η ομάδα τους κερδίζει, σε σχέση με τον προπονητή τους, και οι απαντήσεις ήταν προσανατολισμένες σε στερεότυπα όπως χειροκροτήματα, ζητωκραυγές, αγκαλιές, φιλιά, αποστολή ανθέων και τα σχετικά, και πάλι θα 'πρεπε να τους απορρίψει.

☞ Διότι οι οπαδοί του Ολυμπιακού ή έστω μεγάλη μερίδα τους τον έχουν στο στόχαστρο και τον αποδοκιμάζουν συνεχώς, επειδή έχει το θράσος να μη χρησιμοποιεί τα αγαπημένα τους παιδιά. Αυτούς δηλαδή που τους κολακεύουν με διάφορα καραγκιοζιλίκια και μαϊμουδοσυνεντεύξεις στα οπαδικά τους έντυπα. Άβυσσος η ψυχή των οπαδών...

☞ Και να σκεφτεί κανείς ότι ο Ντούσαν αναγκάζεται να κατεβάζει στο γήπεδο ένα ΚΑΠΗ που του παρέδωσε ο κ. Κρόκο και πρέπει να τους μετατρέψει ώστε να μπορούν να παίζουν ως αθλητές μεγάλων ταχυτήτων. Ούτε ο Τσέκος με τα γιατροσόφια του δε θα μπορούσε να τους κάνει να τρέξουν πάνω από δεκαπέντε με είκοσι λεπτά.

☞ Δηλαδή μπορεί ο Καραμανλής να βάλει τους υπουργούς του να «τρέξουν», ή ο Γιόργος όλα τα κουρασμένα παλληκάρια (τι παλληκάρια δηλαδή, για πουρά πρόκειται και πνευματικά και βιολογικά) που μάξιψε; Και η επιστήμη έχει τα όριά της...

☞ Σύννεφα και πάλι στο ποδοσφαιρικό του ΠΑΟΚ ελλείψει χρημάτων, σύννεφα και στο μπασκετικό τμήμα της ΑΕΚ.

☞ Ήθελα να 'ξερα γιατί δεν ακολουθούν το μοντέλο Νικολαΐδη. Δεν πληρώνουν τίποτα, παραμυθιάζουν παίκτες και οπαδούς και προχωρούν πουλώντας αέρα κοπανιστό για μαύρο χαβιάρι. Κι όσο αντέξουν...

☞ Αναμένοντας την «Άσπρη μέρα» που τραγουδούσε –σε μουσική του Ξαρχάκου– ο Κόκοτας πριν 30 περίπου χρόνια.

☞ Κι αν βρεθεί κάποιος θρασύς Τσιάρτας και ζητά τα χρωστούμενα, τότε αναβάλλεις την εκδίκαση της υπόθεσης –γνωστή η μηχανή και πολλοί πρόθυμοι να βάλουν το χεράκι τους– κι αποκαλείς λαμόγιο τον εργαζόμενο που διεκδικεί τα δεδουλευμένα.

☞ Πάλι καλά που δεν είπαν ότι είναι δάκτυλος του ΠΑΜΕ η όλη υπόθεση. Αν και τίποτα δεν αποκλείουμε...

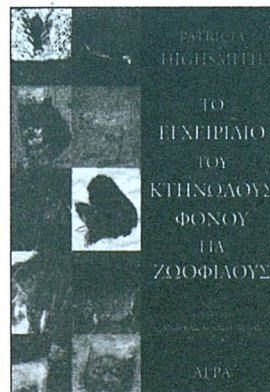
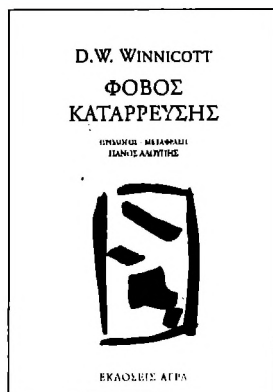
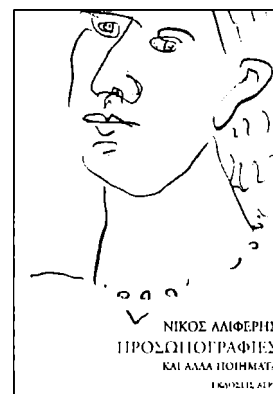
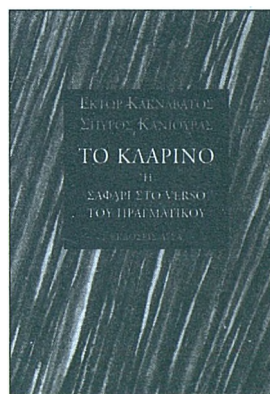
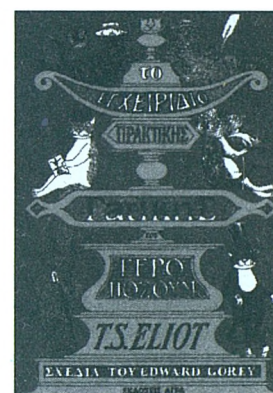
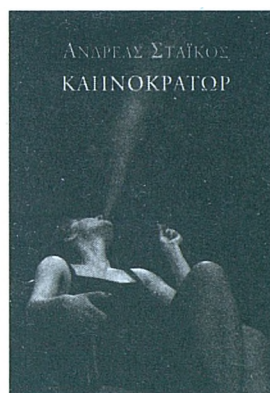
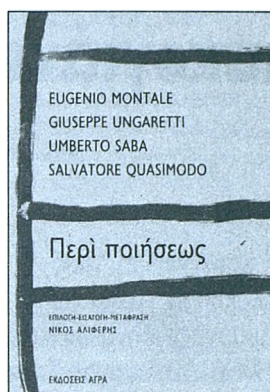
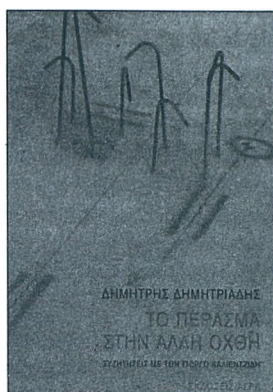
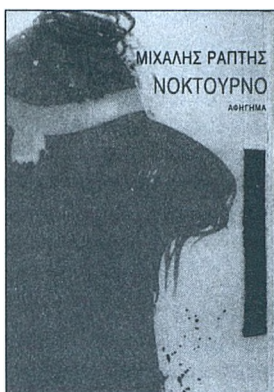
☞ Και πού θα πάει ΠΑΜΕ και Τσιάρτας από το στόμα του Πολυζωγόπουλου και των συμπλεόντων συνδικαλιστών-συμμάχων του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

<http://www.agra.gr>

Τι έκαναν στους Αμπελοκήπους η κυρία Μπακογιάννη και ο κύριος Σουφλιάς;

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Υπόλογοι στους πολίτες, στην κοινή γνώμη, τους κατοίκους της περιοχής Αμπελοκήπων –αλλά και απέναντι στο νόμο– είναι η Δήμαρχος Αθηναίων Ντόρα Μπακογιάννη και ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Γιώργος Σουφλιάς για μια σειρά από παράτυπες, τουλάχιστον, αποφάσεις, αλλά και ολιγωρίες των υπηρεσιών του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Δήμου, οι οποίες εν τέλει, και με το ροκάνισμα του χρόνου που προκύπτει, φαίνεται να ευνοούν εργολαβικά συμφέροντα.

Τα τελευταία χρόνια –κυρίως επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ, είναι αλήθεια– μια σειρά από απίστευτες αποφάσεις κρατικών και δημοτικών υπηρεσιών είχαν σαν αποτέλεσμα να κτιστεί αυθαίρετα ο χώρος στο κτήμα Θων, να ανεγείρεται, αυθαίρετα, το «Πολυδιασκεδαστήριο», να κινδυνέψουν οι προσφυγικές κατοικίες στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, να αποχαρακτηριστεί ένα οικοδομικό τετράγωνο, το 51, που προοριζόταν για σχολείο (και να απειλείται με ανέγερση πολυκατοικιών), και να κτιστούν άλλοι δύο τουλάχιστον χώροι που ήταν κατάλληλοι για σχολεία. Είναι επίσης γεγονός ότι μέρος σε όλα τα παραπάνω περιπετειώδη έλαβαν και άλλες υπηρεσίες του κρατικού μηχανισμού, όπως για παράδειγμα το Υπουργείο Πολιτισμού.

Εδώ να ανοίξουμε μια παρένθεση, για να επισημάνουμε ότι, όσο βρίσκονταν σε εκκρεμότητα στο ΣτΕ η υπόθεση του κτήματος Θων –υπόθεση σαφώς περιβαλλοντική–, το ελληνικό δημόσιο νοίκιασε στο (αυθαίρετο τελικά)

κτήριο που αναγέρθηκε, χώρους γραφείων για τις υπηρεσίες Ελεγκτών Περιβάλλοντος(!) αλλά και της Ανεξάρτητης Αρχής Προσωπικών Δεδομένων. Κλείνοντας την παρένθεση, να αναφέρουμε ότι και η Πρεσβεία της Αυστραλίας έχει νοικιάσει χώρους στο συγκεκριμένο κτήριο.

Πρόσφατα το Συμβούλιο της Επικρατείας εξέδωσε μια πρωτοφανή για τα ελληνικά δεδομένα απόφαση σε σχέση με το κτήμα Θων, που δικαιώνει τους κατοίκους και τον συλλογικό τους φορέα εκπροσώπησης, σύμφωνα με την οποία η οικοδομή κηρύσσεται αυθαίρετη.

Οι αποφάσεις 3117/2004 και 3118/2004 του ΣτΕ για το κτήμα Θων δεν είναι οι μοναδικές που κέρδισε ο πενταετούς λειτουργίας «Πολιτιστικός Περιβαλλοντικός Σύλλογος Κέντρου Αμπελοκήπων». Η 197/2005 απόφαση του ΣτΕ που αφορά το αυθαίρετο κτήριο επί των οδών Βασιλίσσης Σοφίας, Λυκαονίας, Έβρου, Καισαρείας –γνωστότερο και ως «Πολυδιασκεδαστήριο»– είναι επίσης θετική προς το αίτημα του Συλλόγου. Εδώ θα

μπορούσαμε να προσθέσουμε και την τρίτη θετική υπέρ των κατοίκων απόφαση του ΣτΕ, για τις πολυκατοικίες της Λεωφόρου Αλεξάνδρας (ίσως, λέμε ίσως, αυτός να είναι κι ένας από τους λόγους που έχει οργιστεί με το ΣτΕ ο κ. Σουφλιάς και συζητά δημόσια για ψαλίδισμα των αρμοδιοτήτων του ή για «ανεδαφικές αποφάσεις που εκδίδει»).

Το ΣτΕ λοιπόν απεφάνθη για τα συγκεκριμένα θέματα. Η διοίκηση όμως είναι που θα πρέπει να συμμορφωθεί και να κάνει πράξεις τις αποφάσεις του ΣτΕ. Ως «διοίκηση» εδώ νοείται κυρίως το ΥΠΕΧΩΔΕ και ο Δήμος Αθηναίων.

Σύμφωνα με το «Επιμελητήριο Περιβάλλοντος και Βιωσιμότητας», μετά τις αποφάσεις αυτές «η Διοίκηση δεν μπορεί να αδράνησει, δηλαδή να απόσχει πάσης ενεργείας». Τι μπορεί να κάνει η διοίκηση; «Αν η Διοίκηση δεν εξεύρει άλλο νόμιμο πολεοδομικό κριτήριο, μπορεί να εμμένει στον περιορισμό του κοινόχρηστου χώρου», «αν όχι, οφείλει [το ΥΠΕΧΩΔΕ] να χαρακτηρίσει ολόκληρο το Οικοδομικό Τετράγωνο 40 [κτήμα Θων] ως κοινόχρηστο χώρο». Και τι θα γίνει στην τελευταία περίπτωση; Τότε όλη «η οικοδομή καθίσταται αυτομάτως αυθαίρετος και υπόκειται στην διαδικασία περί αυθαιρέτων». Δηλαδή –κι εδώ έγκειται το επαναστατικό, από συστάσεως ελληνικού κράτους, της απόφασης– γκρέμισμα. Τα μόνα αυθαίρετα που έχουν γκρεμιστεί στην Ελλάδα είναι κάτι παράγκες, σε καμία όμως πε-

ρίπτωση «βωβοκτήρια». Δίκα και λοιπόν οι κάτοικοι και τα μέλη του Συλλόγου πανηγυρίζουν για την απόφαση. Και δίκαια όμως ανησυχούν, διότι «η διοίκηση», αν και παρήλθε ήδη το τρίμηνο που προβλέπει ο νόμος για την εφαρμογή της απόφασης, δεν έχει κάνει τίποτα. Και αυτό το τίποτα είναι παράνομο. Ζήτησαν λοιπόν τη γνωμοδότηση του Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και την έδωσαν στη δημοσιότητα σε συνέντευξη τύπου. Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση αυτή, «η υποχρεωτική συμμόρφωση της Διοικήσεως προς τις αποφάσεις του ΣτΕ επιβάλλεται, γενικώς μεν κατ' εφαρμογήν της Αρχής του Κράτους Δικαίου, ειδικώς δε κατ' εφαρμογήν του αρθ. 95 παρ. 5 του Συντάγματος, το οποίον ορίζει ότι «η διοίκηση έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις. Η παράβαση της υποχρέωσης αυτής γεννά ευθύνη για κάθε αρμόδιο όργανο, όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης της διοίκησης». Επί δικαστικών αποφάσεων αφορώντων σε θέματα περιβάλλοντος και βιωσιμότητας, η υποχρέωση συμμορφώσεως υφίσταται και κατ' εφαρμογήν της Αρχής της Χρηστής Διοικήσεως (Good Governance) που περιλαμβάνεται στην Αρχή της Βιωσιμότητας».

Στην πράξη δύο πράγματα μένουν στους κατοίκους της περιοχής να κάνουν για το συγκεκριμένο θέμα, αν «η Διοίκηση» εμμένει στην απραξία της: να καταφύγουν με τα μέ-

σα που τους δίνει ο νόμος κατά του ΥΠΕΧΩΔΕ, του Δήμου Αθηναίων ή όποιας άλλης δημόσιας υπηρεσίας εμπλέκεται και να επιτύχουν διοικητικές κυρώσεις αφενός, και να καταφύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αφετέρου. Στη συνέντευξη τύπου που έδωσαν δήλωσαν πάντως ότι θα προβούν και στα δύο, αν δεν υπάρξει άμεση αντίδραση της «διοίκησης».

ΕΝΑ ΣΧΟΛΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΚΑΙ ΕΝΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΩΝ

Η κατάσταση σ' ό,τι αφορά τη σχολική στέγη στους Αμπελοκήπους, μια από τις πιο πυκνοδομημένες και πυκνοκατοικημένες περιοχές της Αθήνας, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί επεικώς φρικτή. Να αναφέρουμε χαρακτηριστικά το *απίστευτο αλλά αληθινό*: διπλοβάρδια και σε νηπιαγωγείο! Αλλά και το δεύτερο *απίστευτο αλλά αληθινό*: τέσσερις τουαλέτες για 700 μαθητές!

Στους Αμπελοκήπους λοιπόν υπάρχει το οικοδομικό τετράγωνο 51. Μέχρι πριν έναμιση χρόνο ήταν χαρακτηρισμένος χώρος ανέγερσης σχολικής στέγης. Εκεί, κάποια στιγμή, με το καλό, θα στεγαζόνταν το 24ο Λύκειο, το οποίο συστεγάζεται στον παρόντα χρόνο με το Γυμνάσιο και λειτουργεί διπλοβάρδια. Ο Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων εξέδωσε πρακτικό καταλληλότητας, σύμφωνα με το οποίο το οικοδομικό τετράγωνο 51 κρίνεται «μοναδικό κατάλληλο για την ανέγερση σχολικού κτηρίου». Οι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων επί σειρά ετών έχουν ενεργήσει και μεριμνήσει για το θέμα. Ακόμα και ο ίδιος ο πρωθυπουργός έχει δεσμευτεί ότι θα γίνει το σχολείο. Όμως η Δημοτική Αρχή είχε διαφορετική άποψη για το ζήτημα. Στις 29/12/2003 το Δημοτικό Συμβούλιο, μετά «από εισήγηση του 7ου Διαμερίσματος»,

αποχαρκτήρισε τη χρήση του συγκεκριμένου χώρου για σχολείο και έδωσε το πράσινο φως –με την ανοχή, ίσως λόγω χρώματος, και του κ. Παπουτσή– να εκδοθεί οικοδομική άδεια για ανέγερση οικοδομικού συγκροτήματος «*από ιδιώτη εργολάβο με στόχο το εμπορικό κέρδος*», όπως καταγγέλλουν ο Σύλλογος των Αμπελοκήπων και οι Σύλλογοι Γονέων και Κηδεμόνων.

Μάλιστα, στην ίδια συνεδρίαση νωρίτερα το ίδιο βράδυ, κατά τη διάρκεια συζήτησης ενός παρεμφερούς θέματος του 38ου Λυκείου στη Σχολή Ευελπίδων, ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου κ. Μπεχράκης απέρριψε την πρόταση του Φώτη Κουβέλη να συζητηθεί εκτός ημερήσιας διάταξης το θέμα του 24ου Λυκείου και του οικοδομικού τετραγώνου 51, με την υπόσχεση να το εντάξει σε επόμενη ημερήσια διάταξη. Ο κ. Κουβέλης αποχώρησε για τη Βουλή και τελικά το θέμα συζητήθηκε αργότερα το ίδιο

βράδυ, οπότε πάρθηκε η απόφαση να επιτραπεί η έκδοση οικοδομικής άδειας από συγκεκριμένο εργολάβο, με 21 ψήφους υπέρ και 18 κατά.

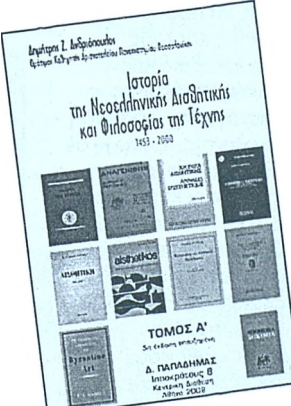
Από τότε και για ενάμιση χρόνο κάτοικοι και σύλλογοι της περιοχής πηγαиноέρχονται από νομαρχία σε δήμο και από ΟΣΚ σε υπουργεία. Αποτέλεσμα όλου αυτού του πηγαιν'έλα είναι τρεις θετικές αποφάσεις από το Υπουργείο Παιδείας, το Νομαρχιακό Συμβούλιο και τον ΟΣΚ, με τις οποίες ζητείται από το Δήμο της Αθήνας να επαναχαρακτηρίσει το οικοδομικό τετράγωνο 51 για σχολική χρήση. Παράλληλα έχουν προσφύγει στο ΣτΕ και η συζήτηση του θέματος αναμένεται να πραγματοποιηθεί στο αμέσως επόμενο διάστημα.

Εν τω μεταξύ το ΣτΕ έχει διατάξει αναστολή των εργασιών στο οικοδομικό τετράγωνο, η οποία αγνοήθηκε από τους εργολάβους, με αποτέλεσμα να κινηθεί αυτόφωρη διαδικασία και να καταδικασθεί ο ένας εξ αυτών σε τέσ-

σερις μήνες φυλάκιση.

Πρόσφατα η Δήμαρχος Αθηναίων επισκέφθηκε την περιοχή των Αμπελοκήπων, για να εγκαινιάσει μια παιδική χαρά. Κάτοικοι μοίραζαν στον συγκεντρωμένο κόσμο ανακοινώσεις για τα προβλήματα σχολικής στέγης και τη στάση του Δήμου στο θέμα του οικοδομικού τετραγώνου 51. Πλησίασαν και τη Δήμαρχο και της ζήτησαν το ραντεβού που τους αρνιόταν επί ενάμιση χρόνο. Δεσμεύτηκε να το ορίσει μετά την επιστροφή της από τη Μόσχα. Τώρα που επέστρεψε, εκκρεμεί αυτή της η υπόσχεση. Επειδή η 5η Ιουνίου, Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, είναι κοντά και επειδή στην περιοχή κυκλοφορεί φήμη περί κουμπαριάς της με τον εν λόγω εργολάβο, ίσως είναι η ευκαιρία να αποδείξει και το φαίνεσθαι της «γυναίκας του Καίσαρα», σύμφωνα με τη γνωστή ρήση. Εν αναμονή, φυσικά, της εκδίκασης της υπόθεσης στο ΣτΕ – για να μην ξεχνιόμαστε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ζ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ**
1453-2000

Στους δύο τόμους του παρόντος έργου για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία ιστορικά χαρτογραφούνται, αναλύονται και αξιολογούνται τα σημαντικότερα νεοελληνικά αισθητικά ρεύματα με τις βασικές έννοιες, τις κύριες συνιστώσες και τα σπουδαιότερα κομβικά σημεία της προβληματικής που διαχρονικά διατύπωναν, μερίζοντες αλλά και ελάσσονος εμβέλειας, έλληνες θεωρητικοί και δημιουργοί στις πολυπληθείς εργασίες τους – βιβλία, μονογραφίες, δοκίμια, μελέτες, άρθρα. Ο αμνητός είναι πλούσιος, ποικίλος και σημαντικός για τη νεοελληνική φιλοσοφική γραμματεία και συνθέτει ένα εντυπωσιακό πανόραμα αισθητικών ιδεών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ζ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ**
1453-2000

Στους δύο τόμους του παρόντος έργου για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία ιστορικά χαρτογραφούνται, αναλύονται και αξιολογούνται τα σημαντικότερα νεοελληνικά αισθητικά ρεύματα με τις βασικές έννοιες, τις κύριες συνιστώσες και τα σπουδαιότερα κομβικά σημεία της προβληματικής που διαχρονικά διατύπωναν, μερίζοντες αλλά και ελάσσονος εμβέλειας, έλληνες θεωρητικοί και δημιουργοί στις πολυπληθείς εργασίες τους – βιβλία, μονογραφίες, δοκίμια, μελέτες, άρθρα. Ο αμνητός είναι πλούσιος, ποικίλος και σημαντικός για τη νεοελληνική φιλοσοφική γραμματεία και συνθέτει ένα εντυπωσιακό πανόραμα αισθητικών ιδεών.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210 36.27.318
www.papadimasbooks.gr e-mail: papadimas@atp.gr

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Νέες ωδίνες

Άφες αυτοίς, Πάτερ Άγιε, ου γαρ οΐδασι τι ποιήσαν.

Μαθητευόμενοι μάγοι. Κι αυτοί. Όχι με λιγότερη αλαζονεία, ξεροκεφαλιά ή οΐηση. Η αρχική ταπεινότητα και σεμνότητα ήταν απλώς ένα κουτοπόνηρο προκάλυμμα αμνηχανίας. Γιατί κι αυτοί παίζουν εν ου παικτοίς. Απαξιώνοντας πλήρως τους πεπειραμένους και άξιους υπαλλήλους του ΥΠΠΟ, τους αρχαιολόγους ή τους διοικητικούς, και νομοθετώντας, όπως και οι προηγούμενοι, ερήμην των αμέσως ενδιαφερομένων. Με συμβούλους άβουλους, δΐβουλους ή διαβουκολημένους. Θυμάμαι τον ανοίκειο τρόπο με τον οποίο απομάκρυνε ο Θ. Πάγκαλος τον Κωνσταντίνο Ζάμπα από την αναστύλωση της Ακρόπολης, έναν τεχνικό-υπόδειγμα και το δεξί χέρι του Μανόλη Κορρέ. Αλλά ούτε και ο Κορρές βρίσκεται πλέον στα έργα του Ιερού Βράχου. Ο πολύς Βενιζέλος μυκτηρίζει πια τον τρόπο με τον οποίο ο πάλαι ποτέ προκλητικά προστατευόμενός του είναι ήδη ο μουσικοσύμβουλος του Τατούλη στα όσα συμβαίνουν –ή δεν συμβαίνουν– στη Θεσσαλονίκη. Πανεπιστημιακοί οι οποίοι ποτέ δεν οργάνωσαν έκθεση σύγχρονης ή άλλης τέχνης, βρίσκονται πλέον στο τιμόνι κέντρων σύγχρονης τέχνης, χάριτι θεία. Ή μάλλον χάρη στο θείο. Οι πασοκάνθρωποι, ισχυροί όσο ποτέ στον χώρο του πολιτισμού. Αν τουλάχιστον ετηρείτο στοιχειώδης αξιοκρατία. Η διευθύντρια της Πινακοθήκης συνομολόγησε νέα τηλεοπτική συμφωνία, βάσει της οποίας θα ξεναγεί τον κ. Λάμπη Ταγματάρχη, μέλος του νυν Δ.Σ. του ΕΜΣΤ, στις βιντεοσκοπημένες εκθέσεις της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Διερωτώμαι γιατί όχι τον κ. Λάλα απευθείας. (Γέλια). Κατά τ' άλλα ασφυκτιούν για να επιβιώσουν μουσεία και μουσειάκια, ο κόπος του Γεωργουσόπουλου και ο μόχθος μιας ζωής της Παπαντωνίου. Δεν βαριέστε, οι μουσίστρες να 'ναι καλά. Στο απυρόβλητο οι φελλοί και οι γλείφτες. Εξάλλου η γλυπτική ήταν ανέκαθεν η πιο λαμπρή ελληνική τέχνη. Λεφτά μπορεί να μην υπάρχουν αλλά υπάρχει έντονη η διάθεση να ανακατέψουμε το χυλό ώστε να ταρακουνηθούν ευφρόσυνα τα ιζήματα του πυθμένα, όπως θα 'λεγε κι ο Κωνσταντίνος Καλλιγάς. Από την άλλη, οι φωστήρες της ΝΔ παίζουν με τρία-τέσσερα πρόσωπα για όλα τα πόστα. Επίσης παίζουν και οι κατά παράδοση «κυβερνητικοί» αριστεροί. Βλέπετε όλη κι όλη η αριστερά εν Ελλάδι είναι λίγο από Αλέκο και λίγο από Αλέκα. Έλα Αλέκο! Το νέο σχέδιο για τον Οργανισμό του ΥΠΠΟ τα λείει όλα. Στην τοπική αυτοδιοίκηση η αξιοποίηση της πολιτιστικής μας περιουσίας. Ηλιθωδέστερη πρωτοβουλία δεν θα μπορούσε να παρθεί. Ή μήπως δεν είναι τόσο ηλίθια; Ή μήπως είναι συνειδητά συγκεκαλυμμένη παραχώρηση στην ιδιωτική αυθαιρεσία; Μήπως το κράτος παραχωρεί στους εργολάβους, ελέω νεοφιλελευθερισμού, ό,τι θα έπρεπε να προασπίζεται το ίδιο με γνώση, κύρος και εμμονή; Μωραίνει Κύριος τους μαθητευόμενους και τους μάγους χωρίς δώρα και τους κουρείς του κ. Κασίδη. Έχουν θητεύσει στο ιστορικό κεφάλι του καν και καν. Ολημερίς συσκέπτονται οι νομικοί παράγοντες της Εθνικής Πινακοθήκης πώς θα μετατρέψουν το Μουσείο από Ν.Π.Δ.Δ. σε Ν.Π.Ι.Δ. Ιδιωτείας το ανάγνωσμα δηλαδή. Οι υπάλληλοι είναι ήδη ανάστατοι. Τα πάντα γίνονται εν κρυπτώ και παραβύτω. Έστω κι αν οι νέοι φωστήρες νομίζουν ότι πρωτοπορούν, κατ' ουσίαν επαναλαμβάνουν τα παλιότερα «οράματα» του Θάνου Μικρούτσικου. Τέτοια πρωτοπορία. Σας είπα, οι πασόκοι κυβερνούν. Έλα όμως που υπάρχει συνταγματικό κώλυμα. Το άρθρο 107, βλέπετε. Η ΕΠΜΑΣ αποτελεί συνένωση μιας Πινακοθήκης και της Συλλογής του Αλέξανδρου Σούτζου. Και το σύνταγμα δεν επιτρέπει ν' αλλοιωθεί η βούληση του διαθέτη. Κάτι τέτοιο μπορεί ν' αποφασίσει άπαξ ανώτατο δικαστήριο χωρίς δικαίωμα έφεσης. Θα το τολμήσουν; Ήδη η πολιτική του ΥΠΠΟ είναι να μετατρέψει σε Ν.Π.Δ.Δ. μουσεία όπως της Ακρόπολης και το Βυζαντινό και περαπέτω τα Ν.Π.Δ.Δ. σε Ν.Π.Ι.Δ. Μόνο που στην Πινακοθήκη θα τα βρούνε σκούρα. Αντί να υποκαρπύσουν τα σπάταλα και φαραωνικά οικονομικά των διαφόρων ιδρυμάτων, αντί να υποκαρπύσουν προγράμματα ουσίας κι όχι πυροτεχνημάτων, ορέγονται ανατροπές που προσβλέπουν την πολιτιστική διαδικασία στον πυρήνα της. Το έργο τέχνης στην αθέατη, ιερή πλευρά του. Η αμνηχανία ως προς την ιδεολογία οδηγεί στην ευκαιριακή θεοποίηση της αγοράς στην πανάκεια του ιδιώτη-σωτήρα. Τα μουσεία όμως δεν είναι η Ολυμπιακή (πολλώ μάλλον δεν είναι ο Ολυμπιακός). Αν ψάχνουν για δεξιό Κόκκαλη και εθνικόφρονα Μπόμπολα, ίνα τα φορτία άρουν, διαπράττουν ένα ακόμη πολιτικό και επικοινωνιακό λάθος. Γιατί, είπαμε: Με τέτοια καμώματα ωδινει όρος και έτεκε μυν (απλοελληνιστί: ποντικοτατούλι).

Στέφανος Προτεστάκις

ΥΓ. 1: Ας μη: επαναληφθεί το έγκλημα που έγινε με τη Συλλογή Ευρ. Κουτλίδη, η οποία απαξιώθηκε πλήρως και καταφαγώθηκαν τα μετρητά και τα ακίνητα που είχε εμπιστευτεί στο κράτος ο διαθέτης.

ΥΓ. 2: Αμείβεται η κ. Λαμπράκη ως «ξεναγός» και πόσο;

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Στο Ρέθυμνο, στο Κτήριο Πυρο-

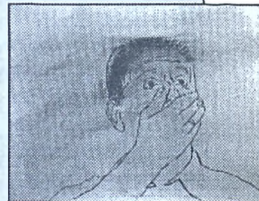
βολικού στη Φορτέτζα, ο Δήμος και το Κέντρο Σύγχρονης Εικαστικής Δημιουργίας Ρεθύμνης συνδιοργάνωσαν και παρουσιάζουν έκθεση του **Ευτύχη Παλλήκαρη**, Χανιώτη καλλιτέχνη με μακρά πορεία στην κεραμική, τη ζωγραφική και τη χαρακτηριστική (μέχρι 15/6).

• Τη Δευτέρα 9/5, στις 20.30, εγκαινιάζεται στην Ελληνοαμερικανική Ένωση (Μασσαλίας 22) η αναδρομική έκθεση του βρετανού καλλιτέχνη (γνωστότερου ίσως στη χώρα μας ως σκηνοθέτη) **Peter Greenaway «Artworks '63-'05»**, που περιλαμβάνει έργα ζωγραφικής και κολάζ (διάρκεια έως 5/9). Παράλληλα, από 10 έως 29/5 θα πραγματοποιηθεί το **Κινηματογραφικό Φεστιβάλ Peter Greenaway** (πληροφορ. για το πρόγραμμα προβολών στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.hau.gr)

• Την Τετάρτη 11/5, στις 7 μ.μ., στο Αμφιθέατρο της ΓΣΕΕ (Πατησίων 69), ο εκδότης του περιοδικού *Crítica Marxista* και μέλος της Διεθνούς Εταιρείας Γκράμσι **Άλντο Τορτορέλλα** θα δώσει διάλεξη με θέμα «**Η επικαιρότητα του Γκράμσι στη νέα χιλιετία**» (διοργάνωση: Ίδρυμα Ν. Πουλαντζά).

• Στη **Galerie 3** (Φωκυλίδου 3, στο Κολωνάκι), στις 12/5 και ώρα 8 μ.μ., γίνονται τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής της **Μαρίας Κοπανίτσα**, που παρουσιάζει πρόσφατη δουλειά της (έως 28/5).

• Δείτε επίσης: στην «Astra Galerie» (Καρυατίδων 8, Ακρόπολη) την έκθεση ζωγραφικής της **Σοφίας Καραλέκα**, που εγκαινιάζεται στις 12/5 (8 μ.μ.) και διαρκεί έως 28/5 και στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (πλατεία Κολωνακίου), την έκθεση «καρδιογραφίες και άλλα...» της σχεδιάστριας **Αλεξάνδρας Τσουκαλά**, με γλυπτά και χρηστικά αντικείμενα εμπνευσμένα από πραγματικά καρδιογραφήματα (διάρκεια: 12-25/5).

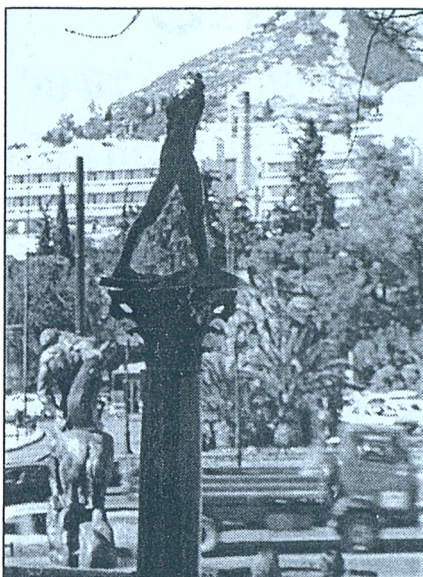

Ο θάνατος των Εμποράκων

Στο προαύλιο της Εθνικής Πινακοθήκης εμπρός στην Βασιλέως Κωνσταντίνου έχει στηθεί ο «Ανθρωπος που περπατά» του Ροντέν επάνω στη βάση-Κορινθιακό κίονα που η ιστορική συγκυρία όρισε να τον υποβαστάζει κατά την πρώτη του έκθεση. Το έργο αυτό στοίχισε ένα τεράστιο ποσό, επιβαρύνοντας ακόμη περισσότερο τα δραματικά οικονομικά της ΕΠΜΑΣ. Διερωτώμαι πάντως αν είναι εις γνώσιν του Δ.Σ. του Ιδρύματος η μικρή λεπτομέρεια της βάσης που δημοσιεύει σήμερα το *Αντί*. Δηλαδή ότι πρόκειται για replica που έγινε το 2000 από το Μουσείο Rodin και μάλιστα το δεύτερο απ' τα οχτώ αντίγραφα.

Επίσης, στην έκθεση Αρχαιοπωλών στο Ζάππειο εξετέθη μια ιστορική σύνθεση του Γιαννούλη Χαλεπά από τον αντικέρ Σταυρόπουλο, ένα τρίμορφο έργο του 1933, η μεγαλύτερη σύνθεση του κορυφαίου αυτού δημιουργού που γνωρίζω μετά την «Ονειρευόμενη» της Πινακοθήκης. Πρόκειται για μια μελέτη της Αφροδίτης, της Διώνης και της Θεραπεινίδας από το Φειδιακό σύμπλεγμα των Ελγινείων στο Βρετανικό Μουσείο. Το πρωτότυπο έργο προσφερόταν 80.000 ευρώ μόνο, αλλά ουδείς ενδιαφέρθηκε. Τι κρίμα. Βλέπετε, δεν ερωτώνται οι επιμελητές του Μουσείου ούτε μετέχουν, κ. Τατούλη μου, στην καλλιτεχνική του επιτροπή.

Απ' την άλλη, πολύ ορθά το Δ.Σ. της Πινακοθήκης απαγόρευσε στη διευθύντρια ν' αποστείλει γνωστό συλλέκτη, παλιό συνεργάτη της, για να «χτυπήσει» επ' ονόματί της στην περασμένη δημοπρασία των Bohrnaps τον Φραντσέσκο Πίτζε του εξωφύλλου του καταλόγου.

Αν μάλιστα συζητούσε το Δ.Σ. αυτά τα λεπτότατα ζητήματα –είναι πολλά τα λεπτά, βλέπετε– με το επιστημονικό προσωπικό του Ιδρύματος, θα ήταν πολύ καλύτερα τα πράγματα. Ευτυχώς που δεν ενεπλάκη η ΕΠΜΑΣ σ' αυτή την απίθανη ιστορία των ψευδεπίγραφων «Παρθένων» με τα διακοσμητικά θέματα αλλά σχετικά εξετέθη μόνο ο Αντώνης Κωτίδης. Και η προσωπική μας άποψη, διατυπωμένη ήδη από δεκαετίας, είναι πως πρόκειται για διακοσμητικό Jugendstil, έργο που δεν έχει καμιά σχέση με το ύφος ή την πινελιά ή τη θεματολογία του Παρθένου.

Είναι πάντως λυπηρό οι γνώστες να παραμερίζονται υπέρ των αδαών ή των εμπορευμένων, που θα 'λεγε και ο Άρθουρ Μίλερ.

Μ.Σ.

Πασχαλινά κάλαντα

Τα αρνιά και τα μοσχάρια
βόσκουνε ανάρια-ανάρια·
μοναχά οι ψηφοφόροι
τρώνε βλήτα με το ζόρι
και βοσκάνε υποσχέσεις
που άμα βγούνε να με χέσεις.
Όμοια πρόβατα κι αρνιά
τα δικά μας τα παιδιά,
τα καλύτερα απ' όλα
τρώνε πρώτα τους τη φόλα.
Κι έπειτα τρώνε και τ' άλλα,
που απ' τα λόγια τα μεγάλα
είχαν γίνει σαν θρεφτάρια,
των Πασσών τα μανάρια.
Βόσκουν «μιαν Ελλάδα νέα»
απ' το στόμα του Αντρέα,
κι ας τους βγήκε απ' τη μύτη
η Ελλάδα του Σημίτη.
Δάνεια επί δανείων
κι απ' τους ανιψιούς των θείων
τώρα βόσκουμε στο πιάτο
άχυρα από Γιακουμάτο.
ΟΛΕ!

Τζιμ Μπούκης

Χώρισε ο Σάκης!

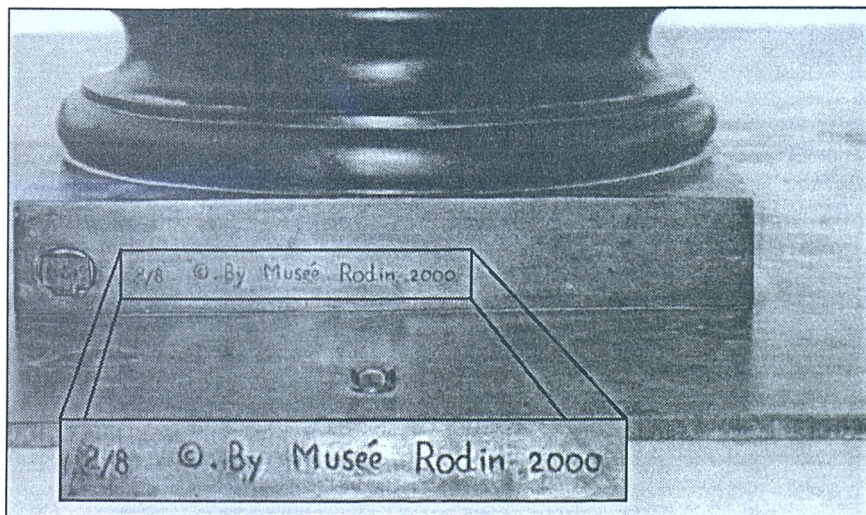
Υπάμαι που σας στεναχωρώ χρονιάρικες μέρες αλλά όπως άκουσα από τις ειδήσεις του STAR χώρισαν επαγγελματικά ο Σάκης και ο Ψηνάκης. Καταλαβαίνετε ότι πέρασα μαύρο Πάσχα. Δεν με στεναχώρησε τόσο ούτε η επίσκεψη του Ερντογάν στο Ισραήλ ούτε η επικείμενη νέα νίκη του Μπλερ στις βρετανικές εκλογές. Ούτε και το ότι η κυρία Μπους απεκάλεσε την πεθερά της Μπάμπαρα ντον Κορλεόνη. Αυτό του Σάκη με σούβλισε. Αλλά και η αυθεντία των ελληνικών καναλιών.

Τζιμ Μπούκης

Χριστός Ανέστη!

Εν ξέρω αν υπάρχει Ανάσταση, υπάρχει όμως σίγουρα Σταύρωση. Κι όλοι μας λίγο ως πολύ και έχουμε σταυρωθεί και έχουμε σταυρώσει. Κι όχι μία μόνο φορά. Υπάρχει λοιπόν Σταύρωση οπωσδήποτε. Αλλιώς πώς θα υπήρχαν τα *Κατά Ματθαίον Πάθη*, ο Παρθενώνας της δυτικής μουσικής; Και βέβαια το καταληκτήριο choral «Wir setzen uns in Tränen nieder». Ότι συνταρακτικότερο τραγούδησαν ποτέ φωνές ανθρώπων.

Μ.Σ.

Ο κινηματογράφος «καθρέφτης»

Lucile
Hadzihalilovic,
Αθώτητα
(Masumiyet).

Η Τουρκία πήρε, επιτέλους, την ομόφωνη ενταξιακή «υπόσχεση» από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει για τη γείτονα χώρα, και έβαλε μπρος ολοταχώς για τη δύσβατη προετοιμασία. Μείωσε π.χ. σε μονοψήφιο αριθμό τον πληθωρισμό της, έκοψε τα μηδενικά από το νόμισμά της, ενώ τα καινούργια της κέρματα μορφολογικά θυμίζουν το ευρώ. Σε μεγάλη περιπέτεια μπαίνει η φίλη χώρα, και όλες μας οι ευχές να της βγει σε καλό. Γιατί εδώ στην Ελλάδα είμαστε πολλοί εκείνοι που τελικά δεν έχουμε πεισθεί αν στα 24 χρόνια της συμμετοχής μας στην ΕΕ ήταν περισσότερα τα πλεονεκτήματα που προέκυψαν ή οι ζημιές. Δεν θα μπορέσουμε π.χ. να συνέλθουμε ποτέ από την εξουθενωτική μετατροπή της δραχμής σε ευρώ. Πάντως η Κωνσταντινούπολη παραμένει ολοζώντανη. Έχοντες και μη έχοντες από κοινού πλημμυρίζουν κάθε απόγευμα την Ιστικάλ Τζαντεσί και όλους τους τριγύρω της δρόμους του Μπέιογλου, ακόμα περισσότερο στο τέλος της εβδομάδος. Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός, σαν ένα άλλο είδος κισμέτ, αλλά ταυτόχρονα και οι βαθιά ριζωμένες εμμονές της παραδοσιακής Τουρκίας είναι φανερά σ' αυτές τις εικόνες της Κωνσταντινούπολης.

Αναζητήσαμε επιβεβαίωση στις ιστο-

ρίες που μας αφηγήθηκαν οι καινούργιες ταινίες του τουρκικού κινηματογράφου που είδαμε στη φετινή 24η διοργάνωση του φιλόξενου Διεθνούς Φεστιβάλ της Κωνσταντινούπολης, μέσα στο διάστημα των ολίγων ημερών που είχαμε στη διάθεσή μας, παρόλους τους (κινηματογραφικούς) «πειρασμούς» που είχε το διεθνές πρόγραμμα του Φεστιβάλ. Ένας συνολικός αριθμός 170 ταινιών, συμπεριλαμβανομένων και 16 τουρκικών, από 62 χώρες, και με την παρουσία της Τζαΐν Κάμπιον (Μαθήματα πιάνου) ως προέδρου της Διεθνούς Κριτικής Επιτροπής, του άγγλου σκηνοθέτη Νηλ Τζόρνταν, του Χάρβεϊ Καϊτέλ, του γάλλου μυθιστοριογράφου, σκηνοθέτη και σεναριογράφου Αλαΐν Ρομπ-Γκριγιέ (Πέρι στο Μαρίεμπαντ), και της μόλις για ένα 24ωρο- Σοφίας Λώρεν. Και οι 13 ταινίες του Διεθνούς Διαγωνιστικού Τμήματος, με καλλιτεχνικά ευαίσθητο κριτήριο επιλεγμένες, προσφέρονταν για διάκριση. Γι' αυτό και χειροκροτήθηκε η ex aequo απονομή της «Χρυσής Τουλίπας» στις ταινίες *Η σύζυγος του Gilles* του Frederic Fonteyne (γαλλο-βελγο-αγγλική παραγωγή) και *Café Lumière* του Ταϊβανέζου Χου Χσιάο-Χσιεν (ιαπωνική παραγωγή). Το βραβείο της FIPRESCI επίσης απονεμήθηκε σε μία πολυεθνική συμπαραγωγή, την *Αθώτητα* (Masumiyet) της

Lucile Hadzihalilovic, μια αλά Λιούις Κάρολ κρυπτο-παιδοφιλική ταινία.

Είναι κρίμα που τα ελληνικά γραφεία διανομής δεν παρουσιάζουν περισσότερες τουρκικές ταινίες της τρέχουσας παραγωγής αλλά περιορίζονται σ' αυτές που έτυχαν κάποιας διεθνούς διάκρισης ή και αν πρόκειται για συμπαραγωγή, όπως εφέτος οι 3 ελληνοτουρκικές (*Σκοτεινή πλευρά του φεγγαριού*, *Δανεισμένη νύφη* και *Η πτώση του αγγέλου*). Πρόκειται για έναν κινηματογράφο θερμοκρασιακά οικείο και συγγενή μας, ακόμα και όταν υιοθετεί δυτικότερα θέματα και σκηνοθετικούς τρόπους. Η αισθητή διαφορά βρίσκεται στο ότι, ενώ εμείς στην Ελλάδα διατρέξαμε σημαντική διαδρομή αφομοίωσης δυτικών πολιτιστικών προτύπων σε βάρος παραδοσιακών μας αρχτύπων, το τουρκικό εθνικό «πρόσωπο» διατηρεί –περισσότερο έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα– εθιμικά και κοινωνικά όλα εκείνα τα δικά του χαρακτηριστικά πανάρχαιων βιωματικών προελεύσεων, με βαθιές ρίζες. Ένα συλλογικό πρόσωπο πιο αθώο, πιο άμεσο, με αυτοματικό ήθος, έστω και πιο συντηρητικό. Πρόκειται δηλαδή για ένα πολύτιμο εθνογραφικό κράμα, το οποίο διαφαίνεται ότι θα διακινδυνεύει μοιραία και σε άγνωστο βαθμό πολιτιστικά από την ευρωπαϊκής προέλευσης αλλοτρίωση παρά τα όποιοι είδους αντισταθμίσματα. Αυτή τη δυαδική –Ανατολή, Δύση– μορφή την περιέχει ο σύγχρονος τουρκικός κινηματογράφος σε ενδιαφέροντα δείγματα. Στις επιτυχημένες του περιπτώσεις αποδίδεται ως ένας αυθεντικός λαϊκός κινηματογράφος, κοινωνικά ευαίσθητος, παρά τον διαφαινόμενο δισταγμό για πιο τολμηρά ανοίγματα. Αλλά και από την άλλη, η δυτική παρουσία διαθέτει στέρεα «προγεφυρώματα» επιρροών στο τούρκικο σινεμά, θεμάτων και χειρισμού τους. Αναμφίβολα, η αστική τάξη των μεγαλουπόλεων είναι το κυρίαρχο «τοπίο» του τούρκικου σινεμά. Πρόκειται για μια συναρπαστική διελευστική. Στις 13 τουρκικές ταινίες που προλάβαμε να δούμε (11 μυθοπλασίας και 2 ντοκιμαντέρ) είχαμε τέτοια ενδιαφέροντα παραδείγματα. Τέτοια π.χ. ήταν τα δύο ντοκιμαντέρ: *Το έργο* (Oyun) της Pelin Esmer και *Ο 5ος όροφος* (5. Kat) της Yasemin Alkaya. Στο

Semih Karlanoglu, *Η πτώση του αγγέλου*.

Ιστορίες της Κωνσταντινούπολης (Anlat Istanbul).

πρώτο, εννιά αγρότισσες, στα ορεινά της Μερσίνας, εξομολογούνται στον διευθυντή του τοπικού σχολείου τη μονότονη και εξαντλητική τους ζωή στα χωράφια και το σπίτι. Αυτός μετατρέπει τα αφηγήματα σε θεατρικό έργο που το παίζουν, αλλά Λυσιστράτη, οι ίδιες γυναίκες μπρος και στους άντρες τους. Αποτέλεσμα πηγαίο, διεγερτικό, παρά το επιφανειακό χιούμορ του. Δοκιμασία για τα πανάρχαια, ανδροκρατικά δικαιώματα. Αντίθετα, στο δεύτερο, η σκηνοθέτις του διευθύνει ένα κοσμικό και επιτυχημένο εστιατόριο στην Κωνσταντινούπολη. Σκηνές από τη λειτουργία του και την προσωπική της ζωή συνδυάζονται με νεύρο, χιούμορ και προσωπικό σκηνοθετικό βλέμμα. Εδώ η Ανατολή απουσιάζει. Ο χώρος και οι ρυθμοί του θα μπορούσαν να είναι στη Ρώμη, το Βερολίνο, τη Λυών ή το Λονδίνο.

Στις ταινίες μυθολογίας αυτό που αποκαλέσαμε λαϊκό σινεμά με καλλιτεχνικές αρετές το εντοπίσαμε στον *Ερωτοχτυπημένος* (*Gönül Yarası*) του Yavuz Turgul. Ταινία πλούσια σε αισθήματα και ήθος, όμως παρά το εντυπωσιακό της ξεκίνημα δεν αποφεύγει τελικά τη μελοδραματική φόρτιση. Το ίδιο συμβαίνει και με τη *Δανεισμένη νύφη* (*Eğreti gelin*) του Atif Yılmaz. Έθιμα και πρακτικές που ίσχυαν μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του περασμένου αιώνα. Θέλοντας οι αμάθητοι, νεαροί βλαστοί των εύπορων οικογενειών να «ασκηθούν» στα συζυγικά καθήκοντα, προκειμένου να έρθουν σε γάμου κοινωνία, «δανείζονταν/νοίκιαζαν» νύφη, για να τους διδάξει συμπεριφορές και πρακτικές της κρεβατοκάμαρας. Η ταινία υπερβαίνει το λαογραφικό της χαρακτήρα για να καταλήξει σε τραγωδία. Και στις δυο ταινίες εντυπωσιάζει η ομορφιά των πρωταγωνιστριών. Η καλύτερη εκδοχή αυτού του είδους κινηματογράφου είναι οι *Κωνσταντινουπο-*

λίτικες ιστορίες (*Anlat Istanbul*). Πέντε διαφορετικές ιστορίες (μεταγραφές διάσημων παραμυθιών) σκηνοθετημένες από 5 σκηνοθέτες (Ümit Ünal, Kudret Sabancı, Selim Demirdelen, Yücel Yolcu και Ömür Atay) που διαδραματίζονται στη σύγχρονη Πόλη. Παραμύθι και ρεαλισμός, παρελθόν και παρόν, δράμα και φάρσα, όλα σε μια επιδέξια συρραφή αλλά όχι και με ομοιόμορφο καλλιτεχνικό τρόπο. Η ταινία κέρδισε το εθνικό βραβείο καλύτερης τουρκικής ταινίας της χρονιάς. Από μια άποψη δίκαιη η κρίση. Περισσότερη φινέτσα, ροή και σεναριακή επάρκεια διέθετε *Η ώρα της καρδιάς* (*Kalbin Zamanı*) του Ali Özgentürk. Γυρισμένη στο μυθικό ξενοδοχείο της Πόλης «Pera Palace» (ενδιαίτημα μεταξύ άλλων διασημοτήτων και της Αγκάθα Κρίστι), διατρέχει 5 δεκαετίες του περασμένου αιώνα. Έρωτας, διαφεύσεις, φιλία, αστυνομικό μυστήριο, αξιόπιστες ερμηνείες. Ένα τετράλεπτο animation, στην αρχή και το τέλος της ταινίας ενός «ειδυλλίου» μεταξύ Χίτσκοκ και Αγκάθας Κρίστι επισφραγίζει αυτή την αναδρομή σ' ένα ενδιαφέρον ιστορικό παρελθόν της σύγχρονης Τουρκίας: Έθνικ και κοσμοπολιτισμός. Άλλη εκδοχή ταινίας με ιστορικά στοιχεία αποτελεί το *Στο δρόμο* (*Yolda*) του Erden Kıral που αποτελεί αναπαράσταση κάποιων επεισοδίων της πολυτάραχης ζωής του μεγάλου τούρκου σκηνοθέτη Γιλμάζ Γκιουνέι. Άνευρη και επίπεδη αφήγηση και ο πρωταγωνιστής μόνο Γκιουνέι δεν θύμιζε. Αντίθετα, πιο ενδιαφέρουσα, χάρη στις πολιτικές παραδηλώσεις και τα σημανόμενά της, θεωρήσαμε την ταινία *Κορώνα-γραμμάτα* (*Yazi tura*), πρώτη ταινία μυθολογίας του Uğur Yücel. Ιστορία του 1999. Συγκρούσεις με Κούρδους στην Ανατολία και οι φονικοί σεισμοί στον Μαρμαρά. Πολλών ειδών αναπηρίες. Κινηματογράφος που πλησιάζει και ασχο-

λείται με τους άσημους και καταφρονεμένους. Εντούτοις, παρά το γενικό κλίμα φαρσοειδών υπερβολών το *Pardon* του Mert Baykal επιχειρούσε έναν κριτικό σαρκασμό των εξουσιαστικών δομών. Η σάτιρα παραμένει καταφύγιο, αρκεί να είναι και δημιουργική. Υπερβολή και το *Κίνηση και ισορροπία* (*Balans ve manevra*) του Teoman. Θα ήθελε, ο δημιουργός της, να είναι μια ροκ όπερα. Το κατάλαβε όταν ήταν αργά. Πάντως κινηματογράφος δεν ήταν. Κινηματογράφος ήταν, και μάλιστα σπουδαίος, η ταινία του Semih Karlanoglu *Η πτώση του αγγέλου* (*Meleğin Düşüşü*). Αιμομίκτης πατέρας της χωρίς μάνα κόρης του, καμαριέρας σε ξενοδοχείο της Πόλης. Χαμοζωή, σκυμμένο κεφάλι, κλειστός ορίζοντας. Μόνο η οργή και η καρτερικότητα αποταμιεύονται. Περιμένουν την κάθαρση. Δράμα αυθεντικό με πυκνή σκηνοθεσία και καλά καθοδηγημένες ερμηνείες. Μάλλον η καλύτερη φετινή τουρκική ταινία. Το βραβείο της FIPRESCI πολύ σωστά δόθηκε σ' αυτήν.

Δύο, τέλος, ταινίες ασχολήθηκαν με αυτό που θα ονομάζαμε εξευρωπαϊσμένη κινηματογραφική εικόνα των σύγχρονων αστικών τρόπων: *Παιχνίδια του ονείρου* (*Hayal Kurma Oyunları*) του Yavuz Turgul. Εξαιρετικής αισθητικής εικονοποίηση, εύκολη υπέρβαση των καθημερινών δυσκολιών. Φυγές που γοητεύουν αυτό το είδος των θεατών. Αίσθηση Ρομερικών απόηχων. Το ίδιο, Ερίκ Ρομέρ, θυμίζει και η ταινία του Ulaş İnaş *Παράγωγο* (*Türev*). Τρίγωνο – ένας άνδρας, δύο γυναίκες και παιχνίδι εναλλαγών. Διανόηση των ερωτικών αδιεξόδων. Φλύαροι διάλογοι, επιδεργμικά ψυχογραφήματα. Fake κοσμήματα. Κοινό γνώρισμα η μακρόχρονη παραμονή και των δύο σκηνοθετών στη Γαλλία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο *Βασιλιάς Ιωάννης* αποτελεί για το θέατρό μας τη «μαύρη τρύπα» του σαιξπηρικού δραματολογίου. Ίσως γιατί η πλήρης κατανόησή του προϋποθέτει τη συμπιλώσή μας όχι μόνο με τον κλασικό, αλλά και με τον σύγχρονό μας Σαίξπηρ. Αυτό όμως το ασυμφιλίωτο δημιουργήμα του, το αντιφατικό, το αταξινόμητο και άτακτο, υπήρξε παλιότερα στο εξωτερικό ένα από τα πιο δημοφιλή έργα του, ιδιαίτερα όταν το είδωλό του είχε κάτι να πει για τον κόσμο που όρδωναν γύρω τους οι μοναρχικές δυναστείες ή, αργότερα, οι κομματικές γραφειοκρατίες. Αν δεν κάνω λάθος, ο *Βασιλιάς Ιωάννης* υπήρξε μάλιστα το πρώτο έργο του Σαίξπηρ που πέρασε από τη σκηνή στην ιστορία του σελιλόιντ, ξεκινώντας αν μη τι άλλο τη μεγάλη κινηματογραφική καριέρα του Βάρδου.

Η ύλη της ιστορίας

Μόλις στο προηγούμενο σημείωμά μας γράφαμε για μια άλλη νεανική παράσταση, την «Ορέστεια» του Εθνικού, και σημειώναμε την ξεχωριστή αρετή της: την ειλικρίνεια. Ευτυχώς για το θέατρό μας η παράσταση του Εθνικού δεν ήταν από αυτή την άποψη η μόνη: η ίδια απόφαση, της ειλικρινούς, «χειροποίητης» προσέγγισης, υπήρξε και ο θεμέλιος λίθος της παράστασης του Εξώστη. Πουθενά δεν φάνηκε καλύτερα αυτό απ' ό,τι στον τρόπο με τον οποίο «άνοιγε» η εν λόγω παράσταση, στον τρόπο με τον οποίο υποδέχονταν οι ηθοποιοί το κοινό τους. Κάποιοι γνώστης του κινηματογράφου μού είχε επιστήσει παλιότερα την προσοχή στους τίτλους αρχής των σπουδαίων ταινιών. Το ίδιο ισχύει και με την παράσταση του Νίκου Χατζόπουλου. Η μετάβαση στον κόσμο του Σαίξπηρ έγινε φυσικά, με τον τρόπο που κάποιος θα ξεκινούσε όχι μόνο ένα παιχνίδι, αλλά και μια σοβαρή συζήτηση. Τούτο το κλίμα υπήρξε ο κεντρικός άξονας καθ' όλη την παράσταση του έργου.

Και τι έργο αλήθεια! Ακόμα και να περιγράψει κανείς την ιστορία του, που τρέχει ιλιγγιωδώς και σε στενούς δρόμους, που παρασύρει στο διάβα της ανθρώπους και έργα, θα χρειαζόταν πολλές σελίδες. Στα χέρια κάποιου άλλου η ιστορία ενός ανθρώπου που στέφεται τρεις φορές βασιλιάς στο διάστημα μιας και μόνης βασιλείας θα έδινε το

υλικό για ένα ξεχωριστό μελόδραμα. Στα χέρια του Σαίξπηρ ο συρφετός γεγονότων ανάγεται σε ποιητική πράξη, πάει να πει σε μια άρρηκτη δέση ύφους και ιστορίας, γλώσσας και νοήματος. Η ιστορία αλλάζει στη σκηνή όπως και έξω από αυτήν: ακατανόητα. Και γράφεται εκ των υστέρων, με τον τρόπο των νικητών και του Μακιαβέλι: χωρίς μνήμη, μόνο με λήθη. Τα πρόσωπα δεν είναι ούτε καλά, ούτε κακά, παρά μόνο αληθινά, φτιαγμένα από τη ρευστή και ατελή ύλη της ιστορίας. Έστω και αν δρουν μόνο μέσα από τα λόγια τους, δεν στέκονται ούτε για μια στιγμή σε μια συγκεκριμένη «πόζα». Τα πρόσωπα του *Βασιλιά Ιωάννη* ζουν τη μουσική ζωή που αναβλύζει από τα πορτρέτα των αρχόντων της ιστορίας.

Η παράσταση στήθηκε με τον καλύτερο τρόπο που παριστάνεται η μουσική ζωή. Σαν ένα αλληγορικό παραμύθι. Στα επιτεύγματα βέβαια του Χατζόπουλου ανήκει και η μετάφραση του δράματος (σε κάποια σημεία οι παρεμβάσεις και το «ψαλίδι» αγγίζουν τα όρια της διασκευής), που αποδίδει όλη την ένταση της νοητικής καταγίγδας που έχει ξεσπάσει στο σαιξπηρικό μυαλό. Βέβαια η ουσία δεν είναι μόνο στο τι, αλλά και στο πώς: Η παράσταση του Χατζόπουλου υπήρξε ένα σκηνικό δοκίμιο πάνω στην ειρωνεία, στην ειρωνεία που αλλάζει με ελαφρύ χέρι τα πράγματα. Γύρω από ένα τραπέζι και με τους ηθοποιούς πάντα παρόντες, το

ύφος μοιάζει να αντλεί τη δύναμή του από το μπρεχτικό θέατρο. Στο βάθος όμως ακολουθεί την αληθινή ουσία του λαϊκού θεάτρου, του οποίου η αμεσότητα συχνά παρερμηνεύθηκε σαν ρηχότητα.

Υπήρξε μια μεγάλη στιγμή στην καριέρα του Φάνη Μουρατίδη. Αναρωτιέται κανείς τι θα λέγαμε αν βλέπαμε μια τέτοια ερμηνεία στην κεντρική σκηνή και με τα φώτα πάνω της του Εθνικού Θεάτρου. Πώς να την περιγράψει κανείς; Η πολυπλοκότητα του προσώπου του Ιωάννη, όπως αποδόθηκε από το νέο ηθοποιό, αποτελεί το υλικό πάνω στο οποίο κανένα επίθετο δεν στέκει για πολύ. Η ερμηνεία του εξέπεμπε το μεγαλείο των σκοτεινών αιγιμάτων της σαιξπηρικής ιδιοφυΐας.

Όχι πως υστέρησαν οι υπόλοιποι. Ο Κοσμάς Φουντούκης (με τη βαριά ευθύνη του ρόλου του νόθου Φώκονμπριτζ) και ο Γιώργος Συμεωνίδης, η Μαρία Καλλιμάνη, η Ελένη Κοκκίδου και η Δέσποινα Κούρη σε διάφορους ρόλους, ενσάρκωσαν μαζί το ιστορικό δράμα και το δράμα της ιστορίας, στηριγμένοι στο πιο αλάνθαστο ειρωνικό υλικό: τη μεταμόρφωση του ηθοποιού επί σκηνής. Η προσφορά τους, ιδιαίτερα σε ένα τέτοιο έργο, αξίζει να λάβει ξεχωριστή θέση στη μνήμη του θεάτρου μας.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

«ΑΡΙΩΝ»... και στην Αρχιτεκτονική!

«Ευπαλίνος» (από το Σύλλογο Αρχιτεκτόνων Διπλωματούχων
Ανωτάτων Σχολών-Πανελλήνια Ένωση Αρχιτεκτόνων ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ)

«... μ' αυτόν τον διεθνή διαγωνισμό, που θα αποτελέσει σίγουρα ένα
κάκιστο προηγούμενο για τη σχετική μελλοντική "πρακτική", στην
αρχιτεκτονική... ποίηση της (ελληνο)ρωμοισούνης... που είναι για να τήνε
κλαιοις.»
Άρης Κωνσταντινίδης¹

Μετά το γκραν σουξέ των βραβείων ΑΡΙΩΝ, να και κάτι αντίστοιχο για την Αρχιτεκτονική που σκάει μύτη. Προτείνουμε στον ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ να χρησιμοποιήσει την αίθουσα του Μεγάρου Μουσικής (αν και ολίγον αλμυρούτσικη, έχει καθιερωθεί πλέον και για αρχιτεκτονικά events) για την απονομή των αρχιτεκτονικών βραβείων «Άρης Κωνσταντινίδης», «Δημήτρης Πικιώνης», «Παναγιώτης Μιχαήλ» και «Ευπαλίνος»², και τον Αλιάγα παρουσιάστη για να μην υστερούν σε τίποτα από αίγλη, life-style και... ακροαματικότητα... για την αναγνώριση του σύγχρονου υλοποιημένου αρχιτεκτονικού έργου σ' ένα ευρύ κοινωνικό περιβάλλον, όπως μας λέει ο στόχος των βραβείων.

ΠΙΑΝΟΥΜΕ ΤΟΝ ΕΥΠΑΛΙΝΟ

Περί τον Ευπαλίνο –αναπαυμένο από τον έκτο π.Χ. αιώνα (όπως περίπου και ο Αρίων)– μπορεί κανείς να... ξυλεύεται όσο θέλει – ποιος θα τον υπερασπισθεί όταν ξεπουλιέται η Ακρόπολη για διαφημίσεις, αντί ολίγων χιλιάδων ευρώ; Όμως εύλογα διερωτάται κανείς αν και κατά πόσο σ' αυτό το βράβείο, για κατασκευαστή, θα λαμβάνεται υπ' όψιν η αρχιτεκτονική του έργου. Θα μπορούσε δηλαδή να αφορά και μια ανεπιτυχή αρχιτεκτονική πρόταση άριστα κατασκευασμένη; Αλλά κι έτσι να 'ναι, και οι δύο περιπτώσεις δεν βραβεύουν στην ουσία τη λογική της λεγόμενης μελετοκατασκευής με την οποία ο αρχιτεκτονικός κόσμος είναι σε αντίθεση; Όπως και στα ΑΡΙΩΝ, οι εταιρείες πρέπει να ακουστούν κι έτσι βραβεύονται και τα σκυλάδικα και τα έντεχνα και τα λαϊκά, στιδήποτε, ανάκατα και σε πολύ;

ΧΤΥΠΑΜΕ ΤΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

«Κι οπότε κλείνεται κανείς (...ο αθώος) στο καβούκι του, για να προσπίσει, από τον κατακλυσμό, τη δουλειά του, την τιμή

του και ό,τι άλλο έχει αγαπήσει και τα όσα θέλει να πιστεύει».³

Έτσι μας λέγει αυτός ο Παπαδιαμάντης της Αρχιτεκτονικής, ο Άρης Κωνσταντινίδης, που τα έργα του καταστρέφονται και γκρεμίζονται όχι εξαιτίας του πανδαμάτορα χρόνου, αλλά από την αγοραία αρπακτικότητα, την αυθάδεια, τον επαρχιωτισμό, το νεοπλουτισμό, που διέπουν την επικρατούσα αντίληψη για την αρχιτεκτονική στις μέρες μας εν Ελλάδι (όπου αρχιτεκτονική μόδα και life-style πάνε χέρι χέρι).

Οι επιζώντες παλιοί συνεργάτες του και οι μαθητές του, άμεσοι ή έμμεσοι, δεν θα επιτρέψουμε αμαχητί αυτό το βίαιο και χυδαίο «βγάλσιμο από το καβούκι του», την εκποίηση του ονόματός του δηλαδή, για το star system της ελληνικής αρχιτεκτονικής.

Αν ο ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ σεβόταν πράγματι τη μνήμη του και ενδιαφερόταν γι' αυτήν, θα είχε οργανώσει εκδηλώσεις και εκθέσεις για το έργο του στην κατεύθυνση της διάσωσης του. Γιατί πώς είναι δυνατόν να διαλεχτεί μέσα από τα αρχιτεκτονικά έργα που υλοποιήθηκαν τα τελευταία πέντε χρόνια στη χώρα μας, ανεξαρτήτως λειτουργίας, μεγέθους κ.λπ., μέσα από αυτόν τον πολύ, να βγει το ένα και μοναδικό για το βράβείο «Άρης Κωνσταντινίδης» (και τρεις έπαινοι);

«Κι ας προσπαθήσουμε να χτίζουμε το ίδιο λιτά και αληθινά –“με λογισμό και μ' όνειρο”– σαν τον ανώνυμο αρχιτέκτονα.»⁴

Η ετερόκλητη κριτική επιτροπή, με συμμετοχή δημοσιογράφων και εκπροσώπων των εργολάβων, είναι δυνατόν να επιλέξει αυτό το ένα που θα πρέπει να συνάδει με το πνεύμα του Άρη Κωνσταντινίδη για την αρχιτεκτονική;

Και εν τέλει:

«Εκεί που στην αρχιτεκτονική θα όφειλε να κατοικεί η ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ έρχεται να εγκατασταθεί συχνά η ΠΑΡΑΦΡΟΣΥΝΗ: το “μετα-μοντέρνο” καρναβάλι, οι με βρόμικα κουρέλια μεταμφιέσεις».⁵

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Άρη Κωνσταντινίδη, *Η άθλια επικαιρότητα*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1991.
2. ...Θεσμοθετεί βραβεία αρχιτεκτονικής, που έχουν στόχο την προβολή του σύγχρονου υλοποιημένου αρχιτεκτονικού έργου (κτηρία, πολεοδομικές διαμορφώσεις, εκδόσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις, κατασκευές) στην Ελλάδα και την αναγνώρισή του σ' ένα ευρύ κοινωνικό περιβάλλον. Όλα τα βραβεία είναι τιμητικά (αναμνηστική πλακέτα και δίπλωμα). Συγκεκριμένα αποφασίστηκε η απονομή των παρακάτω βραβείων:

1. Βραβεία σύγχρονου έργου (Άρη Κωνσταντινίδη)

Σε έργα αρχιτεκτονικής που χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα (χωρική, μορφολογική, εκφραστική) σε σχέση με το περιβάλλον. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 3 έπαινοι.

2. Βραβεία αρχιτεκτονικής δημόσιου ανοικτού χώρου-τοπίου (Δημήτρης Πικιώνης)

Σε έργα αρχιτεκτονικής τοπίου, ανάπλασης και διαμόρφωσης δημόσιου χώρου. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 3 έπαινοι.

3. Βραβείο Παναγιώτη Μιχαήλ

Σε κείμενο, έκδοση (βιβλίο), πολιτιστική εκδήλωση (έκθεση) και τηλεοπτική εκπομπή ή κινηματογραφική παραγωγή ή σχολικό πρόγραμμα, που προάγουν την αρχιτεκτονική. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 2 έπαινοι.

4. Βραβείο Ευπαλίνος

Σε κατασκευαστική εταιρεία ή κατασκευαστή για την υλοποίηση ενός έργου υψηλής ποιότητας και για τη συνεργασία με τον/τους αρχιτέκτονα/ες μελετητή/ές. Στην κατηγορία αυτή απονέμονται 1 βραβείο και 3 έπαινοι.

Η συνιστώμενη Κριτική Επιτροπή είναι 7μελής και αποτελείται από:

- Έναν εκπρόσωπο της CAE
- Έναν εκπρόσωπο των Εργοληπτικών Οργανώσεων
- Έναν εκπρόσωπο του ημερήσιου Τύπου (ΕΣΗΕΑ)
- Έναν εκπρόσωπο του Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΕΜΠ
- Έναν εκπρόσωπο του Δ.Σ. του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

– Δύο εκπροσώπους της αρχιτεκτονικής κοινότητας που υποδεικνύονται από το Δ.Σ. του ΣΑΔΑΣ-ΠΕΑ

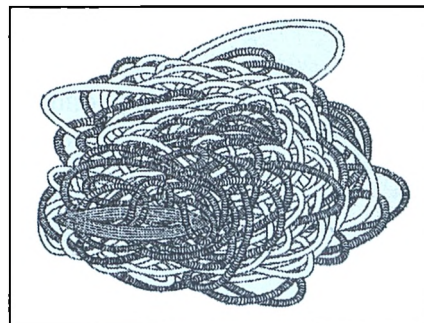
Όλες οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα έχουν χρονικό ορίζοντα την τελευταία πενταετία.

3. Άρη Κωνσταντινίδη, *Η Αρχιτεκτονική της Αρχιτεκτονικής, Ημερολογιακά σημειώματα*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1992.
4. Άρη Κωνσταντινίδη, *Για την Αρχιτεκτονική*, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1987.
5. Ό.π., σημ. 3.

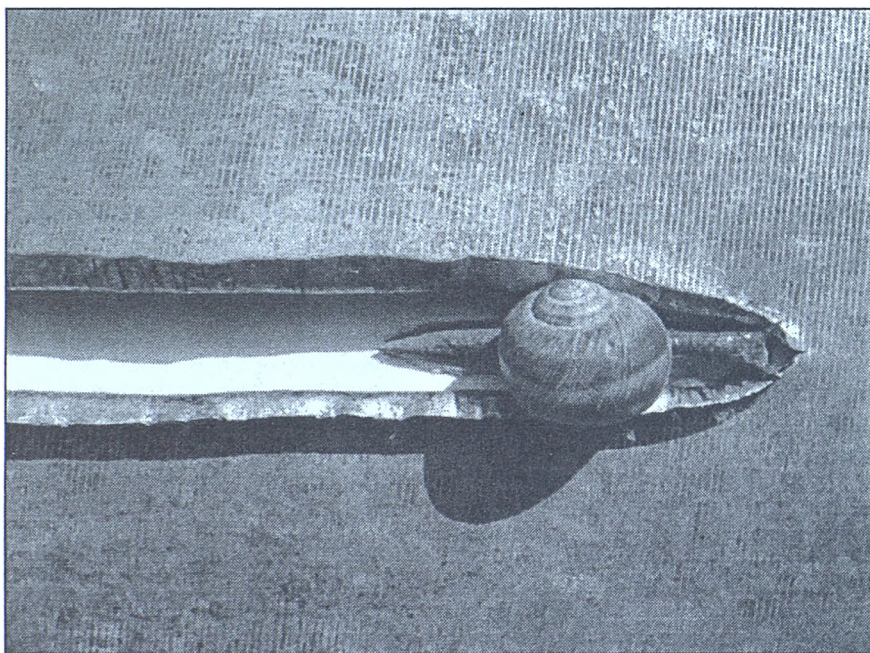
ΑΡΙΩΝ Ο ΕΥΠΑΛΙΝΟΣ

Σ' αυτόν τον μίζερο τόπο έχω βαρεθεί τους επαναστάτες
του γλυκού νερού που παίρνουν γραμμή από τον ΔΟΛ.
Αποκλειστικά. Πάνω που έλεγα να σταματήσω τις
προκλήσεις, προκαλούμαι και πάλι. Πλάκα δεν έχει;

Χωρίς τίτλο

Από την έκθεση της Κατερίνας Διακομή
στο «Μήλο».

Έργο του Μπάμπη Κανδηλιώτη, από την έκθεση στην Art Forum της Θεσσαλονίκης.

ΤΑ ΣΑΜΑΡΙΑ ΚΙ Ο ΣΑΜΑΡΑΣ

Ο κυριακάτικος ψάλτης του *Βήματος*,
άπως θα 'λεγε κι ο Παπαδιαμάντης,
πρέπει να αποφασίσει: Είναι κριτικός
ή ερωτευμένος; Ή: είναι με την παρά-
δοση ή την πρωτοπορία; Κι επίσης
οφείλει να διαχειρίζεται κομπότρες
τις εμμονές του, God damn it! Απ' την
άλλη, έχει απολύτως δίκιο, όταν γρά-
φει πως η κ. Λαμπράκη είναι αναντι-
κατάστατη και όσοι βυσοδομούν ενα-
ντίον της, φωτιά να τους κάψει και να
την ανάψει ο κ. Λαμπράκης, το αφεντι-
κό της οικογενείας του! Είναι πάντως
αστείο, γιατί η κ. Λαμπράκη κατηγό-

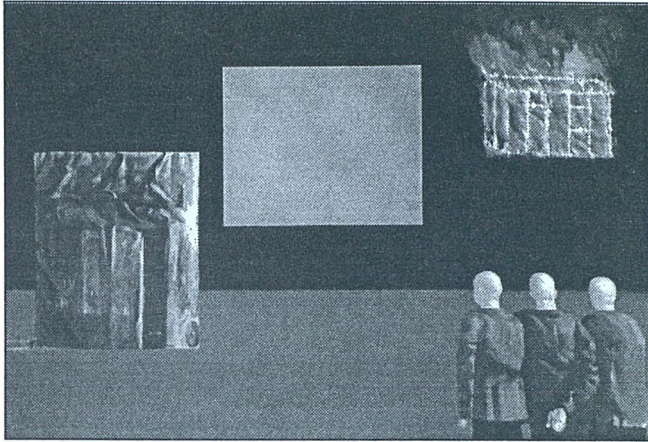
ρησε συμπαθή δημοσιογράφο αντίπα-
λου εντύπου ότι γράφει τα κείμενά του
καθ' υπαγόρευσίν μας. Πράγμα που
ουδέποτε συνέβη. Αντίθετα ο κ. Αυγ.
Ζενάκος γράφει τα κείμενα που εξυ-
μνούν τη μοναδικότητα της κ. Πλάκα
απολύτως οικεία βουλήσει. Πλάκα δεν
έχει; Ελπίζω σύντομα εκτός από τα τσι-
τάτα του Alan Kargow να θυμηθεί τι
έγραφε για τον Στ. Δασκαλάκη και τη
Μ. Φιλοπούλου πρόσφατα αλλά και το
κείμενο με το οποίο προλόγιζε πέρσι
έκθεση ζωγραφικής στη γκαλερί
Αδάμ. Εκτός αν θέλει να του τα υπεν-
θυμίσουμε εμείς. Όταν πάλι αναφέρε-

ται στην ταπεινότητά μας, να γράφει,
παρακαλούμε, καθαρά το όνομά μας.
Από λόγους αβροφροσύνης και σεβα-
σμού προς τα χρόνια που έχουμε στο
χώρο. Τελεία και παύλα με τον ερω-
τευμένο Σαίξπηρ.

Όσο για την **Γεωργία Σιαγρή**, όσο κι
αν φέρνει της Γεωργίας Σάνδη, ας πε-
ριφρουρήσει το ιδιαίτερο στίγμα που
δημιούργησε στο χώρο και όσα θετικά
αυτό συνδιαμόρφωσε, αποφεύγοντας
την υπερέκθεση και την υπερκινητικό-
τητα. Η δουλειά που κάνει απαιτεί με-
γάλες περιόδους σιωπής και αυτοσυ-
γκέντρωσης. Ούτε πάλι θα βρει το «θε-
ωρητικό» δίκιο της μέσα από έντυπα
μεγάλης κυκλοφορίας. *Vanitas vanita-
tum cuncta vanitas*. Ας ακούσει και τον
παλιό, κι ας χτυπάει άλλοτε το σαμάρι
κι άλλοτε τον γάιδαρο. Αμάν πια με
τους «δήθεν» και τους άκαπνους ξερό-
λες του χώρου. Κι αμάν με την τηλεο-
πτική ή τη δημοσιογραφική κτηνωδία
μας.

Όσο για την επανεφεύρεση του σώ-
ματος στη σύγχρονη τέχνη, τι να πω;
Κοίτα ποιοι μιλάνε! Όσοι συγκινήθη-
καν, με το αζημίωτο, απ' το Outlook
και τ' απόνερά του. Μου θυμίζουν Πα-
σοκατζίδες που βρίζουνε τους δεξιούς
για τα χάλια της οικονομίας μας. Γνώ-
ρισμα όλων αυτών των «πάγκαλων» εί-
ναι το απύθμενο θράσος και η δραχμο-
φόνος πολυπραγμοσύνη. Α, και ότι ευ-
λογούν τα υπό ψευδώνυμο έργα της συ-
ζύγου τους. Αρχιτεκτοαυτοκτονικά!

Τι είδα αυτή την άνοιξη; Από Διός άρ-
ξασθαι! Ο Σαμαράς στην Εθνική Πινα-
κοθήκη κακοστημένος, άνισος αλλά
άκρως αποκαλυπτικός. Δεν είναι βέ-

Έργο του Σπύρου Βερύκιου, από την έκθεση στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών.

Θεόφιλος Κατσιπάνος, *Have a look*, λάδι σε καμβά (2005).

βαία ο εμβληματικός δημιουργός της εποχής αλλά ένας καλλιτέχνης που ορίζει μοναδικά τη μετάβαση και σταθμίζει τα όρια. Με το σώμα ως υπόθεση εργασίας, όπως γράφαμε στο *Arti* πριν από είκοσι χρόνια, μετέφερε στην αυτοκρατορία της αγοράς τις χειρωνακτικές εμμονές και τη «γυναικεία» μανιφακτούρα της ακριτικής του πατρίδας. Εκεί που έμμεσος αρχηγός της κοινωνίας ήταν πάντα μια δουλευταρού γυναικεία. Σ' όλο του το έργο λοιπόν υφύεται η μάνα του που υποκαθιστά το αρσενικό οργανώνοντας άμεσα όλη την οικογένεια. Η πρωτοπορία του Σαμαρά έγκειται στις ψυχολογικές σχέσεις, όχι στη φόρμα. Και η έκθεση της Πινακοθήκης αντιμετώπισε τη λήμνη της Καστοριάς σαν να ήταν ο παγωμένος Ατλαντικός! Κι όμως, στις μονογραφικές προσεγγίσεις το μέτρο είναι το παν και η διαφοροποίηση των μεγεθών κάνει τη διαφορά.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΟΤΗΤΕΣ

Είδαμε δύο ενδιαφέροντες νέους καλλιτέχνες στην Art Forum της Θεσσαλονίκης. Απ' τη μια ο Γιώργος Βαβυλουσάκης με τη γόνιμη ανασύνθεση ζωγραφικών και ηλεκτρονικών μορφών και την ποιητική των πολυμέσων που ερευνά, κι απ' την άλλη ο Μπάμπης Κανδηλιώτης με τον περιέργα υποβλητικό σκηνικό χώρο που δημιουργεί, καθώς αντιστεκόμενα σαλιγκάρια σαρώνουν τεμαχίζοντας υπομονετικά τον κόσμο. Τα ευρηματικά έργα του οφείλουν

να επιμείνονται περισσότερο στην πλαστική τεκμηρίωση και ν' αποφύγουν την υπέρπουσα διακόσμηση. Στον ίδιο χώρο ο Βαγγέλης Πλοιαρίδης διατυπώνει τις ζωγραφικές εμμονές του με αξιοπρόσεκτη αφηγηματική δύναμη. Πρόκειται για τελέα που διεκδικούν ένα παγκόσμιο λεξιλόγιο και αναφέρονται με χιούμορ σε μιαν υπερβατική καθημερινότητα που μπορεί να ισχύει κι εδώ και έξω από εδώ. Ο Σπύρος Βερύκιος εντυπωσίασε στην «Αίθουσα Τέχνης Αθηνών» με τα ζωγραφικά του μεγεθώμικς, την υψηλή τεχνική του και τη μορφοπλαστική του ικανότητα. Μια δουλειά που αξίζει να τη σεβαστούν οι νεοσοοί υπερόπτες κριτικοί. Όπως και την εξαιρετική δουλειά της Κατερίνας Διακομή στο «Μήλο», ο στοχασμός, το ήπιο δράμα και η αισθητική επάρκεια της οποίας άφησαν ασυγκίνητες τις γραφίδες μας – και εγώ βέβαια κατανοώ τον λόγο. Πώς όμως να πείσω ότι ο χώρος δεν μου ανήκει; Λάθος σαμάρι πάλι υποφέρει.

Κατά τ' άλλο γεγονός της Αθήνας είναι ο Νίκος Μπάικας στον Πορταλάκη. Μία ευσύννοπη αναφορά της εντυπωσιακής πορείας ενός δημιουργού μοναχικού, κάποτε-κάποτε απροσπέλαστου, συχνά άδικου –με τον εαυτό του κυρίως–, αλλά και πολυεπίπεδα σημαντικού. Η εξέλιξη του Μπάικα είναι εσωτερική και συγκροτείται σ' εκείνο το επίπεδο όπου το ενστικτώδες συμπληρώνει το νοησιαρχικό. Τα σπάνιας υποβολής έργα του αφομοιώνουν

εύρυθμα τον Τοροτ και προτείνουν τον αινιγματικό εαυτό τους σ' όσους εικονολάτρες μπορούν να εγκύψουν με νηφαλιότητα στο θαλερό φρέαρ της εικονομαχίας. Αντίθετα αρχίζουν και μ' εκνευρίζουν όσοι τοιμπολογάνε απ' τον Μπάικα έτσι αβασάνιστα, με πρώτον τον Μιχάλη Μανουσάκη, αλλά και αρκετούς άλλους και άλλες. Φαίνεται πως το φαινόμενο Μπάικα γίνεται οχληρή μόδα. Αφήστε που φέτος θα πάνε στη Μπιενάλε κάποιες παραλλαγές του. Κάτι είναι κι αυτό.

Επίσης στην Terracotta της Θεσσαλονίκης είδα τον Γιάννη Παπαγιάννη, έναν μελαγχολικό φαντασιόκοπο της εικόνας, που επιμένει να συνδέει τη μικρή εντόπια ιστορία μας με την ευρύτερη ευρωπαϊκή και να αξιοποιεί τόσο τον William Blake όσο και την εικονοποιία της γενιάς του ή τον Hockney. Η προσπάθειά του να εισαγάγει τον ποιητικό λόγο ενός Ezra Pound στη ζωγραφική του συγκινητική.

Ο Θεόφιλος Κατσιπάνος (γκαλερί 7) πρέπει να προσέξει τις τόσο έκδηλες και αναφομοιώτες επιρροές του. Δεν χρειάζεται την πατρωνία κανενός για να βρει το δρόμο του. Να φοβάται, τέλος, τα μπράβo, όταν μάλιστα προέρχονται από ανθρώπους αμαθείς και απληροφόρητους. Ο Ernst Bloch το είπε καλά: «Δεν είναι όλοι παρόντες μέσα στον παρόντα χρόνο» (*Merkwelt*). Αυτά και... έπεται συνέχεια.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ιστορία της τέχνης και της τρομοκρατίας

του Κώστα Θ. Καλόπουλου

Η έκθεση για τη RAF στο Βερολίνο δεν ήταν ένα Hommage στην οργάνωση, αλλά ένα σύνθετο εικαστικό γεγονός.

Βερολίνο, Αουγκούστ-στράσε. Μία κάθετος της Οράνιενμπουργκερ-στράσε, στο κέντρο του Βερολίνου (Berlin Mitte). Εκεί που στα χρόνια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης χτυπούσε η καρδιά της γερμανικής πρωτεύουσας, στα ίχνη του Φραντς Μπίμπερκοπφ, στις περιπλανήσεις του Φραντς Έσελ και τις καταγραφές του Βάλτερ Μπένγιαμιν και του Ζεμπάστιαν Χάφνερ, κι αργότερα, την εποχή του Ψυχρού Πολέμου, όταν η ανταλλαγή των πρακτόρων γινόταν στην Glienickebrücke, εκεί που το «κράτος των εργατών και των αγροτών» ύψωνε επιδεικτικά τον Πύργο της Τηλεόρασης στην καρδιά της Αλεξάντερπλάτς, σαν ετεροχρονισμένη απάντηση στην κίνηση του Άξελ Σπρίνγκερ να αναγεμίσει το κτήριο των εκδόσεών του δίπλα ακριβώς στο Τείχος του Βερολίνου.

Η Αουγκούστ-στράσε είναι ένας μάλλον μικρός (για τις κλίμακες της μητρόπολης) δρόμος, με τετραόροφα κτήρια, ανακαινισμένα τα περισσότερα, με μικρές παιδικές χαρές, σαν αλάνες, και καφενεία προς τη μεριά της οδού Τουχόλσκυ. Στον αριθμό 69, σε ένα από τα κτήρια της αριστερής πλευράς του δρόμου, κυματίζουν μια σειρά από κόκκινες σημαίες με άσπρα αρχικά, KW, σαν σε παλιό κατειλημμένο σπίτι του Βερολίνου του '80.

Η είσοδος οδηγεί σε μια εσωτερική αυλή. Το μέρος του συμπλέγματος που «ακουμπά» προς τον δρόμο θυμίζει περισσότερο γραφεία μικρών επιχειρήσεων ή πανεπιστημιακά ινστιτούτα. Στην αυλή, πάνω σε μια ξύλινη ράμπα, κυριαρχεί το έργο του Φραντς Άκερ-

μαν «Ελικόπτερο Νο 21 (όχημα διαφυγής κι απελευθέρωσης)»: ένα άσπρο Volkswagen, μοντέλο του '70, με ουριαίο έλικα και προπέλα ελικοπτερού που προβάλλει από τον ουρανό του αυτοκινήτου, περισσότερο σαν καρικατούρα της Σιπροέν του Φαντομά (ή μήπως ο Μπάαντερ δεν ήταν ένας εξεγερμένος «Φαντομάς, που ικανοποιείτο αντάρσκα με τις εικόνες που παρήγαγε με τη δράση του, μία “μηχανή παραγωγής εικόνων” και ένας “άνθρωπος εικόνα”», όπως εύστοχα παρατηρούσε ο Claudius Seidl στην *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, λίγους μήνες πριν;) παρά ως πραγματικότητα.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΟΣΗ ΘΛΙΨΗ Σ' ΑΥΤΟΥΣ ΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ

Ντον Ντελίζο, «Μπάαντερ-Μάινχοφ»

Ο χώρος που στεγάζει την έκθεση και ο χρόνος που αφιερώνεται είναι ταυτόχρονα πολύς και λίγος: λίγος, όταν αναλογίζεται κανείς τη θέση που καταλαμβάνουν στη σύγχρονη τέχνη τα έργα των καλλιτεχνών (είτε στη συμπύκνωση του ιστορικο-πολιτικού γεγονότος είτε στην ανάλυση των εικόνων) που αντιπαρατίθενται με την ιστορία και τη μηντιακή διάσταση του φαινομένου· και πολύς, όταν συνειδητοποιεί κανείς, εκ των υστέρων, τις «τομές» που επέφερε η δράση των μελών της οργάνωσης (κυρίως στην πρώτη και δεύτερη «γενιά» της) στη γραμμική ιστορική εξέλιξη της μεταπολεμικής (και διαιρεμένης) Γερμανίας, αλλά και στα καθημαγμένα σώματα των πρωταγωνιστών (των δραστών, αλλά και των θυμάτων), που βρέθηκαν στον «κόκκινο κύκλο» και εγκλωβίστηκαν στο αδιέξοδο της περιόδου 1968-1977 που οδήγησε στο *Σφαγείο Γερμανία*, όπως είναι χαρακτηριστικά ο τίτλος του έργου της Katharina Sieverdink

(*Schlachtfeld Deutschland*, 1978).

Αλλάζοντας θέσεις, ρόλους και οπτικές γωνίες, ο επισκέπτης της έκθεσης μετατρέπεται και μεταβάλλεται διαδοχικά σε παρατηρητή (των δρώντων μέσα από τις αναπαραστάσεις τους), θεατή (των γεγονότων, όπως προβάλλουν από τα δελτία ειδήσεων και τις εκπομπές της εποχής), παθητικό δέκτη (στον βομβαρδισμό των εικόνων και των ντοκουμέντων), αλλά και ερασιτέχνη κριτικό, απαλλαγμένο από κλισέ και ορολογίες, καθώς κινείται στους χώρους και ανάμεσα στα έργα που προτείνουν τη δική τους ερμηνεία στα γεγονότα που μεσολάβησαν, αλλά και στην πρόσληψη και τη διαμεσολάβηση των ΜΜΕ, που διαφοροποιείται σταδιακά όσο το Μέσο τελειοποιείται τεχνολογικά και στην τεχνική της λογοκρισίας. Ένα πολυκερματισμένο υλικό, διάσπαρτο στον ιστορικό και πολιτικό χάρτη μιας χώρας που αναζήτησε μέσα από τα ερείπια του Πολέμου τη νέα ταυτότητά της (διχασμένη και τραυματική), στριμώχνεται και ταυτόχρονα εκτίθεται σε έναν χώρο που, υπό προϋποθέσεις, θυμίζει «κοινόβιο» ή αίθουσα σπουδαστηρίου της Αρχιτεκτονικής. Από το «όπλο της κριτικής» στην «κριτική των όπλων» κι από τη στράτευση στην απάθεια οι αποστάσεις που διανύονται στις λευκές αίθουσες της έκθεσης είναι άλλοτε τεράστιες κι άλλοτε σχεδόν μηδαμινές. Στιγμιαίες στάσεις και φευγαλέες ματιές, αλλά και διαρκείς μετακινήσεις και επίμονα βλέμματα, καθώς οι εικόνες «σπινάρουν» τη μνήμη και ανακατεύουν το «παρό των αναμνήσεων» (για όσους έζησαν τα γεγονότα ή έστω ένα μέρος από αυτά).

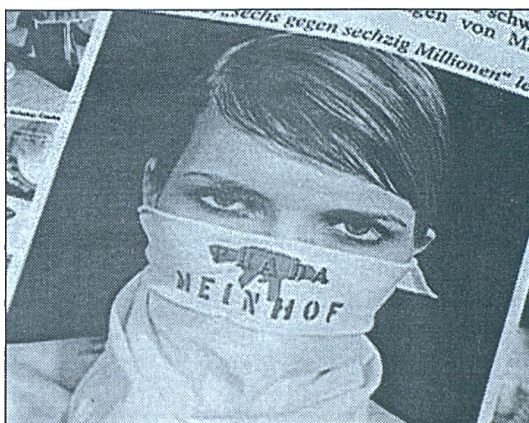
Από τον καταγγελτισμό του Staeck (*Holger, der Kampf geht weiter*, 1975), με τις γνωστές συνθηματολογικές αφίσες-

κολάζ που παραπέμπουν άμεσα στον Χάρτφιλντ, στον μινιμαλιστικό εξπρεσιονισμό του πρόωρα χαμένου «νεο-αργίου» Kirpenberger (*Ohne Titel*, 1986) που παρεμβαίνει με μολύβι, ξυλομπογιά και μαύρη σινική σε μία τυπωμένη σελίδα βιβλίου που αναφέρεται στη RAF, σκιστόσφέροντας ένα αυτόματο και τραβώντας γραμμές που τέμνουν τις αράδες και σχηματίζουν αδρά το περίγραμμα ενός φερέτρου(;) , οι προσεγγίσεις των καλλιτεχνών που δίνουν τη δική τους ερμηνεία –είτε στο μέρος του προβλήματος είτε στο μέρος της λύσης του– αποδεικνύονται συχνά ανυπέρβλητες για τον επισκέπτη, αν περιοριστεί σε μία και μόνη επίσκεψη. Οι φλου φωτογραφίες του Gerhard Richter (μία τεχνική που δοκιμάστηκε στον κύκλο 18 Οκτωβρίου, 1977, που εκτέθηκε πριν από χρόνια στο MOMA της Νέας Υόρκης και ενέπνευσε τον Ντελίο στο διήγημά του «Μπάαντερ-Μάινχοφ») αποτυπώνουν ουσιαστικά την αμηχανία του βλέματος και της από-στασης: είναι φλου γιατί βρίσκεται κανείς πολύ κοντά στο αντικείμενο, ή είναι φλου ακριβώς γιατί το ίδιο το αντικείμενο δεν εντοπίζεται στη σωστή εστίαση.

Οι μεγάλες συνθέσεις όπως το *Parlament I, Café Deutschland X*, του Jörg Immendorf, η *Meinhof* του Johannes Kahrs (εικαστική παρέμβαση σε μια φωτογραφία της Μάινχοφ από τις φυλακές της Κολωνίας), οι νέον επιγραφές με τίτλο *Die neue Straßenverkehrsordnung* (το εγχειρίδιο της RAF που πρωτοκυκλοφόρησε με τον ψευδο-τίτλο του νέου γερμανικού ΚΟΚ) ή *Baader Meinhof*, του Claude Lénèque, σαν επιγραφή από νυχτερινό μπαρ, το γνωστό έργο του Joseph Beuys με τις επιγραφές που στηρίζονται σε δύο ξυλοπόδαρα, ή το τεράστιο φωτογραφικό κολάζ του Klaus Mettig (*And such a press of people*) έρχονται σε αντίθεση και αντιπαράθεση με τις μικρές (σε σχήμα) αναπαραστάσεις, όπως τα πορτρέτα από φωτογραφίες των εφημερίδων μελών της «δεύτερης γενιάς», του Thomas Ruff (*Zeitungsphotos*), ή την «αινιγματική» *Mona Meinhof* του Scott King, ως ένα «ανατρεπτικό σχόλιο στον

σύγχρονο πολιτισμό» (χρόνια μετά τον Γούρχολ και τον Λίχτενσταϊν, που θα μπορούσαν κάλλιστα να την είχαν «εικονοποιήσει»). Παράλληλα, συμβαδίζουν με το γεγονός ότι το εικαστικό μέρος (φαινομενικά στατικό, αλλά συμπτυκνυμένο) αδυνατεί να παρακολουθήσει τις (εκ πρώτης όψεως δυναμικές, αλλά καταναλώσιμες εν τέλει) εικόνες από τη γερμανική τηλεόραση, την εποχή που η Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ και ο Ρούντι Ντούτσκε έβρισκαν βήμα στις εκπομπές της γερμανικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης.

Το μηντιακό και εικαστικό επίπεδο της έκθεσης, με τις ανατρεπτικές αλλά και αφομοιωτικές τάσεις του, προϋποθέτει πρωτίστως διαφορετικές προσλή-

ψεις σε διαφορετικούς χρόνους παραμονής, που θα δικαιώσουν το εγχείρημα των επιμελητών, Klaus Biesenbach, Ellen Bernstein και Felix Ensslin (γιου της Γκούντρουν Ένσλιν), στην εργώδη προσπάθειά τους να συγκεντρώσουν ένα (φαινομενικά) ετερόκλητο υλικό, διατηρώντας παράλληλα την αυτονομία του και αναδεικνύοντας την πολυπρισματικότητα των προσεγγίσεων. Η σύντομη παραμονή και η περιπλάνηση στην ιστορία και την πολιτική δεν αποτρέπει τη δημιουργία μιας αμηχανίας (ίσως και θλίψης) απέναντι στα «γεγονότα που έγιναν εικόνες που έγιναν τέχνη», καθώς είναι προφανής η μάχη της τέχνης «ανάμεσα στην αλήθεια και την ομορφιά», αλλά και ανάμεσα στην «ιδιωτική και τη δημόσια εμπειρία», δηλαδή ανάμεσα στο βίωμα και την ιστορία. Κάθε επίκληση ή μεμονωμένη αναφορά σε συγκεκριμένο έργο δια-

σπά τη σύμφυτη ενότητα: της ιστορίας και του έργου τέχνης. Αν συμβαίνει, γίνεται για λόγους «οικονομίας της μνήμης», που αφαιρεί τεχνηέντως κάποια μέρη και ανασυνθέτει δημιουργικά, αλλά κάποτε και άνισα υποκειμενικά, το όλον.

Η έκθεση από μόνη της είναι ένα γεγονός, μηντιακό και καλλιτεχνικό, που διεμβολίζει –σαν happening με ημερομηνία λήξης– τα γεγονότα που τη συγκρότησαν. Οι ογκώδεις κατάλογοι, που περιλαμβάνουν σχεδόν όλα τα σχετικά δημοσιεύματα και παρουσιάζουν τα έργα, με εκτενή σχόλια για την πολιτισμική διάσταση ενός ιδιόμορφου φαινομένου με καθαρά «γερμανικά» χαρακτηριστικά, συμπληρώνουν την εργώδη προσπάθεια των επιμελητών, που προκάλεσε αρκετές αντιδράσεις και εύλογη αμηχανία στον τύπο, την πολιτική ηγεσία και την κοινή γνώμη της Γερμανίας, με αποτέλεσμα να περιοσπεί σημαντικά η αρχική κρατική επιδότηση και να στηριχθεί η οικονομική αυτοτέλεια της έκθεσης σε online προσφορές και δημοπρασίες των έργων από την «ιδιωτική πρωτοβουλία».

Η έννοια *Vorstellung* που συνοδεύει τη λέξη «τρόμος» και τιτλοφορεί την έκθεση (αντικαθιστώντας τον αρχικό τίτλο «Μύθος RAF»), διατηρεί την πολυσημία της ως εικόνα, ως παράσταση, ως παρουσίαση και κυρίως ως εντύπωση που αποκομίζει κανείς βγαίνοντας από το κτήριο της Auguststr. 69. Εκεί όπου στεγάστηκε (προσωρινά, εκθεσιακά, στεγανά) η αέναη διαπάλη της πολιτικής με την τέχνη, της ιστορίας με την αισθητική και, κυρίως, του μύθου με την πραγματικότητα. Κι εκεί που, τριάντα και πλέον χρόνια μετά, ο «Άγγελος της Ιστορίας» (Βάλτερ Μπένγιαμιν) δεν βλέπει παρά εικόνες που αναπαριστούν τον μικρότερο κοινό παρονομαστή της συλλογικής μνήμης», όπως σημειώνει εύστοχα ο Κλάους Μπίζενμπαχ.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Klaus Biesenbach, *Zur Vorstellung des Terrors. Die RAF*, τόμος 1 και τόμος 2, Steidl/KW, Göttingen 2005.

Για τον Ερρίκο τον μέγα, κωμικό ηθοποιό του γαλλικού θεάτρου τον 17ο αιώνα

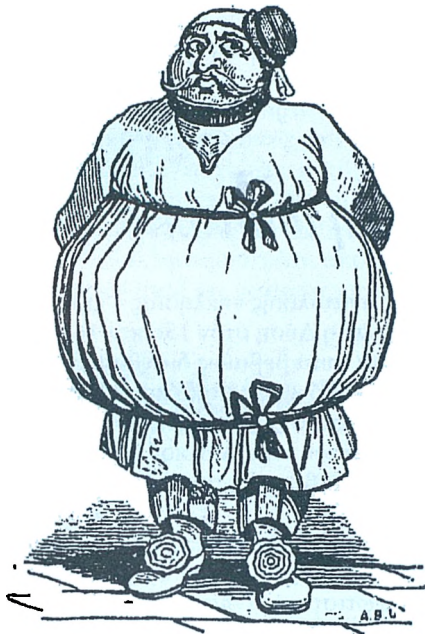
«Ο κωμικός ηθοποιός Ερρίκος ο μέγας, που έπαιζε στην κωμωδία ως Belleville, και στη φάρσα ως Turlupin, σύμφωνα με την επωνυμία μιας αιρετικής σέκτας του 14ου αιώνα» – αυτή η σημείωση παρατίθεται στη μετάφραση του κειμένου «Nicolas Boileau (Despréaux) – Η Ποιητική Τέχνη» (στο περιοδικό *Ποίηση*, 1, άνοιξη 1993, 99), για να διαφωτίσει τον αναγνώστη για τη σημασία της λέξης «Τουρλουπίνος» («Όσο μέσα στην αυλή μέιναν οι Τουρλουπίνος, Αξεστοί γελωτοποιοί, ταλαίπωροι παλιάτσοι», στίχοι 130-131, σελίδα 92). Διαφωτιστική ή όχι, βρήκα τη σημείωση αυτή αξιοπρόσεκτη. Τη βρήκα αξιοπρόσεκτη επειδή ο ηθοποιός κάνει τη διάκριση μεταξύ κωμωδίας και φάρσας αλλάζοντας αντίστοιχα το όνομά του. Ξεκινώντας από αυτό, ζήτησα να μάθω κάτι παραπάνω γι' αυτόν τον ηθοποιό με το τόσο εύηχο όνομα, Ερρίκος ο μέγας, και άνοιξα ένα πα-

λαιό βιβλίο *Le théâtre français au XVIe et au XVIIe siècle, ou Choix des comédies les plus curieuses antérieures à Molière [Texte imprimé] / avec une introd., des notes et une notice sur chaque auteur par M. Edouard Fournier; ill. de portraits en pied coloriés par MM. Maurice Sand et H. Allouard, 2e éd. Paris: Laplace, Sanchez, [1874] XI-582 p.: pl. en coul.; gr. in-8* (πάνω κάτω: *Το γαλλικό θέατρο τον 16ο και τον 17ο αιώνα ή Επιλογή των πιο αξιοπερίεργων προγενέστερων του Μολιέρου κωμωδιών / με εισαγωγή, σημειώσεις και ένα σημείωμα για κάθε συγγραφέα υπό του κυρίου Εδουάρδου Φουρνιέ, εικονογραφημένο με ολόσωμα πορτραίτα υπό των κυρίων κυρίων Μορίς Σανδ και Ε. (ερρίκου) Αλουάρ, 2η έκδοση, (εκδόσεις) Λαπλάς, Σαντσέζ, Παρίσι, [1874] XI-582*).

Σ' αυτό το βιβλίο (σελίδα 284) διάβασα για τούτον τον Ερρίκο τον μέγα πως λεγόταν Ανρί Λεγκράν (Henry Le-

grand), αλλά χρησιμοποιούσε, είτε γιατί έτσι ήθελε είτε επειδή είχε ίσως και κάποιο κτηματάκι στην περιοχή, και το όνομα ντε Μπελβίλ (de Belleville). Παρεμπιπτόντως ως σημείωσά πως είναι κρέμα που οι έλληνες νεοελληνιστές δεν αποδώσανε ακόμα και αυτοί στα ελληνικά το όνομα του γάλλου συναδέλφου τους Αιμίλιου Λεγκράν (Émile Legrand 1841-1903), Αιμίλιος ο μέγας, όπως αποδεδειγμένα πια το απαιτεί η σωστή μετάφραση (Λεγκράν=Le grand=ο μέγας). (Ούτε και οι κουτόφραγκοι σκέφτηκαν να καταχωρίσουν σωστά στην εθνική βιβλιοθήκη τους τα βιβλία του λαογράφου Γεωργίου Α. Λεγκράν και τα έχουν πάντα με το μίζερο Megas, Georgios A.)

Δεν ξέρω αν χρειάζεται να συμπληρώσω, καταλήγοντας, πως ο ηθοποιός Ερρίκος ο μέγας, επειδή έπαιζε αυτό το πρόσωπο έπαιρνε το όνομα Τουρλουπίνος (Turlupin), όνομα θεατρικού χα-

(Gros-Guillaume.)

ρακτήρα, όταν έπαιζε φάρσα (πάντα σε τρίο με τον Γκρο-Γκιγιόμ και τον Γκοτιέ-Γκαργκίγ), και χρησιμοποιούσε το όνομα, καλλιτεχνικό ψευδώνυμο θα λέγαμε, Μπελβίλ (ίσως Καλλιπολίτης;) όταν έπαιζε τραγωδία (αυτό αναφέρει ένα Λεξικό της γλώσσας του θεάτρου). Άλλωστε παραμένει ασαφές τι μπορεί να τον νοιάζει τον έλληνα αναγνώστη αυτής της μετάφρασης ο Ερρίκος ο μέγας ή Ανρί Λεγκράν ή ντε Μπελβίλ ή Τουρλουπίνος. Το κείμενο εξηγεί τι

(Turlupin.)

πάει να πει τουρλουπίνος: «Ωστόσο μέσα στην [βασιλική] αυλή μέιναν οι Τουρλουπίνοι, Άξεστοι γελωτοποιοί, ταλαίπωροι παλιάτσοι». Για τον γάλλο αναγνώστη του κειμένου ίσως έχει κάποιο ενδιαφέρον να ξέρει κάτι για την ιστορία αυτής της λέξης, αλλά για τον έλληνα αναγνώστη η γνώση αυτή δεν εμβαθύνει την κατανόηση. Αν η μετάφραση του επιτρέπει να καταλάβει πως κατά την άποψη του συγγραφέα η κατάχρηση εξυπνάδων από τους καρναγκιόζηδες της πένας είναι άσχετη με την ποιητική τέχνη, αυτό φτάνει. Τηρουμένων των αναλογιών, η διαπίστωση ισχύει ίσως και για την κατάχρηση σημειώσεων που μεγαλοπιάνονται.

Σύντομη τουρλουπινική βιβλιογραφία: Ο συντάκτης του παρόντος σημειώματος ομολογεί πως, μη έχοντας ούτε ακούσει ονόματα ηθοποιών προγενέστερων του Χριστόφορου Νέξερ ή του Μπάστερ Κήτον, ουδεμία αρμοδιότητα έχει να αναφέρεται σε έναν θεατρίνο του γαλλικού 17ου αιώνα. Ακριβώς λόγω αυτής της αναρμοδιότητας και για να προσπαθήσει να καταλάβει τι λέει η σημείωση που έδωσε την αφορμή γι' αυτό το σημείωμα, συμβουλευτήκε με ευχαρίστηση και όφελος για τον ίδιο τα λεξικά Φυρετιέρ (Furetière), Λιτρέ (Littre), Πετί Ρομπέρ (Petit Robert), και την εγκυκλοπαίδεια Ουνιβερσάλις (Universalis), όλα έργα με λήμματα τουρλουπινικού ενδιαφέροντος. Για τους έλληνες τουρλουπινιστές ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η ανάγνωση του ποιήματος *Επικήδειος του Τουρλουπίνου* (*Oraison funèbre de Turlupin*), γραμμένου από τον επώνυμο ποιητή της γνωστής σε κάθε Αθηναίο οδού Βερανζέρου. Καμία τουρλουπινική βιβλιογραφία, όσο σύντομη και αν είναι, δεν μπορεί να παραλείψει τον *Βίο του Μολιέρου* (με αποτίμηση των έργων του), όπου ο Βολταίρος, επιχειρώντας να πει πώς ενδεχομένως έγινε το πέρασμα από το οικογενειακό Ποκελέν στο θεατρικό Μολιέρους, αναφέρει προηγούμενα τα οποία ίσως ακολούθησε ο Μολιέρους, και μνημονεύει την περίπτωση ενός ηθοποιού ο οποίος, ενώ «το οικογενειακό του όνομα ήταν Λεγκράν, λεγόταν Μπελβίλ όταν έπαιζε

τραγωδία και Τουρλουπίνος όταν έπαιζε φάρσα». Μάλιστα δεν γράφει «το οικογενειακό όνομα ήταν Λεγκράν», γράφει «το οικογενειακό όνομα ήταν Λε Γκραν» και, με εξαίρεση την απίθανη περίπτωση να καταλάβαινε το όνομα αυτό με τη σημασία «ο ψηλός», θα πρέπει να θεωρήσουμε πως μάλλον τη σημασία «ο μέγας» είχε στο μυαλό του και ο Βολταίρος. Άλλωστε από κάτι τέτοια προέρχεται και η γαλλική έκφραση *se la fot a Bولتير* – αν κάποιος υπάρχει λάκκος στη φάβα, ε, πάντα ο Βολταίρος φταίει.

ΝΙΚΟΣ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗΣ

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

«Έμενε ποίημα»

Μια περιδιάβαση στο ποιητικό «Δάσος» της Ελένης Βακαλό

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Έμενε ποίημα

ΜΙΑ ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΣΗ
ΣΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ «ΔΑΣΟΣ»
ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΒΑΚΑΛΟ

Η Άντεια Φραντζή γράφει για την ποίηση της Ελένης Βακαλό ένα εμπειριστατωμένο δοκίμιο. Στην έκδοση περιλαμβάνεται εργογραφία και κριτικογραφία, καθώς και ένα ανθολόγιο από τις πρώτες δυσεύρετες ποιητικές συλλογές της Βακαλό.

Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2005

Ριζοσπαστικός για την εποχή του ο **Choderlos de Laclos** (1741-1803), ο συγγραφέας των *Επικίνδυνων Σχέσεων*, τάχθηκε υπέρ της ισότητας των δύο φύλων και μιας παιδείας που θα αναδείκνυε τη «γυναίκα της φύσης». Ωστόσο οι απόψεις του στο ειδικό αυτό θέμα δεν απομακρύνονται εντελώς από τις αντίστοιχες θέσεις του Ρουσώ και παρατηρούμε πως η μορφωτική επανάσταση που προτείνει στις γυναίκες για την καταξίωσή τους στην κοινωνία καταλήγει εντέλει στην υπόδειξη μιας επαναφοράς των παραδοσιακών γνωρισμάτων: της σιωπηλής και συνεσταλμένης γυναικείας μορφής: *Γυναικών Παιδεία* (μετάφραση: **Σοφία Κορνάρου-Αλεξάνδρα Δημητριάδη**, επιμέλεια: **Κατερίνα Κορομπίλη**, εκδ. Ροές, 2004).

Σημαντική εκδοτική προσφορά και ανάδειξη του κλάδου των κινηματογραφικών σπουδών, η μελέτη του **David Bordwell** και της **Kristin Thomson** *Εισαγωγή στην τέχνη του κινηματογράφου* (μετάφραση, εισαγωγή, γλωσσάρι: **Κατερίνα Κοκκινίδη**, εκδ. MIET, 2004) έρχεται να καλύψει ένα κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Η έκδοση στοχεύει τόσο στη μεθοδολογική προσέγγιση του αντικειμένου μέσα από την ανάδειξη των σχετικών θεωρητικών προσεγγίσεων όσο και στην παροχή τεχνικών πληροφοριών, άρρηκτα συνδεδεμένων με την

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Διαφωτισμός και ελληνική ιδιοτυπία

Άννα Ταμπάκη,
Περί νεοελληνικού Διαφωτισμού.
Ρεύματα ιδεών και διάλογοι επικοινωνίας με τη
δυτική σκέψη,
εκδ. ERGO, Αθήνα 2004.

Η στροφή, μετά τον πόλεμο, της νεοελληνικής ιστοριογραφίας προς τη μελέτη των πηγών του νεοελληνικού διαφωτισμού, ήταν αποτέλεσμα αφενός της υποχώρησης της παραδοσιακής εθνικής σχολής, η οποία έδινε τον τόνο στη μελέτη της εθνικής ιδιαιτερότητας, και αφετέρου της επίδρασης στα ελληνικά γράμματα του γαλλικού «επιστημονισμού», ο οποίος είχε ως σταθερά τη συγκριτική μελέτη των κοινωνικών και πνευματικών φαινομένων. Έτσι η λαογραφική έκρηξη του 19ου και του 20ού αιώνα έδωσε σταδιακά τη θέση της στη λεγόμενη ιστορία των ιδεών και στην κοινωνική ιστορία.

Η μετατόπιση αυτή ήταν φυσικό να επαναφέρει το ενδιαφέρον για τον ξεχασμένο κάπως νεοελληνικό διαφωτισμό του 18ου αιώνα. Η επαναφορά αυτή έχει ασφαλώς την ουσιαστική εκκίνησή της στο έργο του Κ.Θ. Δημαρά, ο οποίος συγκρότησε ένα ευρύ ερευνητικό πεδίο που εδραζόταν κυρίως στο συστηματικό πνεύμα της γαλλικής παράδοσης. Έκτοτε οι μελέτες για τον νεοελληνικό διαφωτισμό έχουν πληθύνει, αν και δεν ξεφεύγουν πάντα από μια κωδικοποίηση του φαινομένου, που σπανίως έχει τις αξιώσεις ενός στέρεου φιλοσοφικού δοκιμίου – σαν μια ανάκληση ενδιαφέρουσας της σχέσης του ευρωπαϊκού με τον ελληνικό διαφωτισμό.

Το σημαντικότερο όμως ζήτημα που θέτει το πνευματικό κίνημα του νεοελληνικού διαφωτισμού είναι ασφαλώς η ιδιοτυπία του. Προερχόμενοι οι βασικοί του εκπρόσωποι από το παραδοσιακό κοινωνικό περιβάλλον του ελληνορθόδοξου κόσμου της μεταβυζαντινής εποχής, ενέταξαν την περίφημη δυτική νεωτερικότητα στις ανάγκες αυτού του κόσμου. Ουσιαστικά επρόκειτο για μια δική μας ουμανιστική στροφή και για έναν απογαλακτισμό από τον κυρίαρχο νεο-αριστοτε-

λισμό της ανατολικής εκκλησίας – ζητήματα που γνώρισε η Δύση στον 15ο και 16ο αιώνα. Και όλα αυτά βεβαίως διανθισμένα από τον φιλοσοφικό εμπειρισμό και κάποτε τον γαλλικό πολιτικό ριζοσπαστισμό. Όμως το κύριο αίτημα του νεοελληνικού διαφωτισμού παρέμενε, στις βασικές του εκδηλώσεις, ένα αίτημα παιδείας.

Η περιπλοκή του ζητήματος γίνεται εντονότερη όταν εισάγουμε στο σχήμα και την αντι-διαφωτιστική κίνηση του 18ου αιώνα, που προερχόταν αρχικά από τους πατριαρχικούς κύκλους, αλλά συστηματικότερα από το μοναχικό πνευματικό κίνημα της Φιλοκαλίας στα τέλη του 18ου αιώνα. Αν αυτό είναι το γενικό πλαίσιο, τότε οι μελέτες περί νεοελληνικού διαφωτισμού που μοιάζουν να ξεφεύγουν από μια συνηθισμένη αποδεκτίωση περιπτώσεων, μπορούν να δώσουν ένα ουσιαστικό περιεχόμενο στη λεγόμενη ιστορία των ιδεών, περιεχόμενο που να δίνει τύπους και σχήματα ιστορικής ερμηνείας. Η Άννα Ταμπάκη, μαθήτρια η ίδια του Κ.Θ. Δημαρά, συγκέντρωσε πρόσφατα σε ένα τόμο μια σειρά μελετημάτων της για το ζήτημα, τα οποία εν συνόλω συγκροτούν ένα συνεχές κείμενο, με άξονα το μεταφραστικό ζήτημα στην περίοδο του διαφωτισμού και την λεγόμενη κοραϊκή «μετακίνηση».

Όμως το σημαντικότερο κατά τη γνώμη μου ζήτημα που ανακύπτει από την έκδοση αυτή είναι οι 50 πρώτες σελίδες, που η ίδια η συγγραφέας τιτλοφορεί «ορισμό του φαινομένου». Η πρόταση αυτή, με εκτενείς αναφορές τόσο στις κοινωνικές οριζουσες όσο και στην ιστορικότητα των πνευματικών μορφών, θέτει ακριβώς το ζήτημα της ιδιοτυπίας εντός της οποίας εντάσσονται τα δικά μας περιβόητα ελληνικά Φώτα. Ζήτημα πρώτον: το ιστορικό σχήμα που η Ταμπάκη θεωρεί ασφαλές και πάνω στο οποίο χτίζει τη δική της ερμηνεία, το σχήμα δηλαδή που ξεκινάει από την αμφισβήτηση της οθωμανικής δομής, μέσω της ανερχόμενης εμπορικής αστικής τάξης. Η αμφισβήτηση αυτή ανοίγει το δρόμο για να περάσει ο ευρωπαϊκός διαφωτισμός στα καθ' ημάς.

Ζήτημα δεύτερον: Η εδραίωση του σχήματος αυτού πάνω στην ιστορική συνέχεια του ελληνισμού, από την αρχαιότητα στη νέα εποχή, διαμέσου του Μεσαίωνα. Η Ταμπάκη, θέτοντας αυτούς τους δύο άξονες, ουσιαστικά τοποθετεί τον νεοελληνικό διαφωτισμό στο χώρο της ιδιοτυπίας – εθνικής, θρησκευτικής, κοινωνικής. Ανεξάρτητα από τις επιφυλάξεις που μπορεί κανείς να έχει τόσο για το –ισχυρό ακόμη– σχήμα μετάβασης από την εμπορική άνθηση του 18ου αιώνα στα ελληνικά Φώτα, όσο και για το ζήτημα της συνέχειας του ελληνισμού, είναι απόλυτα γόνιμη η στροφή αυτή της ματιάς προς την πλευ-

ρά της ιδιομορφίας, από μια ιστορικό μάλιστα που προέρχεται από τη συγκριτολογική σχολή του Κ.Θ. Δημαρά, σχολή η οποία με μεγάλη επιφύλαξη στάθηκε απέναντι στη ρομαντική εποχή της νεοελληνικής σκέψης.

Η Ταμπάκη θυμίζει μια φράση του Σπυρίδωνα Ζαμπέλιου, αυτού του πραγματικού γίγαντα του ελληνικού ύφους και της νεοελληνικής ιστοριογραφίας: «*εκόντες, άκοντες είμεθα τέκνα του Μεσαιώνος*». Φαίνεται ότι εισερχόμαστε σε μια νέα περίοδο αναστοχασμού για το παρελθόν και την εθνική μας υπόσταση.

Απόστολος Διαμαντής

Πληθαίνουν οι εύκαμπτες συνειδήσεις

Κώστας Λογαράς,
Να έρχεσαι όποτε θες,
εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004, σελ. 202.

Ένα βιβλίο κρατάει το ενδιαφέρον από την πρώτη λέξη ως την τελευταία όταν επαναφέρει να ξαναλογαριάσεις τα περασμένα αλλά παρ' όλα αυτά επιζώντα κάτω από την επιφάνεια των σημερινών καταστάσεων και των μελλούμενων να συμβούν στην κοινωνία, στην πολιτική και στη ζωή. Από κει και πέρα είναι να κοιτάξεις με υποψιασμένα μάτια αυτά που έχει επιλέξει να ξαναβιώσει ο συγγραφέας, μέσω της τέχνης του γραψίματος, για να διαπιστώσεις τις προθέσεις και τα κίνητρα που τον οδήγησαν να πραγματοποιήσει το εν λόγω εγχείρημα: στην προκειμένη περίπτωση μιλάμε για το μυθιστόρημα *Να έρχεσαι όποτε θες* του Κώστα Λογαρά.

Η ιστορία του βιβλίου καλύπτει σχεδόν όλη την περίοδο από τον Εμφύλιο και δώθε. Ξεκινά από το 1973 και μέσω της γνωστής μεθόδου του flash-back γεφυρώνει τα γεγονότα που σημάδεψαν τη μεταπολεμική-μετεμφυλιακή Ελλάδα. Η αφήγηση είναι κοφτή και ακριβής, χωρίς να αφήνει στον αναγνώστη το περιθώριο να απαγκιστρωθεί απ' αυτήν, με μια γλώσσα άριστα δουλεμένη, υποδειγματική. Στην αφήγησή του ο συγγραφέας αυτοσαρκάζεται, ειρωνεύεται και διακωμωδεί αναβιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την εποχή της χούντας, η οποία έχει ταυτιστεί με την κορύφωση του γελοίου.

Η πρώτη περίοδος εξέλιξης της δράσης του βιβλίου είναι η εποχή που θα φθάσει σε λίγο να συντελεστεί το χρονικό των τριών ημερών του Πολυτεχνείου, σημαντικός σταθμός στην πρόσφατη ιστορία μας.

Η ελληνική επαρχία, κατά την πρώτη περίοδο της αφήγησης (1973), έχει αποτυπωθεί

από τον συγγραφέα πολύ αδρά, με τα χαρακτηριστικά της ανέχειας, της εγκατάλειψης και της αγωνίας για μια θέση στον ήλιο. Με ένα ταξίδι λοιπόν ξεκινά η αφήγηση, που εκτός του σκοπού της μετακίνησης είναι ταξίδι στον κοινωνικό και ζωτικό χώρο κατά τη χειμωνιάτικη περίοδο της εποχής εκείνης. Χαρακτηριστική είναι η εικόνα των εγκαταλειμμένων κάρων στις άκρες των δρόμων. Πιο χαρακτηριστικά είναι επίσης τα δύο καφενεία, των αριστερών και των δεξιών συνδαιτυμόνων –τόπος πολύωρης συνάντησης τις χειμωνιάτικες μέρες–, για να συντηρείται έτσι ένα σύστημα ήδη εκφυλισμένο, που κληρονομήθηκε από τον Εμφύλιο και συνεχίζει να ποτίζει σάπιο νερό την κοινωνία στο διάβα του χρόνου (βλ. κεφ. 6 και 9).

Ο χωροφύλακας κι ο στρατοδίκης ήταν οι πλέον αρμόδιοι για το «καλό της κοινωνίας», μέχρι και πριν εικοσιπέντε χρόνια περίπου. Στη συνέχεια αυτοί μεταλλάχθηκαν και μπορούμε να τους αναγνωρίσουμε, αν το θελήσουμε. Έτσι τελικά μας προέκυψε η κοινωνία της απάθειας, της αναλγησίας και της διαφθοράς.

Μετά τον Εμφύλιο ίπταται σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής και της πολιτικής ζωής της πατρίδας μας και όλων των δυτικών κοινωνιών, λόγω του Ψυχρού Πολέμου και των αναγκών μεγέθυνσης της παραγωγής της Δύσης, άδρατη-αόριστη μια απειλή, με πόλεμο ειδήσεων για προπαγάνδα, με εσκεμμένη διασπορά κινδύνων, πολλές φορές και άσχετων με τις ενέργειες των καθεστώτων, αρκεί να γεννούν θολές και ανεξήγητες απειλές. Στους ήρωες του μυθιστορήματος υπάρχουν, σαν τρόπος ζωής και συμπεριφοράς, αυτά τα στοιχεία των σκοτεινών και δυσερμήνευτων κινδύνων. Και τούτο έχει την έκφρασή του στο κοινότοπο αλλά βλαβερό και επιζήμιο μύθευμα του καθένα που πουλάει εξουσία:

κινηματογραφική παραγωγή. Ο συνδυασμός τέχνης και τεχνικής που ορίζει τη δημιουργία ενός κινηματογραφικού έργου βρίσκεται σταθερά στο επίκεντρο του προβληματισμού των συγγραφέων.

Τα Ιστορικά σημειώματα για την Κρήτη. Από την επανάσταση του 1866 ως την Κατοχή (εισαγωγικό σημείωμα: Γ.Μ. Σηφάκη, πρόλογος: Μανώλη Δετοράκη, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2005) είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό βιβλίο του **Μανόλη Καρέλλη**, που συντίθεται από δεκατρία μελετήματά του και διατρέχει μια μακρά και πολύπαθη περίοδο της κρητικής ιστορίας. Ο Μανώλης Καρέλλης συνδυάζει την ιστορική έρευνα και μελέτη με την ζώσα πραγματικότητα και την πολιτική εγρήγορση και μας προσφέρει ένα ιστοριογραφικό έργο με δοκιμακό χαρακτήρα. Η μέθοδος με την οποία χειρίζεται τα θέματά του, η εκφραστικότητα του λόγου του και η προσπάθειά του να αναδειξει αποσιωπημένες ή υποτονισμένες πλευρές της ιστοριογραφικής έρευνας φανερώνουν την ευθυκρισία του συγγραφέα και δημιουργούν νέα ερεθίσματα για την επανεξέταση και ανασκευή παγιωμένων απόψεων. Το βιβλίο συμπληρώνεται με την ανάπτυξη του ιστορικού κειμένου των Ν. Καζαντζάκη, Ι. Καλιτσούνακη, Ι.Θ.

Κακριδής: «Έκθεσις της Κεντρικής Επιτροπής Διαπιστώσεως Ωμοτήτων εν Κρήτη».

Υπό το φως της Ιστορίας η μελέτη της **Μαριάννας Σπανάκη Βυζάντιο και Μακεδονία στο έργο της Π.Σ. Δέλτα** (εκδ. Ερμής, 2004) αναδεικνύει την ιδιαίτερη σύνδεση λογοτεχνίας και ιστορίας που επιχειρεί η

Πηνελόπη Δέλτα στα έργα της *Για την Πατρίδα, Τον Καιρό του Βουλγαροκτόνου, Το Γκρέμισμα, Τα Μυστικά του Βάλτου*. Η ενσωμάτωση ιστοριογραφικών αναφορών, αλλά και η ερμηνεία της ιστορίας από την Πηνελόπη Δέλτα συνιστούν έναν προνομιακό χώρο διερεύνησης και εντοπισμού στοιχείων αναφορικά με ιδεολογικά φορτισμένα ζητήματα, όπως ο εθνικισμός και ο δημοτικισμός, αλλά και σε σχέση με την ιδεολογική χρήση της ιστορίας, όπως η αξιοποίηση θεμάτων από τη Βυζαντινή Ιστορία και τον Μακεδονικό Αγώνα.

ο χαρτοκόπτης

«Ξέρεις ποιος είμαι και ποιοι κρύβονται (αόρατα-αόριστα) πίσω μου; –Άγνωστο». Είναι η εκλαϊκευμένη έκφραση μιας αόρατης-αόριστης απειλής που πλανάται πάντοτε πάνω από την ελληνική κοινωνία μετά τον Δεύτερο Πόλεμο. Αν αυτό συνδυαστεί με τη δίψα για μια θέση καλύτερη στη ζωή, πετυχαίνεις ό,τι μεταλλάξεις μπορεί να βάλει ο νους σου, με κύρια ζημιά να πληθαίνουν οι εύκαμπτες συνειδήσεις. Μεταπολεμικά, κι αν άλλαξαν κυβερνήσεις, αυτή η νοοτροπία ζει και βασιλεύει και καρποφορεί το κακόγουστο φρούτο του καθημερινού φασισμού.

Ο αφηγητής και κύριο πρόσωπο του μυθιστορήματος έχει όλες τις δεξιότητες του αντι-ήρωα: καταγράφεται έτσι το τέλος μιας εποχής ηρωικής και η αρχή μιας καινούργιας, πιο ρευστής όσον αφορά αξίες και αρχές λειτουργίας της ζωής, σ' όλα τα επιμέρους στοιχεία της, με μοναδική εξαίρεση στον κανόνα την ακαθοδήγητη από κόμματα εξέγερση του Πολυτεχνείου. Είναι πολιτικοποιημένος αλλά όχι κομματικοποιημένος, βολεύεται με τις περιστάσεις γνωρίζοντας τις αδυναμίες του, και γνωρίζοντας καλά επίσης ότι οποιαδήποτε αντίδρασή του δεν θα φέρει καμιά σπουδαία ανατροπή. Η καλύτερα είναι ακομμάτιστος, με πολιτική θέαση των πραγμάτων: γι' αυτό έχει πιο ειλικρινή στάση απέναντι στον εαυτό του και τις καταστάσεις που διέρχεται. Η ταύτιση με τον αντι-ήρωα της ιστορίας του μυθιστορήματος έχει νόημα αν λειτουργήσει σαν αυτοκριτική, δηλαδή αν ενεργοποιήσει ένα εσωτερικό «γιατί» προς κάθε κατεύθυνση, μακριά από αγκυλωμένες ιδεολογικές τοποθετήσεις.

Εδώ καλό είναι να παρεμβάλουμε τα λόγια του Κορνήλιου Καστοριάδη από την *Ανοδο της ασημαντότητας* (εκδ. Ύψιλον, 2002): «Κι έτσι έχουμε την ακατάσχετη επανάληψη της κριτικής του ολοκληρωτισμού, που φτάνει με καθυστέρηση εβδομήντα, εξήντα, πενήντα,

σαράντα, τριάντα, είκοσι χρόνων (πολλοί σημερινοί "αντιολοκληρωτικοί" υποστήριζαν τον μαοϊσμό ως τις αρχές της δεκαετίας του '70) και που επιτρέπει την αποσιώπηση των καυτών προβλημάτων του παρόντος: της αποσύνθεσης των δυτικών κοινωνιών, της απάθειας, του κυνισμού και της διαφθοράς που βασιλεύουν στην πολιτική, της καταστροφής του περιβάλλοντος, της κατάστασης των εξαθλιωμένων χωρών κ.λπ. Ή πάλι, άλλη υποπερίπτωση του ίδιου φαινομένου, βλέπουμε κάποιους ν' αποτραβιούνται στον πλαστικό πύργο τους και μέσα σ' αυτόν να κανακεύουν τα πολύτιμα προσωπικά τους δημιουργήματα». Με πόσο μεγάλη ακρίβεια τα λόγια του μεγάλου διανοητή φωτίζουν την σύγχρονη πραγματικότητα!

Η μόνη ένστασή μου απέναντι στο μυθιστόρημα εντοπίζεται στη δεύτερη χρονική περίοδο εξέλιξης της δράσης του, το 1989 (βλ. κεφ. 18,19,20). Είναι η εποχή που έχουμε χειροπιαστά πια τα δείγματα της επικράτησης του σαθρού και του ευτελούς προϊόντος της μεταπολεμικής εξέλιξης της κοινωνίας. Εκεί κατά τη γνώμη μου ο Κώστας Λογαράς θα έπρεπε να καταδείξει πιο έντονα την πρόθεσή του.

Στο μυθιστόρημα αξιοσημείωτο είναι να δούμε ποια πρόσωπα διασώζονται –όχι σαν παράδειγμα προς μίμηση– κι είναι η Φωφώ και ο Κάντας, γιατί έχουν αυτογνωσία και συνείδηση της θέσης τους στην κοινωνία.

Κάτω από τα λόγια του μυθιστορήματος βρίσκονται οι καταβολές των σημερινών φαινομένων των καθημερινού φασισμού και της ανόδου του ασημαντού σε κάθε επίπεδο της ιεραρχίας της κοινωνίας. Είναι η ιεραρχία που αποφασίζει για τις τύχες μας, χωρίς να είναι ευκρινής ποτέ ο ιδεολογικός χώρος απ' όπου εκπορεύονται οι άνθρωποι της.

Γιάννης Χρυσανθόπουλος

Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε

Παναγιώτης Σωτήρης, *Κομμουνισμός και φιλοσοφία. Η θεωρητική περιπέτεια του Λουί Αλτουσέρ* (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Γλώσσα και γραμματισμός στη νέα χιλιετία (επιστημονική επιμέλεια: **Π. Παπούλια-Τζελέπη & Ε. Τάφα**, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Στρατής Αλ. Μολίνος, *Κωνσταντίνος και Αικατερίνη* (εκδ. Κέδρος, 2004).

Τίνυ Μαρτίνι, *Γυναίκες από ζάχαρη* (εκδ. Καστανιώτης, 2004).

Τάσος Παππάς, *Το ΠΑΣΟΚ του μέλλοντός μας* (εκδ. Πόλις, 2004).

Θεοδόσης Πυλαρινός, *Από την επίγεια*

αβεβαιότητα στη συμπαντική απραξία. Νύξεις και αναστοχασμοί πάνω στην ποίηση του Ηλία Κεφάλα (εκδ. Γαβριηλίδης, 2004). **Νίκος Κοτζιάς**, *Το ενεργητικό δημοκρατικό κράτος. Εθνικό κράτος και παγκοσμιοποίηση* (εκδ. Καστανιώτης, 2004).

Jennifer Tolbert Roberts, *Η Αθήνα στο εδώλιο. Αντιδημοκρατική παράδοση στη δυτική σκέψη* (μετάφραση: **Π.Ι. Χιωτέλλης**, επιμέλεια: **Δόξα Καρπαλούρη**, εκδ. Χιωτέλλη, 2004).

Π.Κ. Ιωακειμίδης, *Η ελληνική προβληματική για το ευρωπαϊκό σύνταγμα. Η "κρίση συνταγματοποίησης" της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (εκδ. Αντ.Ν. Σάκουλα, 2004).

Χρήστος Γούδης, *Η σύγχρονη Δεξιά ως ιδεολογία και πράξη* (2004).

D B C Pierre, *Βέρνον ο μικρός θεός* (μετάφραση: **Βίκυ Τόμπρου**, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Γιώργος Ν. Γιαννάκης, *Απάνθισμα από τα Γεωργικά του Βιργιλίου* (εκδ. Παπαδήμα, 2004).

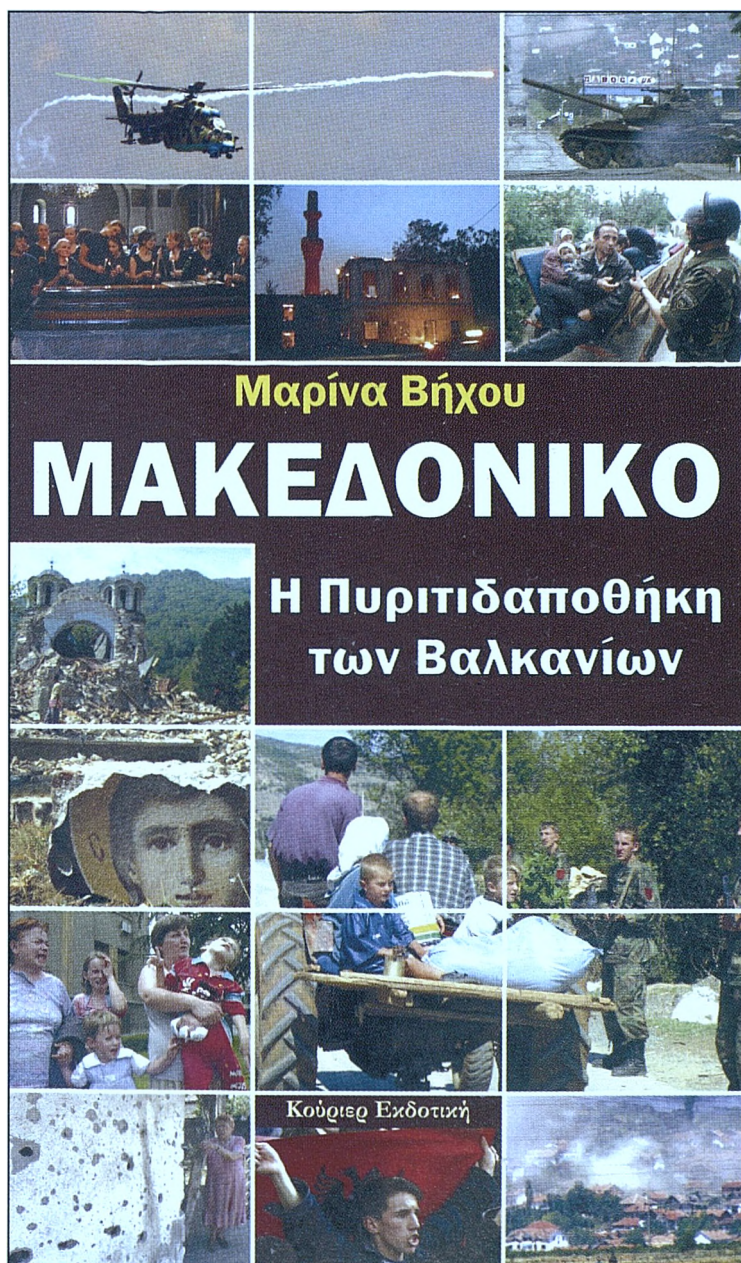
Donald Cardwell, *Ιστορία της τεχνολογίας* (επιστημονική επιμέλεια-εισαγωγή: **Τέλης Τύμπας**, μετάφραση: **Δημήτρης Κατσέρης**, εκδ. Μεταίχμιο 2004).

Παντελής Κυπριανός, *Συγκριτική ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης* (εκδ. Βιβλιόγραμμα, 2004).

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μαρίνα Βήχου

Μακεδονικό - Η Πυριτιδαποθήκη των Βαλκανίων

Ένα βιβλίο - ημερολόγιο πολέμου της δημοσιογράφου Μαρίνας Βήχου, στο οποίο περιγράφονται και αναλύονται τα συγκλονιστικά γεγονότα και οι τρομερές συγκρούσεις που συντάραξαν την ΠΓΔΜ το 2001, ένα έτος - σταθμό στη βραχύβια ιστορία του νέου αυτού κράτους που ξεπήδησε από τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβικής Ομοσπονδίας.

Ένα βιβλίο βασισμένο σε πλούσιο βιωματικό υλικό, το οποίο αναδεικνύει ανάγλυφα τους κινδύνους από τους διάφορους εθνικισμούς –εδώ των Σλάβων και των Αλβανών– που εξακολουθούν, μετά από 15 χρόνια πολέμων, να απειλούν με νέα ανάφλεξη όχι μόνο τη μικρή ΠΓΔΜ αλλά και ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων.

Εκδόσεις «Κούριερ»

extra5

Με **€50.000**

κάθε μέρα, πολλοί έχουν αρχίσει να αισθάνονται πλούσιοι!

